

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SEZA KUTLAR AKSOY'UN ÇOCUK ROMANLARININ
ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ**

**Hazırlayan
Mehmet Alperen MERTAŞ**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY**

Yüksek Lisans Tezi

**Ekim 2019
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SEZA KUTLAR AKSOY'UN ÇOCUK ROMANLARININ
ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
Mehmet Alperen MERTAŞ**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY**

**Ekim 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Mehmet Alperen MERTAŞ

“Seza Kutlar Aksoy’un Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Mehmet Alperen MERTAŞ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN

Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY danışmanlığında Mehmet Alperen MERTAŞ tarafından hazırlanan “Seza Kutlar Aksoy’un Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre İncelenmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

25 / 10 / 2019

JÜRİ:

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY

Üye : Doç. Dr. Şamil YEŞİLYURT

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Semih ZEKA

(Handwritten signatures in blue ink)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 22/11/2019 tarih ve 50-01 sayılı kararı ile onaylanmış olup, öğrencinin mezuniyet tarihi 18/11/2019 dir.

22 / 11 / 2019

Prof. Dr. Ceydet KIRPIK

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Kitap okumak, bireyin duygu ve düşünce dünyasını geliştiren önemli bir etkinliktir. Bu etkinliğin devamlı olması, bireylerin sürekli gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bireylerin kitap okuma alışkanlığını devam ettirmesi, çocukluk döneminde nitelikli kitaplarla buluşturulmasına bağlıdır. Nitelikli ve kendi düzeylerine göre yazılmış kitapları okuyan çocuklar, okumaya karşı olumlu bakış açısı geliştirecekler ve okuma isteklerini canlı tutacaklardır. Bu nedenle çocuk edebiyatına ait eserler veren yazarların, çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri dikkate almaları gerekmektedir.

Çocuklar, okul döneminden önce aile ortamında okuma alışkanlığını geliştirdiği ölçüde okumayı sevmektedir. Aile ortamında okumanın önemini fark eden çocuk, ilerleyen dönemlerde okumaya ilgi duyacak ve okuma ihtiyacı hissedecektir. Çocuğa göre yazılmış, çocuk gerçekliğini yansıtan eserler, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmanın yanında çocuğun ana dili gelişimine katkı sağlamakta, zihinsel becerilerini, anlama ve yorumlama yeteneğini geliştirmekte ve olumlu davranış biçimleri kazanmasını sağlamaktadır. Çocukların dil, bilişsel, sosyal ve kişilik gelişimlerine önemli katkıları olan kitapların, büyük bir özenle ve çocukların düzeyine göre hazırlanması gerekmektedir. Nitelikli çocuk kitaplarının yazılması ise, çocuklar için oluşturulmuş, çocukların bakış açısını yansıtan ve çocukların dünyasına seslenen bir edebiyatın varlığıyla mümkündür. Çocuk edebiyatı alanında eserler kaleme alan yazarlar, çocuk kitaplarının özel bir duyarlılıkla yazılması gerektiğini bilmeli ve çocuğa görelilik ilkesini göz önünde bulundurarak eserler vermelidirler. Çocukların bu dönemde karşılaştıkları nitelikli kitaplar, yetişkinlik döneminde de okuma ihtiyacının devam etmesini sağlamakta ve bireylerin her yönden gelişimine katkı sunmaktadır. Bu nedenle çocukları nitelikli kitaplarla buluşturmanın önemi büyüktür.

Bu çalışmada, Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanları, çocuk edebiyatının biçimsel ve içeriksel ölçütlerine göre incelenmiştir. Eserlerin incelenmesinde Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'in 2016 yılında yayımladıkları 'Çocuk Edebiyatı' adlı eserdeki, çocuk edebiyatının biçim ve içerik ölçütlerine göre yaptıkları sınıflama dikkate alınmıştır. Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması

gereken biçim ve içerik özelliklerini, fiziksel özellikler ve içerik özellikleri başlıkları altında incelemiştir. Fiziksel özellikler başlığında kitap boyutu, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, harfler, resimler ve kapak bulunmaktadır. İçerik özellikleri başlığında ise konu, tema, kahramanlar ve plan kavramlarına yer verilmiştir. Bununla birlikte fiziksel özellikler başlığı altında incelenmeyen künye bilgileri bölümü ve içeriksel özellikler başlığı altında incelenmeyen dil ve üslup, kitabın eğitsel yönü ve cümle uzunluğu bölümleri de sınıflamaya eklenmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm giriş, İkinci Bölüm genel bilgiler, Üçüncü Bölüm yöntem, Dördüncü Bölüm bulgular, Beşinci Bölüm sonuç ve öneriler bölümüdür.

Giriş bölümünde kitapların çocuklar için öneminden bahsedildikten sonra nitelikli çocuk kitaplarının özellikleri açıklanmıştır. Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın alt problemleri, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları ile ilgili bilgiler de verilmiştir.

İkinci bölüm, araştırmanın kuramsal alt yapısını oluşturan genel bilgiler bölümüdür. Bu bölümde Seza Kutlar Aksoy'un hayatı ve eserlerine ait bilgiler, çocuk, edebiyat ve okuma ilişkisi, çocuk kitaplarında bulunması gereken biçimsel ve içeriksel özellikler açıklanmış, çocuk edebiyatının dünyada ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi ifade edilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında eserleri incelenen Seza Kutlar Aksoy ile ilgili yapılan çalışmalar da bu bölümde incelenmiştir.

Üçüncü bölüm, araştırmanın modelinin, evren ve örnekleminin, veri toplama ve verilerin analizi yönteminin ele alındığı yöntem bölümüdür. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Verileri toplamak amacıyla doküman incelemesi yöntemine başvurulmuş, araştırmada kullanılan materyaller bu yöntemle analiz edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölüm, Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinin incelendiği bulgular bölümüdür. Bu bölümde Aksoy'un eserleri, çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken biçim ve içerik özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Eserlerde, biçim başlığı altında boyut, harfler, kâğıt kalitesi, kapak ve ciltleme yöntemi, resimler, sayfa düzeni

ve knyeye bilgileri incelenmiştir. İçerik başlığı altında ise konu, tema, plan, kahramanlar, dil ve üslup, eserin eğitsel yönü ve cümle uzunluğu değerlendirilmiştir.

Beşinci bölüm, incelenen eserlerde ulaşılan verilerin tartışıldığı ve değerlendirmelerden hareketle birtakım önerilerde bulunduğu sonuç ve öneriler bölümüdür. Bu bölümde Aksoy'un eserlerinde tespit edilen benzer ve farklı noktalar, değerlendirilmiş ve bu doğrultuda birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Öncelikle bana tez çalışmam süresince her türlü yardımı ve fedakârlığı sağlayan, çalışmalarımın her aşamasında yol gösteren, çok yoğun olduğu zamanlarda bile bana vakit ayıran, ğrencisi olmaktan gurur duyduğum kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY'a,

Tez çalışmamı yaparken her türlü kaynak desteğini sağlayan, sorularıma içtenlikle cevap veren Arş. Gör. Samet AKMAKER'e,

Araştırmamı yaptığım esnada beni yalnız bırakmayan çalışma arkadaşlarıma ve bu yolda fikirlerini çok önemsediğim değerli ğrencilerime,

Eğitim-ğretim hayatımın her anında yanımda olan, desteğini bir an bile esirgemeyen, yorgun hissettiğim zamanlarda elimden tutup kaldıran, varlıklarıyla bana g veren, bugünlere gelmemde en büyük pay sahibi olan en değerli hazinem aileme çok teşekkür ederim.

Mehmet Alperen MERTAŞ

Ekim 2019, KAYSERİ

SEZA KUTLAR AKSOY'UN ÇOCUK ROMANLARININ ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Mehmet Alperen MERTAŞ

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2019
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY

ÖZET

Çocukların eğitim hayatında karşılaştıkları en önemli kaynaklardan biri kitaplardır. Bu nedenle çocuklar için seçilen kitapların birtakım niteliklere sahip olması gerekir. Bu çalışmanın amacı, çocuk kitapları için belirlenen ölçütler doğrultusunda Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının biçim ve içerik açısından incelenmesidir. Çocukların özellikle içinde buldukları gelişim dönemine uygun kitapların seçilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu seçimin yapılabilmesi de çocuk kitaplarının biçim ve içerik açısından doğru değerlendirilmesine bağlıdır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarından ve çocuk edebiyatı alanında yazılmış kuramsal kitaplardan yararlanılmıştır. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanları, Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'in 2016 yılında yayımladıkları 'Çocuk Edebiyatı' adlı eserde yaptıkları biçim ve içerik sınıflamasına göre incelenmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda, Aksoy'un eserlerinin biçim açısından çocuklara uygun olduğu görülmüştür. Kitapların gerek ciltlenme şekli, gerekse dış yapı özellikleri bakımından sağlam bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. Aksoy'un eserlerinde içerik olarak çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek bazı davranışlar görülse de genel olarak çocuklara uygun konu ve tema seçimi yapıldığı söylenebilir. Ayrıca söz konusu kitapların eğitsel açıdan zengin içeriklere sahip olduğu da görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, çocuk romanları, Seza Kutlar Aksoy

**SEZA KUTLAR AKSOY'S ANALYSIS OF CHILDREN NOVELS ACCORDING
TO THE CRITERIA OF CHILDREN LITERATURE**

Mehmet Alperen MERTAŞ

**Erciyes University, Institute of Educational Sciences
Master Thesis, October 2019
Supervisor: Asst. Prof. Erol AKSOY**

ABSTRACT

One of the most important sources that children face in education is books. For this reason, the books selected for children must have certain qualifications. The aim of this study is to examine the form and content of Seza Kutlar Aksoy's children's novels according to the criteria determined for children's books. It is very important for children to choose books that are especially suitable for their developmental periods. This selection depends on the correct evaluation of children's books in terms of form and content.

In the study, qualitative research method was used. Seza Kutlar Aksoy's children's novels and theoretical books on children's literature were used as data collection tools. Children's novels by Seza Kutlar Aksoy were analyzed according to the form and content classification made by Temizyürek, Şahbaz and Gürel in 'Children's Literature' published in 2016 and the findings obtained were interpreted. As a result of the research, it is seen that Aksoy's works are suitable for children in terms of form. It was found that the books were in a solid structure both in terms of binding and external structure characteristics. Although some behaviors that may create negative examples for children are seen in Aksoy's works, it can be said that appropriate subjects and themes are generally chosen for children. In addition, these books have educationally rich content.

Keywords: Children's literature, children's novels, Seza Kutlar Aksoy

İÇİNDEKİLER

SEZA KUTLAR AKSOY'UN ÇOCUK ROMANLARININ ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xv
TABLolar LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1. 2. Alt Problemler	2
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Sınırlılıklar	6
1. 6. Varsayımlar	6
GENEL BİLGİLER	8
2.1. Seza Kutlar Aksoy	8
2.2. Eserleri	9
2. 3. Seza Kutlar Aksoy Hakkında Yapılan Çalışmalar	9
2. 4. Çocuk Kimdir?	11
2. 5. Edebiyat	12

2. 6. Çocuk Edebiyatı	13
2. 7. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi.....	16
2. 7. 1. Dünyada Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	16
2. 7. 2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	18
2. 8. Çocuk ve Edebiyat İlişkisi	21
2. 9. Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Bulunması Gereken Ölçütler.....	23
2. 9. 1. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Biçimsel Ölçütler.....	23
2. 9. 1. 1. Kitap Boyutu	23
2. 9. 1. 2. Kâğıt Cinsi.....	24
2. 9. 1. 3. Sayfa Düzeni	24
2. 9. 1. 4. Harfler	24
2. 9. 1. 5. Resimler	25
2. 9. 1. 6. Kapak	25
2. 9. 2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken İçeriksel Ölçütler	25
2. 9. 2. 1. Konu.....	25
2. 9. 2. 2. Tema.....	26
2. 9. 2. 3. Kahramanlar	26
2. 9. 2. 4. Plan	27
YÖNTEM	28
3. 1. Araştırmanın Modeli.....	28
3.2. Çalışma Materyali	29
3.3. Veri Toplama Yöntemi	29
3.4. Verilerin Analizi.....	30
3. 5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışmaları	32
BULGULAR	33
4. 1. Arsa.....	33
4. 1. 1. Biçimle İlgili Çözümleme	33

4. 1. 1. 1. Boyut	33
4. 1. 1. 2. Harfler	33
4. 1. 1. 3. Kâğıt	33
4. 1. 1. 4. Kapak ve Cilt	34
4. 1. 1. 5. Resimler	34
4. 1. 1. 6. Sayfa Düzeni	35
4. 1. 1. 7. Künye Bilgileri	36
4. 1. 2. İçerikle İlgili Çözümleme	36
4. 1. 2. 1. Konu	36
4. 1. 2. 2. Tema	37
4. 1. 2. 3. Plan	38
4. 1. 2. 4. Kahramanlar	38
4. 1. 2. 5. Dil ve Üslup	40
4. 1. 2. 6. Eğitsel Yönü	40
4. 1. 2. 7. Cümle Uzunluğu	41
4. 2. Başodanın Gizemi	42
4. 2. 1. Biçimle İlgili Çözümleme	42
4. 2. 1. 1. Boyut	42
4. 2. 1. 2. Harfler	42
4. 2. 1. 3. Kâğıt	42
4. 2. 1. 4. Kapak ve Cilt	42
4. 2. 1. 5. Resimler	44
4. 2. 1. 6. Sayfa Düzeni	44
4. 2. 1. 7. Künye Bilgileri	44
4. 2. 2. İçerikle İlgili Çözümleme	45
4. 2. 2. 1. Konu	45
4. 2. 2. 2. Tema	45

4. 2. 2. 3. Plan	46
4. 2. 2. 4. Kahramanlar	47
4. 2. 2. 5. Dil ve Üslup.....	48
4. 2. 2. 6. Eğitsel Yönü	49
4. 2. 2. 7. Cümle Uzunluğu.....	50
4. 3. Şeker Kız ve Büyülü Elma.....	51
4. 3. 1. Biçimle İlgili Çözümleme	51
4. 3. 1. 1. Boyut	51
4. 3. 1. 2. Harfler	52
4. 3. 1. 3. Kâğıt.....	52
4. 3. 1. 4. Kapak ve Cilt	52
4. 3. 1. 5. Resimler	53
4. 3. 1. 6. Sayfa Düzeni	54
4. 3. 1. 7. Künye Bilgileri	54
4. 3. 2. İçerikle İlgili Çözümleme	54
4. 3. 2. 1. Konu.....	54
4. 3. 2. 2. Tema.....	54
4. 3. 2. 3. Plan	55
4. 3. 2. 4. Kahramanlar	55
4. 3. 2. 5. Dil ve Üslup.....	56
4. 3. 2. 6. Eğitsel Yönü	56
4. 3. 2. 7. Cümle Uzunluğu.....	57
4. 4. Düşler Tramvayı.....	58
4. 4. 1. Biçimle İlgili Çözümleme	58
4. 4. 1. 1. Boyut.....	58
4. 4. 1. 2. Harfler	58
4. 4. 1. 3. Kâğıt.....	58

4. 4. 1. 4. Kapak ve Cilt	58
4. 4. 1. 5. Resimler	60
4. 4. 1. 6. Sayfa Düzeni	60
4. 4. 1. 7. Künye Bilgileri	61
4. 4. 2. İçerikle İlgili Çözümleme	61
4. 4. 2. 1. Konu	61
4. 4. 2. 2. Tema	61
4. 4. 2. 3. Plan	62
4. 4. 2. 4. Kahramanlar	62
4. 4. 2. 5. Dil ve Üslup	63
4. 4. 2. 6. Eğitsel Yönü	64
4. 4. 2. 7. Cümle Uzunluğu	64
4. 5. Uğurböceğinin Mutluluk Hapları	65
4. 5. 1. Biçimle İlgili Çözümleme	65
4. 5. 1. 1. Boyut	65
4. 5. 1. 2. Harfler	66
4. 5. 1. 3. Kâğıt	66
4. 5. 1. 4. Kapak ve Cilt	67
4. 5. 1. 5. Resimler	68
4. 5. 1. 6. Sayfa Düzeni	69
4. 5. 1. 7. Künye Bilgileri	69
4. 5. 2. İçerikle İlgili Çözümleme	69
4. 5. 2. 1. Konu	69
4. 5. 2. 2. Tema	69
4. 5. 2. 3. Plan	70
4. 5. 2. 4. Kahramanlar	71
4. 5. 2. 5. Dil ve Üslup	71

4. 5. 2. 6. Eğitsel Yönü	72
4. 5. 2. 7. Cümle Uzunluğu	72
4. 6. Çevrimiçinde Şerafettin	73
4. 6. 1. Biçimle İlgili Çözümleme	73
4. 6. 1. 1. Boyut	73
4. 6. 1. 2. Harfler	73
4. 6. 1. 3. Kâğıt	74
4. 6. 1. 4. Kapak ve Cilt	74
4. 6. 1. 5. Resimler	75
4. 6. 1. 6. Sayfa Düzeni	75
4. 6. 1. 7. Künye Bilgileri	75
4. 6. 2. İçerikle İlgili Çözümleme	75
4. 6. 2. 1. Konu	75
4. 6. 2. 2. Tema	77
4. 6. 2. 3. Plan	78
4. 6. 2. 4. Kahramanlar	78
4. 6. 2. 5. Dil ve Üslup	80
4. 6. 2. 6. Eğitsel Yönü	81
4. 6. 2. 7. Cümle Uzunluğu	82
SONUÇ VE ÖNERİLER	84
5. 1. Sonuçlar	84
5. 2. Öneriler	87
KAYNAKÇA	89
ÖZGEÇMİŞ	92

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

vb.: Ve benzeri

s.: Sayfa

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Dale Chall Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri</i>	31
Tablo 2. <i>Dale Chall Formülüne Göre Arsa'nın Okunabilirlik Düzeyi</i>	41
Tablo 3. <i>Dale Chall Formülüne Göre Başodanın Gizemi'nin Okunabilirlik Düzeyi</i>	51
Tablo 4. <i>Dale Chall Formülüne Göre Şeker Kız ve Büyülü Elma'nın Okunabilirlik Düzeyi</i>	57
Tablo 5. <i>Dale Chall Formülüne Göre Düşler Tramvayı'nın Okunabilirlik Düzeyi</i>	65
Tablo 6. <i>Dale Chall Formülüne Göre Uğurböceği'nin Mutluluk Hapları'nın Okunabilirlik Düzeyi</i>	72
Tablo 7. <i>Dale Chall Formülüne Göre Çevrimiçinde Şerafettin'in Okunabilirlik Düzeyi</i>	82

BÖLÜM I

GİRİŞ

Teknolojinin hızla geliştiği, dünyanın baş döndürücü bir hızla değiştii günümüzde, bu değişmelere bağlı olarak bilginin yayılma hızı artmış ve ulaşılan bilgilerin kontrol edilmesi güçleşmiştir. İnsanlar, bilgiye ulaşma yollarının çeşitlenmesiyle farklı kaynaklardan bilgi elde etme imkanına sahip olmuşlardır. İnternet, ansiklopediler ve çeşitli basılı materyaller bilgi elde etmede başvurulan birincil kaynaklar olmakla birlikte, bilgiye ulaşmada kullanılan en eski ve en temel kaynaklardan birisi de kitaplardır.

Kitaplar, özellikle çocukların eğitim-öğretim hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Eğitim hayatına ilk adımı atan çocuklar, bu andan itibaren kitaplarla daha fazla karşı karşıya gelmektedirler. Bu nedenle kitapların çocuklara sunulmadan önce ayrıntılı bir biçimde incelenmesi ve doğru seçilmesi gerekir.

Çocuk kitaplarında dikkat edilecek en temel husus, çocuk yazını için belirlenmiş biçim ve içerik ölçütlerinin göz önünde bulundurulması ve oluşturulan ürünlerin bu ölçütlere uygun olmasıdır. Çocukların nitelikli eserlerle buluşturulmaları ve içinde buldukları gelişim dönemini sağlıklı bir şekilde atlatmaları için bu husus büyük önem taşımaktadır.

1.1. Problem Durumu

Çocuğun duyuş, düşünüş ve kavrama biçiminin yetişkinlerden farklı olması, ayrı bir yazının varlığını zorunlu hale getirmektedir. Bu zorunluluk, çocuklar için planlama yapılmadan rastgele yazılmış eserlerin yerine çocuğun ilgi ve istekle okuyabileceği, onun için yararlı olan, özgün bir biçimde oluşturulmuş eserlerin çocuklara sunulmasını gerektirmektedir.

Dünyada insan psikolojisiyle ilgili bilinmeyen durumların netliğe kavuşmasıyla çocukların dünyasına olan ilgi artmış ve çocukların "kim olduklarına" dair sistematik veriler toplanmaya başlamıştır. Bu durum, yetişkinlerin çocuklara bakış açısını değiştirmiş ve zamanla çocuklara özgü bir yazın ortaya çıkmıştır.

Çocuklar için kaleme alınan eserler, onların duygularını yansıtacak biçimde olmalı ve düşünce dünyalarına hitap etmelidir. Bu sayede çocuk, eserde kendinden bir şeyler bulacak ve çocuğun okuma isteği artacaktır. Çocuğun kavrama düzeyine uygun yazılmayan, çocukta okumak için ilgi uyandırmayan eserler ise çocuğun okuma sevgisini olumsuz etkileyecektir.

Çocuk edebiyatı alanında yazılmış eserler incelendiğinde, yetişkinler için yazılan ya da gelişigüzel bir şekilde kaleme alınmış eserlerin yanlış bir tutumla çocuklara sunulduğu görülmektedir. Şirin'e göre çocukluk döneminin çok kısa bir sürede yaşanıp bittiği dönemlerde çocuklar küçük adam ve küçük hanım olarak görülmekteydi. Bir başka deyişle çocuklara minyatür yetişkinler gözüyle bakılıyordu. Çocuklar, çocukluk çağından erken uzaklaşır, hemen yetişkinlerin dünyasına dâhil olurdu. Sözlü kültür ortamı nedeniyle de çocukların okuyabilecekleri kitapları yoktu. Yetişkinlerin kitaplarında fıkra ve masal türlerine yer verenleri kolaylıkla okuyabiliyorlardı. Bununla birlikte çocuklar, kendileri için yazılmadığı halde keşfettikleri klasik eserleri de okumuşlardır (2007, s. 50). Çocuk yazınının çok köklü bir geçmişe sahip olmadığı düşünüldüğünde, bu alana ait eleştirel anlayışın tam anlamıyla gelişmediği söylenebilir. Bu araştırmanın temel problemi, Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinin eleştirel bir bakış açısıyla, çocuk edebiyatı biçim ve içerik ölçütleri doğrultusunda değerlendirilmesidir. Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu, belirlenen biçim ve içerik ölçütlerine göre objektif bir biçimde incelenecektir. Bu doğrultuda "Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluk durumu nedir?" sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1. 2. Alt Problemler

1. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk edebiyatı alanındaki yeri nedir?
2. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının biçimsel özellikleri, çocuk edebiyatının biçimsel ölçütleriyle ne derece örtüşmektedir?

3. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının içerik özellikleri, çocuk edebiyatının içerikle ilgili ölçütleriyle ne derece örtüşmektedir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının çocuk edebiyatı ölçütlerine göre incelenmesidir. Çocuklar için yazılmış eserler, çocukların her alanda gelişimi için çok önemli bir yere sahiptir. Bu eserler, eğitsel içerikleri ve öğretici nitelikleriyle çocukların eğitiminde pay sahibidir. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların gelişiminde önemli görevler üstlendiği için birtakım ölçütler göz önüne alınarak bu ürünlerin hazırlanması gerekmektedir. Nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin seçilip çocuklarla buluşturulması, ilerleyen süreçte çocukların donanımlı hâle gelmesinde önemli olmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Millet, belirli bir coğrafyada yaşayan, birbirlerinden karşılıklı olarak etkilenen ve ortak bir kültüre sahip olan insan topluluğudur. Toplum içerisinde yaşayan bireyler çeşitli eğitim süreçlerinden geçerek kendilerini geliştirmeye çalışırlar. Bu süreç, ilk olarak ailede verilen eğitimle başlar. Bireylerin ailelerinden ve çevrelerinden aldığı ilk eğitim, plansız ve programsız olarak gerçekleştirilen informal eğitime girer. Eğitim sürecinin sistemli hale geldiği, belli bir programa göre yapıldığı formal eğitim ise çocukluk döneminden itibaren başlar. Bu nedenle, geleceğin şekillenmesinde ve toplumun ilerlemesinde önemli roller üstlenecek olan çocukların eğitimi büyük önem taşımaktadır.

Çocukların eğitiminde aile, çevre ve okulun yanı sıra çocuklar için yazılmış edebi ürünlerin de işlevi büyüktür. Çocuklara birtakım mesajlar veren edebi ürünler, önemli bir eğitim aracı olarak görülmektedir. Çocuklar için kaleme alınmış bu edebi ürünlerin tamamı çocuk edebiyatı kapsamında incelenmektedir.

Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2008, s.17).

Çocuklar, hayatlarının ilk dönemlerinden itibaren kendileri için yazılmış edebi eserlerle karşı karşıya gelirler. Sever, Okulöncesi gelişim döneminde yetişkinlerin

çocuklara anlattığı masal ve hikâye gibi edebi türlerin çocuklara olumlu davranış kazandırma adına ilk ortamları hazırladığını, çocuklar için yazılan resimli kitapların okuma isteği ve sevgisi uyandırdığını, bu dönemde çocuklar için eğlenceli olabilecek okuma ve anlatımların çocukta dinlemeyi geliştireceğini ifade etmiştir. Ayrıca ilköğretim dönemiyle birlikte çocukların kitap okumaya başladığını, çocukların ilköğretim döneminde okuma ve ifade etme becerisini geliştirecek ve kendi bakış açısını yansıtacak kitaplara ihtiyacı olduğunu belirten Sever, okuma-yazmanın kazandırılmaya başladığı bu dönemde yetkin okurlar yetiştirmek için çocuklara sunulan metinlerin, onlar için seçilen kitapların özelliklerinin önemli olduğunu vurgulamıştır. (2008, s. 25)

Çocukların okuyabileceği nitelikli kitapların seçimi ne kadar önemliyse, kitap yazarlarının tutumu da o kadar önemlidir. Çocuk edebiyatı yazarları, çocuk kitaplarının fiziksel ve zihinsel gelişimi etkilediğini bilmeli, çocuklar için yazılmış edebi eserlerin çocuğun karakter gelişimine yön verdiğini dikkate almalıdır. Bu doğrultuda çocuk edebiyatı yazarlarının, çocuk kitapları hazırlanırken göz önünde bulundurmaları gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler sıralanacak olursa:

- Kitaplarda, çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı buluşturulmalıdır.
- Yazar, anlattığı ve kurguladığı olaylarda, çocuklarla arkadaşlık-dostluk kurabilmeyi başarabilmelidir.
- Kitaplar, çocuklara anlamlandıramayacağı ya da yaşama geçiremeyeceği sorumluluklar yüklememelidir.
- Kitaplarda çocukların kavramsal gelişimlerine katkı sağlayacak bir anlatım yeğlenmeli, çocuklara Türkçemizin anlatım olanakları ve kuralları sezdirilmelidir.
- Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun olmalı, metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalı; estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikler taşımalıdır. Kahramanların fiziksel portreleri, metinde yansıtılan kişilik özelliklerine uygun biçimde çizilmeli; resimler kahramanların başat özelliklerini (şişman, zayıf, uzun saçlı, kısa boylu, sinirli, uysal vb.), yaşadıkları ruhsal durumları, geçirdikleri fiziksel değişimleri çocuklara duyumsatabilmelidir.
- Kitaplar, dilsel ve görsel özellikleriyle çocuğun hem sanat hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir.
- Kitaplar, çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinmelerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamalı, her şeyden önemlisi de çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturmalıdır. Özellikle, çocuğun kendini özgürce gerçekleştirebilmesine (düşünmesine, düşlemesine, gülmesine, eğlenmesine, imge üretmesine vb.) olanak sağlayacak yaşam durumları, dilin anlatım ustalığı ile kurgulanarak çocuklara sunulmalıdır.
- Kitaplarda yazar tarafından kurgulanan gerçeklik, çocuklar tarafından, okuma eylemi sonrası kendi gerçekliklerine dönüştürülebilmeli; bir başka söyleyişle yazarın paylaşmak istedikleri çocukların yaşam-anlam gerçeğinden kopuk olmamalıdır.
- Kitaplar, çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmalı; çocuklar kendileri için üretilen bir araca verilen önemi, gösterilen saygıyı, kitabın dış yapı (biçimsel) özellikleriyle bütünleşmiş olan tasarım özeninden anlayabilmelidir.

- Kitaplarda, yaşamın bir gerçeği olduğu düşüncesiyle, şiddet olgusuna da yer verilebilir. Ancak, olay kurgusunda, çocukların yaş ve gelişim özellikleri de göz önünde bulundurularak yer verilen şiddet öğeleri, çocukları şiddete karşı neler yapılması gerektiği konusunda duyarlı kılmalı, onlarda şiddet ve kaba güce karşı bir anlayış oluşturabilmelidir. Özellikle, çocuklara demokratik yaşamın önemi ile bireysel ve toplumsal ilişkilerdeki sorunların çözümünde en etkili yöntemin "iletişim" olduğu gerçeği sezdirilmelidir.
- Çocuk edebiyatının temel sorumluluğu, çocuklara, dilin ve resmin olanaklarıyla kurgulanmış yeni yaşantılar sunmak olmalı, sunulan yaşantılardan çıkarsamalar yapma sorumluluğu ise çocuğa bırakılmalıdır (Sever, 2008, s.198-199).

Çocuklar için kaleme alınan eserler, çocuğun ana dilini akıcı bir şekilde konuşabilmesine, bilişsel açıdan gelişimini sürdürmesine, olumlu kişilik özelliklerine sahip olmasına ve toplumsal hayatın gereklerine ayak uydurmasına yardımcı olur. Bu eserler sayesinde çocukların iyiye, doğruya, güzele yönlendirilmeleri ve olumlu davranış özellikleri kazanmaları beklenir. Bu önemli görevlerinden dolayı çocuk edebiyatı eserlerinin sahip olması gereken bazı iç ve dış yapı özellikleri vardır. Biçim ve içerik özellikleri olarak da isimlendirilen kavramlar, bir çocuk kitabı hazırlanırken göz önünde bulundurulacak ölçütleri ve çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken nitelikleri karşılar. Bu ölçüt ve nitelikler çok kapsamlı olmakla birlikte genel olarak biçim ve içerik başlığı altında Demircan tarafından şu şekilde derlenmiştir:

Biçimsel Ölçütler

Boyut: Çocuk kitaplarının dikdörtgen veya kare biçiminde; çocuğun seviyesine göre 16x23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır. Ayrıca kitap kolay taşınabilir olmalıdır.

Harfler: Kitabın puntosu ilköğretim 1, 2 ve 3üncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan büyük olmalıdır. 4 ve 5inci sınıflarda ise 10 puntoluk harfler kullanılabilir.

Kağıt: Sayfalar temizlenebilir olmalıdır. Kitabın kağıdı mat renkli olmalı ve öncelikle birinci hamur kağıt kullanılmalıdır .

Kapak ve cilt: Kitabın kapağı ilgi çekici, konu ile uyumlu olmalıdır. İç kapak resimli olmalı; kapak resmi kitapta yer almalıdır. Kitabın baskı sayısı iç kapakta yer almalıdır. Kitabın dayanıklılığını arttırmak için ciltlenmesinde hem iplik hem de yapıştırıcı kullanılmalıdır.

Resimler: Kitap resimli olmalı; sayfa düzeni rahat ve çekici olmalıdır. Resimler konuya uygun, anlaşılır, gerçekçi, ilgi çekici, çerçeve içinde, kaliteli ve metinle birbirini tamamlayıcı olmalıdır. Ayrıca resimlerde ayrıntılara dikkat edilmelidir. Resimler, sayfanın en uygun yerine konumlandırılmalıdır .

Sayfa düzeni: Sayfa kenarlarında geniş alt-üst, sağ-sol boşluklar bırakılmalıdır. Sayfa sayısı çocuğun seviyesine göre belirlenmelidir. Satırlar arası boşluklar birden çok bırakılmalıdır .

Künye bilgileri: Kitapta, yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgiler yer almalı; yazarın özgeçmişi hakkında bilgi verilmelidir. Kitapta içindekiler, sözlük, kılavuz bölümleri yer almalıdır.

İçeriksel Ölçütler

Dil ve Üslup: Yapıtın dili sade ve açık, anlatımı sürükleyici olmalıdır. Paragraflar 3-5 tümceyi geçmemeli; sözcükler, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirici nitelikte olmalıdır. Yapıtlarda kullanılan bilinmeyen sözcük sayısı çocuğun gelişimine uygun; çocuk dünyasıyla ilişkili; kitap yazım ve noktalama açısından kusursuz olmalıdır. Sözcükler güncel olmalı; eski sözcükler ve ses tekrarları kullanılmamalıdır. Kitap, yabancı sözcüklerden mümkün olduğunca arındırılmalı, kullanılan yabancı sözcükler ise aslına uygun yazılmalıdır. Yabancı sözcüklerin açıklamaları verilmeli; yabancı deyim, atasözleri Türkçeye uyarlanmalıdır. Devrik cümle kullanılmamalı; sözcükler sadece ilk anlamlarında kullanılmalıdır. Cümleler tek özne, tek yüklemden oluşmalı; birleşik ve girişik cümle kullanılmamalıdır. Argo ve mecaz söyleyişler kullanılmamalı; edat ve bağlaçlar mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.

Konu: Çocuk kitaplarında tema ve konu ilişkisi güçlü olmalıdır. Konular, çocuklarda güven duygusunu artırmalı; çocuğun yaşantısıyla ilgili olmalıdır.

Plan: Çocuk kitaplarında olaylar tutarlı bir biçimde sıralanmalıdır. Olaylar baştan sona gereksiz ayrıntılara girmeden aktarılmalıdır.

Tema: Yapıtta ideolojik örüntüler olmamalı; herhangi bir duygu empoze edilmemeye çalışılmalıdır. Evrensel değerlere yer verilmeli, çocuğu rasyonel düşündürmeye yönelmelidir (2006, s. 14-15).

Seza Kutlar Aksoy ve eserleri üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, yazarın eserlerini çocuk edebiyatı ölçütlerine göre incelemeye yönelik bir çalışma yapılmadığı dikkati çekmektedir. Çocuklar için hazırlanan eserlerin birtakım niteliklere sahip olması gerektiği düşünüldüğünde, bu eserlerin belli ölçütler açısından incelenmesinin çok önemli olduğu görülmektedir. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının çocuk edebiyatı ölçütlerine göre incelenerek biçim ve içerik özellikleri açısından analiz edilmesi; çocuklar için bu kitapların seçimi yapılırken önemli bir veri olacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma, çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarlarımızdan biri olan Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarıyla sınırlı tutulmuştur.

Çocuklar için yazılan eserler, bazı ölçütler dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bu ölçütlerin çocuk kitaplarında bulunması, çocukların gelişimi için önemlidir. Bu nedenle, çalışmanın tamamlanması için planlanan süre de dikkate alınarak yazarın çocuk romanları çocuk edebiyatı ölçütlerine göre incelenmiştir.

1. 6. Varsayımlar

1. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının, çocukların düzeyine uygun yazıldığı varsayılmıştır.

2. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının, çocuk edebiyatının biçim ve içerik ölçütleri göz önünde bulundurularak yazıldığı öngörülmüştür.

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

2.1. Seza Kutlar Aksoy

Sarıyüce, Seza Kutlar Aksoy'un hayatı ve yazarlık alanındaki başarıları ile ilgili şu bilgileri vermiştir: Seza Kutlar Aksoy, 15 Şubat 1945 tarihinde Gaziantep'te doğmuştur. İstanbul Kız Lisesi'ni bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirmeden bölümden ayrılmıştır. 1980 yılından beri çocuk ve gençler için roman ve öyküler yazmaktadır. 1990 yılında Sıtkı Dost Çocuk Öyküleri yarışmasında mansiyon, 1992 yılında Kırmızı Fare Öykü yarışmasında büyük ödülü kazanmıştır. 2000 yılında Memo'nun Serüvenleri adlı radyo oyunu TRT Türkiye'nin Sesi Yurtdışı Yayınlarında on bölüm olarak yayınlanmıştır. (2012, s. 32)

Sarıyüce, Seza Kutlar Aksoy'un çocukluğa bakış açısı hakkında ise şu bilgileri vermiştir: Seza Kutlar Aksoy, ÇGYD'de (Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği) yönetim kurulunda görev yapmıştır. Uluslararası P.E.N (Aworld Associon of Writers) üyesidir. Bir sivil toplum örgütünde Çocuk Birimi'nde çalışmıştır. Aksoy'a göre çocuklar için yazmak, dünyaya çocuk gözüyle bakmak anlamına gelmektedir. Çocuklar için yazmayı geleceğe, umuda, güzelliklere ve düşsel yolculuklara yelken açmak olarak gören Aksoy, heyecan dolu, eğlenceli serüvenlerle, genç okurlarının o olağanüstü zeka ve yaratıcılıklarına seslenmek istediğini belirtmiştir. (2012, s. 32)

Aksoy, hitap ettiği kitlenin çocuklar ve gençler olduğunu göz önünde bulundurarak yaşamı onların gözünden sorguladığını ifade etmiştir. Yetişkinlerin bu dönemde çocukların sorunları üzerinde fazla durmadığını ve çocukların merak duygularının yetişkinler tarafından bastırılma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Bu düşünceye karşılık çocukların merak duygularını kaybetmeden de öğrenebileceklerini, sorumluluk alabileceklerini dile getirmiştir. Aksoy, yazma amacını da ebeveynlerin çocuklarla ilgili yaptıkları yanlışları ortaya koymak ve merak duygusunu harekete geçirerek okurların sorular sormalarını teşvik etmek olarak açıklamıştır. (2006, s. 809)

2.2. Eserleri

Seza Kutlar Aksoy, çocuklar için roman, öykü ve resimli çocuk kitapları kaleme almıştır. İlk eseri 1981 yılında yayımlanan Arsa adlı romandır. Aksoy, çocuklar için 21 eser yazmıştır.

- Arsa (Oda Yayınları, 1981)
- Büyülü Bahçe (Yapı Kredi Yayınları, 1993)
- Küçük Prenses ve Kardelen (Yapı Kredi Yayınları, 1995)
- Uyku Ağacı (Uçanbalık Yayınları, 1996)
- Nil Soru Soruyor (Uçanbalık Yayınları, 1998)
- Akıllı Anka (Pencere-sey Yayınları, 2002)
- Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde (Tudem Yayınları)
- Nun Gelince (Tudem Yayınları, 2002)
- Güvercin'in Saati (Pencere-sey Yayınları, 2003)
- Aşk Kalır (Tudem Yayınları, 2004)
- Şişko Patates (Can Çocuk Yayınları, 2006)
- Noktacık (Tudem Yayınları, 2007)
- Yolculuk (Tudem Yayınları, 2009)
- Şeker Kız ve Büyülü Elma (Can Çocuk Yayınları, 2010)
- Güneşe Köprü (Morpa Yayınları, 2010)
- Başodanın Gizemi (TMMOB Yayınları, 2010)
- Şeker Kız ve Büyülü Elma (Can Çocuk Yayınları, 2010)
- Düşler Tramvayı (Tudem Yayınları, 2011)
- Uğurböceği'nin Mutluluk Hapları (Can Çocuk Yayınları, 2014)
- Çevrimiçinde Şerafettin (Can Çocuk Yayınları, 2015)
- İdil'in Şarkısı (İş Bankası Kültür Yayınları, 2019)

2.3. Seza Kutlar Aksoy Hakkında Yapılan Çalışmalar

Türk çocuk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Seza Kutlar Aksoy, çocuklar için birçok eser kaleme almıştır. Eserleri oyunlaştırılmış, farklı dillere çevrilmiş ve ödüllere layık görülmüştür. Ulusal ve uluslararası birçok kuruluşun üyesi

olan Seza Kutlar Aksoy'un eserleri üzerine yapılan çalışmaların az sayıda olduğu dikkat çekmektedir.

Atalay (2017), *Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Eğitsel Değerler ve Bu Değerlerin Davranışa Yansıma Biçimleri* adlı yüksek lisans tezinde Aksoy'un yirmi eserinde yer alan değerleri incelemiştir. Bu değerler incelenirken evrensel, sosyal, ahlakî, bilimsel, politik, ekonomik ve estetik olmak üzere yedi değer kategorisi oluşturulmuş ve değerler bu başlıklar altında incelenmiştir. Çalışmada, Aksoy'un eserlerinde evrensel değerlerin çok sık kullanıldığı, bu değerlerin adalet, çalışma, dayanışma, duyarlılık, paylaşma, sağlıklı yaşam, sevgi, sorumluluk ve yardımlaşma olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca dostluk, sevgi, yaşama sevinci, bilimsellik, kitap okuma sevgisi, demokrasi ve hayal gücü değerleri de incelenen eserlerde tespit edilen farklı değerlerdir.

Doğan (2019), *Seza Kutlar Aksoy'un Çocuk Kitaplarında Özüne Duyarlılık* adlı yüksek lisans tezinde Aksoy'un eserlerini özüne duyarlılık kavramı bağlamında incelemiştir. Bu kapsamda fiziksel yaşam, manevi yaşam, mesleki yaşam ve boş zamanları değerlendirme etkinlikleri temaları incelenmiş ve bu temalarda özüne duyarlılık kavramının işlenme sıklığı belirlenmiştir. Sonuç olarak özüne duyarlılık kavramına en fazla fiziksel yaşam temasında yer verildiği görülmüştür. Aksoy'un eserlerinde en az mesleki yaşam temasına yer verilirken manevi yaşam temasına ait hiçbir bulguya rastlanmamıştır.

Kavaz Özcan (2017), *Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerinin Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Bağlamında İncelenmesi* adlı yüksek lisans tezinde Aksoy'un yirmi kitabını değerler eğitimi ve dil zenginliği bakımından incelemiştir. Elde edilen bulgularda Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde en fazla evrensel değerlere yer verdiği görülmüştür. Eserlerde dil zenginliği açısından en fazla kalıp söz kullanıldığı tespit edilmiştir. Kalıp sözlerden sonra deyimlerin kullanıldığı görülürken en az atasözlerine yer verildiği ifade edilmiştir.

Seza Kutlar Aksoy'un eserleri üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, genellikle Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde yer alan değerleri tespit etmeye yönelik çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte Seza Kutlar Aksoy'un

eserlerinin çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken biçimsel ve içeriksel ölçütler açısından değerlendirilmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2. 4. Çocuk Kimdir?

İnsanlık var olduğundan beri çocuk kavramı toplumsal yaşamda farklı biçimlerde kendine yer bulmuştur. Bununla birlikte tarih boyunca çocuğun yetişkinlerden farklı özelliklere sahip olduğunun tam olarak anlaşılması uzun zaman almıştır. Bu nedenle çocuğun dünyasını tanıma ve onun bakış açısını anlama konusunda çok geç kalınmıştır.

Toplumsal yaşamın bir parçası olan çocuğun asıl rolünün geç fark edilmesi çocuğun "kim olduğu" ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Çocuğun gerçek kimliği üzerine çeşitli araştırmalar yapılmış ve "çocuk" kavramı tanımlanmaya çalışılmıştır.

Şirin'e göre insanlık tarihi boyunca 'çocuk' kavramı konusunda görüş birliğine varılmış ilk tanım 2 Eylül 1990'da yürürlüğe girmiş olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yapılan tanımdır. Bu tanım, her insanı on sekiz yaşına kadar çocuk olarak kabul eden maddeye dayanmaktadır. Sözleşmenin öncelikli özelliği, on sekiz yaşına kadar bireyleri 'çocuk' olarak kabul etmesidir (2019, s. 21).

"Çocuk kavramı Türkçe Sözlükte: 'Küçük yaştaki erkek veya kız; soy bakımından oğul veya kız, evlat; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak; genç erkek' şeklinde tanımlanmıştır" (TDK, 2011, s. 556).

"Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır" (Yalçın ve Aytas, 2016, s. 13).

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel de (2016, s. 1) "bireyin doğduğu andan iki yaşına kadar geçirdiği süreyi bebeklik; iki yaşından ergenlik çağına kadar geçirdiği süreyi ise çocukluk dönemi olarak değerlendiriyoruz." ifadelerini kullanarak Yalçın ve Aytas'ın açıklamalarıyla aynı doğrultuda bir tanım yapmışlardır.

Şahin (2010, s. 3) ise "Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0-15 yaş grubunu içine alır." şeklinde bir tanım yaparak "çocukluk" kavramının hangi yaş grubunu kapsadığını net bir biçimde ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi, çocuk kavramı ile ilgili birbirinden oldukça farklı birçok tanım yapılmaktadır. Bu tanımların ortak noktası, çocukluk dönemini temel almaları ve çocukluk döneminin başlangıç ve bitiş noktalarını saptamaya çalışmalarıdır. Bu tanımlardaki genel görüş ise, çocukluk kavramını genellikle bebeklik döneminin bitışı ile ergenlik dönemi arasında geçen süreç olarak tanımlamasıdır (Tüfekçi Can, 2014, s. 2).

Çocuğun kim olduğuna dair çeşitli tanımlar yapıldıktan sonra, çocukların toplumsal rolleri ve hayal dünyalarıyla yetişkinlerden farklı özelliklere sahip oldukları, çocukluk kavramına yönelik çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından anlaşılmıştır. Bununla birlikte çocuklar için ayrı bir edebiyat alanı oluşturulmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

2. 5. Edebiyat

İnsan, doğası gereği sürekli kendini geliştirmekte ve yeniliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Toplumların geleceğini oluşturan ve eğitim-öğretim hayatına yeni adım atan çocuklar ise kendilerini geliştirmek için çok müsait durumdadır. Yeni bilgiler öğrenmeye açık olan çocuklar, bilgiye çok çeşitli kaynaklardan ulaşabilmektedir. Bu kaynaklardan biri de çocukları eğitirken düşündürmeye sevk eden, onlara olumlu davranış biçimleri aşılama hedefleyen edebi metinlerdir.

Dursunoğlu, edebiyat kavramının insanın duygu dünyasında oluşan ve orada ilerleyen, konuşarak ve yazarak da dış dünyaya aktarılan bir sanat olduğunu ve insanların sanatlarını başkalarıyla paylaşmak için edebiyatı kullandığını ifade etmiştir (2010, s. 29).

Türk'ün duyusunu, düşüncesini en iyi edebî eserlerde buluruz. Bizi tanıtan, ne olduğumuzu, nasıl bir millet olduğumuzu, hangi özelliklere sahip olduğumuzu, bizi tanımak isteyenlere bildiren, bu konularda en sağlam ipuçlarını veren eserler, edebî eserlerimizdir. "Bir milleti tanımak isterseniz, edebî eserlerinize bakmalısınız." sözü bu konuda abartılı bir ifade değil, gerçek bir ifadedir (Dursunoğlu, 2010, s. 29).

Bu açıklamalardan hareketle edebiyatın, insan duygularını anlatmakta en kısa yol olduğu, aynı zamanda bir milletin kültürüne ait önemli değerleri yansıttığı, toplumun bireylerine bir arada olma bilinci kazandırdığı söylenebilir.

Sever, edebiyatın insanlara sanatçı bakış açısı ile oluşturulmuş bir dünya sergilediğini, edebiyatın hayatımıza farklı renkler getirdiğini, gerçek yaşama ait olayların sanatçının gözünden aktarıldığını belirtmiştir. Sanatçının aktardığı tecrübelerin bizim deneyimlerimize de katkı sağladığını, yaşantılarımızı zenginleştirdiğini vurgulamıştır. Sanatçının dilin inceliklerinden faydalandığını ifade eden Sever, bu şekilde insanların deneyimlerinden istifade ettiğimizi belirtmiştir (2008, s. 11).

Oğuzkan'a göre edebiyat yaşama gücünü arttırır, ruha canlılık verir. Kimi zaman insanoğlunu hayatın çok ciddi ve sıkıntılı durumlarından uzaklaştırarak farklı dünyalara götürür. Güzel bir düzyazı veya şiir okuyan insan, birtakım yaşantılar kazanır ve kısa sürede bugünkü dertlerinden kurtulma fırsatı yakalar, daha sonra bu dertlerin karşısına daha güçlü ve dinlenmiş bir şekilde çıkmamanın yollarını öğrenir. Bununla birlikte edebiyat, çocukların hayatı ve yaşama yollarını öğrenmesine de yardımcı olur. Bireyin kendini tanıyarak davranış biçimlerini değiştirmesine rehberlik yapar (2001, s. 6).

Edebiyatın amaç ve işlevlerini açıklamaya yönelik ifadeler, dilin zenginlikleriyle oluşturulan ürünlerin duygu ve düşünceleri anlatmada etkili olduğu noktasında birleşmektedir. Yazıldığı dilin inceliklerini, güzelliklerini yansıtan, çocuklarda okuma isteği ve sevgisi uyandıran edebi eserlerin nitelikli olduğu söylenebilir. Bu tür eserlerin sayısının artması, çocuklarda kitap okuma bilinci oluşturmak açısından önemlidir.

2. 6. Çocuk Edebiyatı

Çocukluk, insan hayatının en önemli dönemlerinden birisidir. Çünkü geleceğin mimarı olan çocukların, donanımlı ve hayata atılmaya hazır bireyler olarak yetişmesi büyük bir öneme sahiptir. Bireylerin çocukluk döneminde aldığı eğitimin, onların gelecek yaşamlarını da şekillendirdiği düşünüldüğünde çocukluk döneminin önemi anlaşılmaktadır. Bu nedenle çocukluk, her insanın aynı şekilde yaşayıp kısa süre içinde tamamladığı bir dönem olarak görülmemelidir. Bu yanlışlığı içeren yaklaşım çocukları olumsuz etkileyeceği gibi insanlığın geleceği için de sorunlar oluşturacaktır.

İnsan, sadece dış görünüşten ibaret bir canlı değildir. İnsanların fiziksel ihtiyaçları kadar ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarının da karşılanması gerekir. Bu nedenle toplumun bir parçası olan çocukların, beslenme ve barınma gibi fiziksel ihtiyaçlarının

karşılanması kadar ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması da büyük bir önem taşımaktadır.

MEB, çocuk gelişimi alanında çeşitli çalışma ve araştırmalar yapan uzmanların, çocukların gelişiminde ilk yılların büyük bir öneme sahip olduğu konusunda uzlaşmaya vardıklarını belirtmiştir. İnsan doğduğunda belli yetenekleri de beraberinde getirmekte, zaman geçtikçe zihinsel yetilerini daha da geliştirerek sağlam bir kişilik yapısına sahip olmaktadır. Bunlara ek olarak elverişsiz koşullarda gelişmek olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle çocuğun gelişiminde rol oynayan tüm etkenlerin eksiksiz araştırılması ve bilinmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuk yetiştirmenin birikim gerektiren bir alan olduğu, çocukların kendilerine örnek alabilecekleri bir modele gereksinim duydukları da göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuklar yeni bilgiler edinmeye hazırdır, çocuklar bilgiye çevreleriyle etkileşime geçerek ve olumlu tecrübeler edinerek ulaşabilmektedirler. Çocuğun etkileşime geçtiği en önemli kaynaklardan birinin de çocuk edebiyatı olduğu ve kitabın insan yaşamının farklı dönemlerinde çeşitli gelişim alanlarını etkileyen önemli bir araç olma özelliği gösterdiği belirtilmiştir (2013, s. 9).

Çocuk edebiyatı 17. yüzyılın başlarında ortaya çıkmasından günümüze kadar edebiyatçılardan eleştirmenlere, politikacılardan toplum bilimcilere, editörlerden ebeveynlere ve eğitim bilimcilerden kütüphanecilere kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan toplulukların yoğun eleştirisi altında gelişmeye devam etmektedir. Çocuk edebiyatı, özellikle son yüzyılda edebi bilimlerde tartışma konusunun ilgi odağı haline getirilmekte ve bu tartışmalar çoğunlukla şu noktalar üzerine odaklanmaktadır: “Çocuk edebiyatı, edebiyat mıdır?”, “Çocuk edebiyatı, edebiyat ise genel edebiyatın içinde bir alt kol mudur?”, “Edebiyatın çocuğa ya da yetişkine göresi olur mu?”, “Çocuklar için ayrı bir edebiyat olmalı mı?”, “Çocuk edebiyatı eserleri yetişkin edebiyatı eserlerinden seçilerek mi oluşturulmalı yoksa onlar için özel olarak mı yazılmalı?”, “Madem çocuk edebiyatı, çocuklara ait bir edebiyat o zaman eserlerin çocuklar tarafından kaleme alınması gerekmez mi?” (Tüfekçi Can, 2014, s. 3)

Bu sorular, geçmişte tartışma konusu olmuş ve günümüzde de tartışılmakta ve belki de gelecek yıllarda da tartışma konusu olmaya devam edecektir. Bunların içinde özellikle, çocuk edebiyatının sınıflandırılması en önemli tartışma konularından birini oluşturmaktadır. Çocuk edebiyatının genel edebiyatın bir alt kolu mu, yoksa ikincil derecede önemli bir edebiyat mı olduğu yolundaki tartışmalar günümüzde de sürmektedir (Tüfekçi Can, 2014, s. 3).

Bu açıklamalardan hareketle, “çocuk edebiyatı” kavramının uzun süre tartışıldığı, bu kavramın edebiyata dahil olup olmadığının sorgulandığı ve günümüzde dahi çocuk edebiyatıyla ilgili tasnif çalışmalarının devam ettiği söylenebilir. Konuyla ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda ulaşılan sonuçlar çocuk edebiyatının, edebiyatın ayrı bir alanı olduğunu ve başlı başına incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Çünkü çocukların da hayal gücünü geliştirecek, duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirecek,

ifade becerilerini güçlendirecek eserlerle buluşmaya ihtiyacı vardır. Bundan dolayı çocukların kavrama düzeylerine uygun, “çocuğa görelilik” ilkesiyle yazılmış nitelikli eserlerin varlığı çok önemlidir. Bu durum da çocuk edebiyatının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Dursunoğlu'na göre çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimine katkıda bulunan, onların edebî ihtiyaçlarını karşılayan; çocuklar için, çocuklara göre yaratılmış edebiyattır (2010, s. 32).

Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2008, s. 17).

Çocuk edebiyatını tanımlamaya yönelik yapılan yukarıdaki açıklamalardan hareketle çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun ilgi, ihtiyaç ve beğenisine göre oluşturulması gerektiği söylenebilir. Çocukların düzeylerine göre üretilmiş bu eserler özellikle çocukların dil gelişimini ve kişilik gelişimini tamamlaması açısından önemli bir yere sahiptir.

Çocuk edebiyatı, çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için özel olarak içselleştirilerek yazılan; çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişimini göz önünde bulunduran; çocuğun yeteneklerinin açığa çıkmasına yardımcı olan; geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir bağ kuran; kültürel mirasa sahip çıkarak onun genç nesillere aktarılmasında işlevsel olan; amaçlı, disiplinler arası ve çağın değerlerini barındıran; bunu yaparken okunduğunda farkındalık yaratarak sağlam bir estetik duygusunun oluşmasına katkıda bulunan edebi bir türdür (Tüfekçi Can, 2014, s. 9).

Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır. Dil, yazı, çizgi, resim sanatının ortak ürünü olan çocuk edebiyatı; edebiyatın dışında, altında veya edebiyat içinde basit bir tür değildir. Aksine edebiyatın içinde en incelikli alandır (MEB, 2013, s. 4).

Çocuk edebiyatıyla ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde, çocuk edebiyatı eserlerinin, çocuğun dil ve estetik gelişimine katkıda bulunması gerektiği görüşünün ortak nokta olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerinin nitelikli olması ve çocuğun kavrama düzeyine uygun yazılması önem kazanmaktadır. Çocuk edebiyatı; çocuğun dil, estetik, davranış ve düşünce yönlerini geliştirme görevi üstlenen bir edebiyattır. Bu alanda verilen eserlerin, çocukların gelişimine temel olduğu unutulmamalı, bu bilinçle kaliteli eserler ortaya konulmalıdır.

2. 7. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

2. 7. 1. Dünyada Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

“Çocuk edebiyatı terimi, 20. Yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmış, hedef kitle olarak çocuğu alan bir duyarlık ve anlatımın ifade biçimi anlamında kullanılmaya başlamıştır” (Arslan, Şimşek ve Yakar, 2016, s. 45).

“Çocuk edebiyatı teriminin 20. yüzyılda doğmuş olmasına karşın, çocukla ilgili farklı görüşlerin ortaya atılması ve çocuk terbiyesine ilişkin çalışmaların başlaması daha eskilere dayanır” (Arslan, Şimşek ve Yakar, 2016, s. 45).

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel’e göre çocuk edebiyatının başlangıcı 17.yüzyıl olarak kabul edilebilir. Bu yüzyılda Charles Perrault, annesinden dinlediği masalları yazmıştır. Perrault, bu masalları doğrudan çocuklar için yazmamasına rağmen masallar çocuklar tarafından ilgiyle okunmuş ve Perrault tarafından *Geçmiş Günlerin Masalları* adıyla birleştirilmiştir. Aynı dönemde fabl ustası La Fontaine çocuklar için yazdığı hikâyelerle yeni bir dönem başlatır. 18. yüzyılda çocuklar için bir edebiyat oluşturma ihtiyacı daha fazla hissedilir. İngilterede çocukların ilgi, ihtiyaç ve beğenilerine göre kitaplar yazılmaya başlanır. Bu dönemde Newbery adlı yazar eserlerinde çocukların düzeyini dikkate almıştır. Yine aynı dönem yazarlarından olan Jean Jacques Rousseau çocuklar için kaleme alınan eserlerin hayal ürününe dayanmasının uygun olmadığını söyleyerek yeni bir tartışma başlatmıştır. Rousseau, çocuklar için yazılan eserlerin bilgilendirici özelliklere sahip olması gerektiğini savunmuştur (2016, s. 203).

Toz, çocuklar için yazılan eserlerde 19. yüzyıla kadar çok hızlı bir gelişme olmadığını belirtmiştir. 19. yüzyıla gelindiğinde çocuk edebiyatı eserlerinde önemli değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır. Çocuk kitaplarına daha fazla özen gösterilmiş, bazı çocuk kitapları resimli şekilde yayınlanmıştır. Aynı yüzyılın ortalarından sonra çocuk kitaplarını resimleme işinin ayrı bir alan olduğu anlaşılmaya başlanmış, böylece çocuk kitaplarında ve çocuklar için hazırlanan materyallerde estetik öğeler ön plana çıkarılmıştır. Bu yüzyılda çocuklar için İngilizce eserler veren yazarların sayısında artış meydana gelmiştir. Lewis Carroll, Charles Dickens, Thomas Hughes, Burnett-Mrs Frances Hodgson ve Rudyard Kipling çocuk edebiyatı alanında eserler vermiş önemli yazarlardır. Bununla birlikte Fransız edebiyatında da çocuklar

için yazılan eserlerde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Eğitici eserlerle birlikte sürükleyici ve eğlenceli eserlere de yer verilmiştir. Çocuk edebiyatında bir çeşitlilik oluşturan bu eserlerde bilim-kurgu, macera, araştırma ve gözlem gibi içerikler işlenmiştir. Bu dönemde Fransız edebiyatında Madame de Segur '*Sophie*' isimli duygusallığı ön plana çıkaran eseriyle, Jules Verne ise '*Aya Seyahat*', '*Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*', '*Seksen Günde Devriâlem*' ve '*Kaptan Grant'ın Çocukları*' isimli eserleriyle dünya edebiyatında çocuklar için önemli olan ve ilgiyle okunan eserleri yazarlar. Yine aynı yüzyılda Amerikan edebiyatında da çocuklar için yazılan eserler gelişim göstermiştir. Dini ve öğretici eserlerle birlikte Louisa May Alcott '*Küçük Kadınlar*'ı, Mark Twain '*Huckleberry*' ve '*Tom Sawyer'in Maceraları'nı*, Robert Louis Stevenson '*Define Adası'nı*, Anna Swell '*Siyah İnci'yi*, Lewiss Caroll '*Alice Harikalar Diyarında'yu*, Elenor H. Porter '*Pollyanna'yu* yazmıştır. Bu yüzyılın sonlarında ise daha romantik bir anlayışla destansı hikayeler ve duygusal şiirler kaleme alınır. Ayrıca Amerikada W.Emerson, Nathaniel Hawthorne ve Edgar Allan Poe gibi yazarlarla da çocuk edebiyatı gelişmeye devam etmiştir. Bu yüzyılda İtalyan edebiyatında Carlo Collodi'nin yazdığı '*Pinokyo*' adlı eser, çocuk edebiyatı alanında günümüzde bile önemli bir yer tutan eserler arasındadır. Yine bu yüzyılda İsviçre edebiyatında çocuklar için eser veren Johanna Spyri, eserlerinde çocukların ruhsal durumlarını ön plana çıkarmış, çocuksu mutluluk ve üzüntüleri ustalıkla işlemiş ve eserlerinin çocuklar tarafından ilgiyle okunmasını sağlamıştır. Johanna Spyri'nin çocuk edebiyatı alanında verdiği en önemli eseri, günümüzde de klasikler arasında yerini alan '*Heidi'dir*. Bununla birlikte '*Vrony'nin Mezarı Üstünde Bir Yaprak*', '*Vatansız*' ve '*Giritli*' adlı eserler, yazarın çocuk edebiyatı alanında verdiği diğer eserleridir. 19. yüzyılda çocuk edebiyatı alanında İskandinav ülkelerinde de bir atılım yapıldığı görülmektedir. Özellikle İsveç edebiyatında Selma Lagerlöf'ün kaleme aldığı '*Nils Holgerson'un Eşsiz İsveç Yolculuğu*' adlı eser çocuk edebiyatı alanında önemli bir yere sahiptir. Bu eser Türkiye'de '*Uçan Kaz*' adıyla bilinmektedir. İskandinav ülkelerinden bir diğeri olan Danimarka'da çocuk edebiyatı Hans Cristian Andersen ile gelişim göstermeye başlamıştır (2010, s. 231-232). Yalçın ve Aytaş'a göre 19. yüzyılın başlarında Danimarka masallarını derleyen Hans Cristian Andersen, bu masalları yayınladıktan sonra tüm Avrupa ülkelerinde Andersen Masalları çok ilgi görmüş ve klasikler arasında yerini almıştır. İskandinav ülkelerinde çocuk edebiyatının gelişmesine önemli katkılar

yapan bu eser günümüzde de çocuklar için vazgeçilmez kitaplar arasındadır (2016, s. 37).

2. 7. 2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

Yalçın ve Aytaş, Türkiye’de çocuk edebiyatının tarihsel gelişiminin dünyadaki çocuk edebiyatının tarihsel gelişimiyle aynı doğrultuda olduğunu ifade etmişlerdir. Edebiyat araştırmacıları, bütün yeniliklerin çıkış noktası olarak kabul ettikleri Tanzimat dönemini, Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişmeye başladığı dönem olarak görmektedirler. Bu dönemden önce çocuklar için yazılan öğüt verici eserlerin yazıldığı görülmektedir. Nâbi’nin *Hayriyye* ve Sümbülzade Vehbi’nin *Lütfiyye* adlı eserleri çocuklara öğüt vermek amacıyla yazılmış önemli eserlerdendir. Bu eserler çocuklar için yazılmış olsa da konuları ve içerikleri bakımından büyüklere hitap ettiği için çocuk edebiyatı eserlerine dahil edilmemişlerdir. Bu konuda Namık Kemal, Yusuf Kâmil Paşa’nın dilimize çevirdiği *Telemak* romanı hakkında görüşlerini belirtirken, bizde eğitici kitapların doğrudan öğüt vermesini eleştirmiştir. Namık Kemal’e göre 16. yüzyılda Kınalızade Ali Efendi’nin kaleme aldığı *Ahlâk-ı Alai* adlı eğitim kitabı suç işleyen bir çocuğa öğüt verir gibi yazılmıştır. *Telemak* romanı ise çocukları dinlendirerek ve eğlendirerek eğitmektedir. Ayrıca Türkiye’de çocuk edebiyatının yazılı eserlerle birlikte sözlü gelenekte de masal, bilmece, tekerleme, atasözleri, Nasreddin Hoca fıkraları ve Karagöz oyunları şeklinde gelişim gösterdiği görülmektedir. Bu ürünler evlerde, kahvehanelerde veya toplantı yerlerinde çocuklarla buluşturulmuştur. Tanzimat döneminde Kayserili Dr. Rüştü’nün 1859’da kaleme aldığı *Nuhbetü’l Etfal* adlı Arapça alfabe kitabının sonunda, çocukların ilgisini çekmek ve onları eğlendirmek amacıyla öyküler, fabl tercümelemleri ve kısa hayvan öyküleri bulunduğu görülmektedir. 1869’da yayımlanan Müyeyyiz dergisinin her sayısında ise çocuklara hitap eden bilmece ve romanlara yer verilmiştir. Tanzimat döneminin önemli yazarlarından biri olan Ahmet Mithat’ın kaleme aldığı *Hace-i Evvel* ve *Kıssadan Hisse* adlı kitaplar, edebiyatımızda çocuklar için verilen ilk eserler arasında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Şinasi, Recaizâde Ekrem ve Ahmet Mithat’ın Fransızca’dan çevirdikleri kısa şiirler ve hayvan öyküleri de Türk edebiyatındaki ilk çocuk kitapları arasında gösterilmektedir. Ziya Paşa, J.J. Rousseau’dan Emile adlı eseri çevirmiştir. Recaizâde Ekrem’in yazdığı *Tefekkür* ve Muallim Naci’nin yazdığı *Ömer’in Çocukluğu* adlı eser, bu dönemde çocuk edebiyatı alanında verilmiş önemli eserlerdendir. Yusuf Kâmil Paşa’nın tercümesini

yaptığı *'Telemak'* isimli roman, içinde öğütler barındırdığı için çocuklara önerilmiş, daha sonra eserin büyükler tarafından bile zor anlaşılacak bir anlatıma sahip olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte dünya çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Robinson Crusoe, *Guliver'in Seyahatleri*, *Dünyanın Merkezine Yolculuk* ve *Balonla Beş Hafta* isimli eserler de dilimize tercüme edilmiştir. Bu çevirilerin daha çok okuma yazma bilen, on yaşında ve üzerinde bulunan çocuklara hitap ettiği görülmektedir (2016, s. 39-40).

Tanzimat döneminden sonra II. Meşrutiyet döneminde de çocuk edebiyatına olan ilgi devam etmiştir. Bu dönemde eğitime ve okula verilen değerin daha da artmasıyla çocuklar için kaleme alınan eserlerin sayısında artış olmuştur. Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'e göre çocuklar için şiirlerin yazılmasında 1848 yılında kurulmuş olan ilk Öğretmen Okulu'nun büyük payı vardır. Bu okulun ders konularından biri olan okul şarkıları için 'manzume' gereksinimi duyulmuş, bazı şairler de bu konuya özel ilgi göstererek çocuk manzumeleri yazmıştır. İbrahim Alâaddin Gövsa'nın 1911 yılında kaleme aldığı *'Çocuk Şiirleri'*, Ali Ulvi Elöve'nin 1912 yılında yazdığı *'Çocuklarımıza Neşideler'* ve Tevfik Fikret'in 1914 yılında yazdığı *'Şermin'* isimli eserler çocuklar için kaleme alınmış önemli şiir kitaplarıdır. Bununla birlikte Ziya Gökalp'ın yazdığı *'Kızıl Elma'* ve *'Yeni Hayat'* adlı eserleri, Mehmet Emin Yurdakul'un yazdığı *'Türkçe Şiirler'*, *'Türk Sazı'* ve *'Tan Sesleri'* adlı eserleri, Ali Ekrem Bolayır'ın yazdığı *'Çocuk Şiirleri'* adlı eser ve Mehmet Fuat Köprülü'nün yazdığı *'Mektep Şiirleri'* adlı eser de bu dönemde çocuklar için yazılmış önemli eserler arasında gösterilebilir (2016, s. 214).

II. Meşrutiyetle birlikte gelişmeye devam eden çocuk edebiyatı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında duraksamaya başlamıştır. Bu dönemde okuma-yazmayı yaygınlaştırmak için yoğun bir çaba harcanmış ve çocuk edebiyatına gereken ilgi gösterilmemiştir. Toz'a göre Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz Çamlıbel ve Enis Behiç Koryürek'in yazdığı şiirler çocuklara okutulmaktaydı. Bu yazarların eserleriyle birlikte Mehmet Faruk Gürtunca'nın yazdığı *'Çocukların Şiir Kitabı'*, Hasan Ali Yücel'in yazdığı *'Sizin İçin'*, Faruk Nafiz Çamlıbel'in yazdığı *'Akıncı Türküleri'*, Yusuf Ziya Ortaç'ın yazdığı *'Kuş Cıvıltıları'*, Hıfzı Tevfik Gönensay'ın yazdığı *'Oğuz'un Destanı'*, Halide Nusret Zorlutuna'nın yazdığı *'Yurdun Dört Bucağı'* ve Orhan Veli'nin yazdığı *'La Fontaine'in Masalları'* ile *'Nasrettin Hoca Hikayeleri'* isimli eserleri de çocuklar için yazılmış önemli eserlerdendir. Bu dönemde

manzum eserlerle birlikte düz yazı türlerinde de eserler verildiği görülmektedir. Halide Edip Adıvar, Aka Gündüz, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Mahmut Yesari, Falih Rıfkı Atay ve Reşat Nuri Güntekin tarafından kaleme alınan gezi, anı, hikâye ve roman türündeki eserler, o dönemdeki çocuklar için yazılmış ve onların okuma gereksinimlerini karşılayan eserlerdir. Bu dönemde hedef kitlesi çocuklar olan ve sadece çocukların ilgi, istek ve beğenilerine göre tarihî romanlar kaleme alan Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun *'Kızıltuğ'*, *'Atlı Han'*, *'Türk Korsanları'* ve *'Gültekin'* isimli romanları çocuklar tarafından severek okunmuştur. Ayrıca Nihal Atsız'ın yazdığı *'Bozkurtların Ölümü'* ve *'Bozkurtlar Diriliyor'*, Mahmut Yesari'nin yazdığı *'Bağrı Yanık Ömer'*, Rakım Çalapala'nın yazdığı *'87 Oğuz'* ve *'Mustafa Kemal Atatürk'ün Romanı'*, Huriye Öniz'in yazdığı *'Köprü Altı Çocukları'*, Fahrettin Sertelli'nin yazdığı *'Tahtları Deviren Çocuk'* ve Cahit Uçuk'un yazdığı *'Türk İkizleri'* adlı eserler, bu dönemin önemli çocuk edebiyatı ürünleri arasında gösterilebilir. 1 Kasım 1928 yılında Harf İnkılabı'nın gerçekleşmesiyle edebiyatta bir hareketlilik yaşanmaya başlamıştır. Bu hareketlilik çocuk edebiyatında da kendini göstermiş, birçok eser yeni Türk harfleriyle tekrar yayınlanmıştır. Bu eserlerde çocuğa önem verilmiş ve eserlerin merkezine çocuklar yerleştirilmiştir. 1930 ve 1940'lı yıllardan sonra çocuklar için yazılan şiirlerde konu daha da genişletilmiş, buna rağmen bu alanda yapılan çalışmalar yetersiz kalmıştır. Bu dönemde Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın yazdığı *'Çocuk ve Allah'*, Orhan Şaik Gökyay'ın yazdığı *'Bugünkü Dille Dede Korkut Masalları'*, Eflatun Cem Güney'in yazdığı *'Dertli Kavak'*, *'Karayılan ve Karagülmez'*, *'Zümrüd-ü Anka'*, *'En Güzel Türk Masalları'*, *'Açıl Sofram Açıl'*, Naki Tezel'in yazdığı *'İstanbul Masalları'*, *'Çocuk Masalları'* ve Cahit Uçuk'un yazdığı *'Türk Çocuğuna Masallar'*, *'Ateş Gözli Dev'*, *'Kurnaz Tilki'* adlı eserler çocuk edebiyatı alanında verilmiş önemli eserlerdir (2010, s. 239-240).

Cumhuriyetin ilerleyen yıllarında çocuk edebiyatında zaman zaman hareketlilik yaşandığı görülmektedir. Kıbrıs'a göre 1970-1980 arası dönemde başta Fazıl Hüsnü Dağlarca olmak üzere İsmail Uyaroğlu, Ülkü Tamer, Abdülkadir Bulut ve daha birçok şair ölçü ve kafiyeye bağlı kalmadan serbest şiir biçiminde çocuklar için eserler yazmışlardır. Ayrıca o yıllarda yetişkinler için eserler veren Hasan Hüseyin, Can Yücel, Necati Cumalı, Ceyhun Atuf Kansu, Behçet Necatigil, Aziz Nesin, Ataol Behramoğlu ve Ali Yüce gibi sanatçılar da çocuk şiirleri yazmıştır (2016, s. 19). Kıbrıs, 1980'li

yıllardan günümüze kadar geçen sürede çocuk edebiyatında öykü, roman ve masal türlerinin gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Muzaffer İzgü, Gülten Dayıoğlu, İpek Ongun, Ayla Kutlu, Tarık Dursun Kakinç, Ayşe Kilimci, Erhan Bener, Sulhi Dölek, Hüseyin Yurttaş, Hasan Lâtif Sarıyüce, Mevlana İdris Zengin ve Mustafa Ruhi Şirin'in çocuklar için yazdığı eserler dönemin dikkat çeken eserleridir. Bu dönemde masal kitaplarının resimleme ve baskı tekniği açısından daha kaliteli yapıda olmasına özen gösterilmiştir. Kitaplar farklı boyutlarda, müzikli ve kabartmalı gibi farklı biçimlerde çocuklara sunulmuştur. Ayrıca Grimm Kardeşler ve Andersen gibi dünyaca ünlü masalcıların eserleri de sadeleştirilerek ilköğretimin ilk sınıflarına göre tekrar uyarlanmıştır (2016, s. 21-22).

2. 8. Çocuk ve Edebiyat İlişkisi

Sever'e göre uygar ve gelişmiş bir toplumda kendine yer bulabilmek, o toplumun aktif ve bilinçli bir ferdi olabilmek, insanın iç dünyasının tüm imkânlarıyla yaşadığı dünyayı anlamasını gerektirir. Bir resmi incelemenin, bir sergide bulunmanın, bir gösteri izlemenin veya edebi bir metin okumanın insanları sanatçı bakış açısıyla tanıştıracaklarını ifade eden Sever, sanat eserleriyle buluşan bireylerin duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade edeceğini ve davranışlarıyla ilgili daha bilinçli adımlar atacağını belirtmiştir (2008, s. 20).

Sever, sanatın hedeflediği kazanımların tam olarak gerçekleştirilebilmesi için, bireylerin çocukluk döneminde kendi bakış açılarına uygun iletilerle buluşturulmaları gerektiğini ifade etmiştir. Sever, sanatçının eserini yazarken kendine ait bir dünya oluşturduğunu, çocukların da sanatçının gözüyle kurulmuş dünyayı bu eserler aracılığıyla keşfettiklerini belirtmiştir. Kitapların okulöncesi gelişim döneminden itibaren çocuklara yazı ve resimlerin estetik güzelliğini aşıl原因an, onlara konuştukları dilin zenginliğini gösteren araçlar olduğunu vurgulayan Sever, çocuk kitaplarının okuma hevesi oluşturma ve çocuğu edebiyatla tanıştırma işlevlerini de ekleyerek çocuklar için kaleme alınmış eserlerin özellikle çocuğun eğitim-öğretim hayatında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir (2008, s. 20-21). Dursunoğlu, gelecek kuşaklarımızın hayata hazır bireyler olarak yetişmesi için eğitimin çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Çocuklara daha güzel bir dünya bırakmanın onları iyi bir şekilde yetiştirmekten geçtiğini ifade eden Dursunoğlu, teknolojinin çok büyük bir hızla

geliştiği dünyada çocuğun farklı özelliklerini geliştirme konusunda edebiyatın önemli görevleri bulunduğunu belirtmiştir. Çocuğa nitelikli ocuk yazını ürünleri sunmamanın, onun hayatla olan bağlantılarından birini koparmak anlamına geleceğini ifade eden Dursunoğlu, ocuk edebiyatının hayati bir önem taşıdığını dile getirmiştir (2010, s. 36).

Çocuklar açısından bu denli önemli olan edebi ürünlerin hedef ve işlevleri de nitelikli eserler ortaya koymak için iyi bilinmelidir. Tüfekçi Can'a göre ocuk yazınının en önemli görevi çocuğun hayal dünyasına ve duygusal gelişimine katkı sağlamasıdır. Çocuğa göre, çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda kaleme alınan eserlerin estetik zevki geliştireceğini ifade eden Tüfekçi Can, bu tür eserlerin çocuğun estetik beğeni ihtiyacını karşıladığını belirtmiştir (2014, s. 6).

Sever ise ocuk yazınının en temel hedeflerinden birisini çocuklara okuma bilinci kazandırmak şeklinde ifade etmiştir. Sever, ocuk edebiyatı eserlerinin çocuklara seçici olma bilinci kazandırmayı, onlara okumayı sevdirmeyi amaç edinmesi gerektiğini belirtmiştir. Çocuklar için kaleme alınan nitelikli eserlerin çocukları edebiyatın dünyasıyla taşıstıran bir araç olması gerektiğini dile getiren Sever, bu eserlerin çocuğa metindeki iletileri deneme ve uygulama fırsatı vermesinin yararlı olacağını da vurgulamış ve ocuk edebiyatının işlevlerini açıkça belirtmiştir (2008, s. 19).

ocuk edebiyatının işlevleri kadar hedefleri de büyük önem taşımaktadır. Çocuklara özgü bir duyarlılıkla oluşturulan edebiyatın temel hedeflerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür (MEB, 2013, s. 5-6) :

- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak, güven, sevgi, sevilme, sevme, öğrenme, bir gruba ait olma, oyun, değişiklik ve estetiklik gibi ruhsal ihtiyaçlar
- Çocukların değişik yaşlarda ihtiyaç duydukları konuları göz önüne almak
- Çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimlerine katkıda bulunmak
- Çocuğun algı gelişimini desteklemek. (Görsel, işitsel, dokunsal algı vb.)
- Sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek
- Çocukların zihinsel gelişimlerine katkıda bulunurken kavram gelişimini desteklemek
- Çocuğa ilk kitap sevgisini aşılmak
- Çocuğa ilk edebî ve estetik değerleri vermek
- Çocukların gelişmekte olan i ve dış dünyalarına katkıda bulunmak
- Çocukları yaşam gerçeklerine hazırlamak
- Çocukların yaratıcı güçlerini harekete geçirmek
- Dinleme yeteneğini geliştirmek
- Eleştiri yeteneğini geliştirmek
- Kitabın bilgi ve eğlence kaynağı olduğunu öğretebilmek

- İyi çocuk kitabı kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak
- Çocuk kitaplarının türlerini tanıtmak
- Çocuklara uygun fiziksel özelliklerde kitaplar sunmak
- Hikâye ve masalları; kitap, renkli resimler, kukla, gölge oyunu, pandomim, çubuk figürler sembolleri gibi yöntemlerle anlatabilmek
- Çocuklara uygulanan eğitim programlarını destekleyici özelliklere sahip kitaplar verebilmek

Çocuk edebiyatının bu hedef ve işlevleri, çocuklar doğru kitaplarla buluşturulduğu takdirde uygulamaya geçirilebilecektir. Çocukların ilk karşılaştığı uyarıların başında çocuk edebiyatı ürünlerinin geldiği unutulmamalı, bu bakış açısıyla eserler kaleme alınmalıdır.

2. 9. Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Bulunması Gereken Ölçütler

Çocukların her yönden gelişimi için vazgeçilmez bir araç olan kitaplar kadar, bu kitapların doğru seçilmesi de büyük önem taşımaktadır. Çocuklar için yazılmış olsa bile, her kitap çocukların gelişimi için olumlu niteliklere sahip olmayabilir. Çocuklar için seçilecek kitapların dış tasarım, resimleme, sayfa düzeni ve içerik özellikleri bakımından kaliteli bir yapıda olması gerekir. Bu nedenle çocuk kitapları, çocuk edebiyatının biçim ve içerik özelliklerine uygun bir biçimde kaleme alınmalıdır.

Kıbrıs'a göre çocuklarda kitap okuma bilinci ve kitap sevgisi oluşturmak, onlara düzenli ve planlı bir biçimde okuma becerisini kazandırmak için, çocuk edebiyatı alanında yazılan eserlerin bazı niteliklere sahip olması gerekir. Kıbrıs, henüz gelişim çağında bulunan çocukların birtakım özellikleri dikkate alınmadan okutulacak kitapların olumsuz sonuçlar doğurabileceğini ifade etmiş ve çocuklara kitap seçimi konusunda doğru rehberlik yapmanın önemli olduğunu vurgulamıştır. Kitapların çocuğun gelişiminde üstlendiği sorumluluğu doğru ve eksiksiz bir biçimde yerine getirmeleri için bazı özellikler taşıması gerektiğini belirten Kıbrıs, bu özellikleri biçimsel ve içeriksel özellikler şeklinde açıklamıştır (2016, s. 39).

2. 9. 1. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Biçimsel Ölçütler

2. 9. 1. 1. Kitap Boyutu

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, çocuk kitaplarının boyut açısından kolay tutulabilir ve çocuğun dikkatini çekebilecek ölçülere sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Çocuklar için hep aynı büyüklükteki kitapların seçilmesinin okumaya olan

isteği azaltacağını ve okumayı sıkıcı hale getireceğini, bu nedenle çocuklara zaman zaman farklı boyutlarda kitapların da sunulması gerektiğini vurgulamışlardır (2016, s. 31).

Kitap boyutlarının büyük olması resimlerin de büyük olmasına imkân verdiği için daha uygundur. Ortalama olarak, küçük çocuklar için hazırlanan kitaplarda 16 x 23 cm büyüklük uygun olarak nitelendirilebilir. Minik kitaplarda resimler çok küçük olduğundan çocuğun algılamasını zorlaştırabilir ancak ara ara bu tür kitaplara da yer verilebilir. Ağırlığın daha çok büyük boyutlu kitaplarda olmasında yarar vardır (MEB, 2013, s. 64).

2. 9. 1. 2. Kâğıt Cinsi

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'e göre çocuklar için yazılan eserlerde birinci hamur, kaliteli olması şartıyla ikinci hamur ve mat renkli bir kâğıt tercih edilmesi gerekir. Üçüncü hamura basılan kitaplar çabuk yıpranıp uzun süre muhafaza edilemediği için bu kalitede kâğıtların kullanılmaması gerektiğini vurgulamışlardır (2016, s. 32).

Nas ise, 1. veya 2. kalitede hamurun kullanılması gerektiğini, parlak ve kuşe kâğıtların göze zarar verdiği için kullanılmaması gerektiğini belirterek yukarıdaki açıklamaları destekler nitelikte görüş belirtmiştir (2014, s. 67).

2. 9. 1. 3. Sayfa Düzeni

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'e göre çocuk kitaplarının düzeni, okumayı rahat ve kolay gerçekleştirecek bir biçimde oluşturulmalıdır. Sayfanın kenarlarında yeterince boşluk olması gerekmekte ve çocuğun yazıları takip edebilmesi için kitapta bulunan metin ve resimler orantılı bir biçimde sayfaya yerleştirilmelidir (2016, s. 32).

2. 9. 1. 4. Harfler

Nas, çocukların gelişim düzeyleri ve buldukları sınıf kademelerine göre 1.sınıflar için 20-24 punto yazı büyüklüğü, 2.sınıflar için 18 punto yazı büyüklüğü, 3.sınıflar için 14 punto yazı büyüklüğü, 4.sınıflar için 12 punto yazı büyüklüğü, 5.sınıflar için 11 punto yazı büyüklüğü ve bunların dışında kalan üst sınıflar için de 10 punto yazı büyüklüğünün kullanılması gerektiğini belirtmiştir (2014, s. 67).

2. 9. 1. 5. Resimler

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'e göre çocuklar için kaleme alınan eserlerin en önemli unsurlarından birisi resimdir. Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunan resimlerin açık, anlaşılır ve ana düşünceye uygun olmaları gerektiğini ifade eden Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, bu durumu göz önünde bulundurarak kitabın uzmanlar tarafından resimlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Resimlerin metinle bir bütün olması, çocukları kitap okumak için isteklendirecek, onları mutlu edecek türde resimlerin kullanılması, kitaptaki resim ve yazıların uyum içinde düzenlenmesi ve resimlerin çocuk düzeyine uygun olarak kitaplara seçilmesi gerekmektedir (2016, s. 32).

2. 9. 1. 6. Kapak

Kitap kapağının özelliği okul öncesinde her yaşta daha fazla önem taşır. Bu yaşta çocuk, okuma bilmediğinden onu kitaba çeken önce kapağıdır. Bu nedenle özellikle anaokulunda kitap köşesi düzenlenirken kitaplar kapakları görünecek bir şekilde raflara yerleştirilmelidir. Kitap kapağının içindeki olayı tanıtabilecek bir biçimde resimlenmesi gerekir. Kapakta iç sayfalardaki en ilgi çekici resimlerden biri kullanılabilir gibi çocuğu içi sayfaları merak etmeye götüreceği bir resim de kullanılabilir. Ayrıca kapakta uygun bir yere kitabın adı da verilmiş olmalıdır (MEB, 2013, s.64).

Kıbrıs, çocukların kitaba bir oyuncak gözüyle baktıklarını, kitabı bu anlayışla sahiplendiklerini ifade etmiş, bu sebeple kitapların dış yüzeyinin ve ciltlenme biçiminin sağlam olması gerektiğini belirtmiştir. Sayfaların tek tek değil, formlama şeklinde ciltlenmesi gerektiğini vurgulayan Kıbrıs, kitapların iplikle dikilmesi ve tutkalla sağlamlaştırılmasının kitabı daha dayanıklı bir yapıya kavuşturacağını dile getirmiştir. Kıbrıs, çabuk yıpranan ve zor muhafaza edilen kitapların okuma alışkanlığını olumsuz etkileyeceğini de belirtmiş ve kitabın ciltlenmesinin okuma sevgisini doğrudan etkilediğini göstermiştir (2016, s. 40).

2. 9. 2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken İçeriksel Ölçütler

2. 9. 2. 1. Konu

Çocuk yayınlarında konu seçimi, çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları ve kitap sevgisi edinmeleri açısından çok önemlidir. Konu seçiminde ilk olarak dikkat edilmesi gereken unsur, çocukların gelişim özelliklerinin bilinmesidir. Konu seçiminde genel olarak bilinenenden bilinmeyene, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkelerinin dikkate alınması gerekir (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016, s. 33).

Kıbrıs'a göre konu seçimi yapılırken çocukların hem milli hem de evrensel özelliklere sahip bir karakter yapısına sahip olmaları gerektiği göz önünde

bulundurulmalıdır. Kıbrıs, çocuk edebiyatı alanında eserler veren yazarların da konu seçerken okurların ilgi, istek ve ihtiyaçlarını dikkate almaları gerektiğini belirtmiştir (2016, s. 41).

Çocuk edebiyatı ürünleri için seçilen konular çocuklara umut aşılacak nitelikte olmalı, çocukları karamsarlığa sürüklememelidir. Çocuğun kendi hayatından bir şeyler bulduğu ve iyi yapılandırılmış konular, eserin kalitesini artıracaktır. Bundan dolayı konunun gerçek yaşama uygun bir yapıda olması gerekmektedir.

2. 9. 2. 2. Tema

Her edebî eser, okuyucusuna bir mesaj verir. Sanatçı, duygu ve düşüncelerini paylaşmak üzere, onu kendine özgü ifade biçimiyle ortaya koyar. Bu ortaya koyuş çeşitli şekillerde olabilir. Verilen mesajın tam olarak algılanabilmesi için;

1. Mesajı veren tarafın duygu ve düşüncesini hedef kitlenin özelliklerini hesap ederek tam ve doğru olarak ortaya koyması gerekir.
2. Mesajı alan taraf da verilen duygu ve düşüncüyü tam ve doğru olarak almalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 84).

“Bu ana çerçeveye içinde bir çocuk edebiyatı metninde türü ne olursa olsun mutlaka bir ana fikir bulunmak zorundadır. Ana fikir bir metnin asıl anlatılmak istenen ve metnin ruhunu oluşturan duygu, değer ve davranış biçiminin özüdür” (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 85).

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'e göre çocuklar için yazılan eserlerde ele alınan tema öncelikle çocuğun seviyesine uygun olmalı, çocuğa göre işlenmelidir. Bu temaların çocuğun gelişimine uygun, eğitim ve öğretimine katkı sağlayacak nitelikte olması gerektiğini belirten Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, çocuk edebiyatında kullanılan temaların çocuklara iyilik, umut, mutluluk gibi duyguları aşılması, vatan, millet ve aile kavramlarını kazandırması, paylaşma, yardımlaşma gibi erdemli davranışları benimsetmesi gerektiğini vurgulamışlardır (2016, s. 33).

2. 9. 2. 3. Kahramanlar

Yalçın ve Aytaş'a göre çocuklar, kendileri için yazılmış eserlerin kahramanlarıyla özdeşim kurarlar. Çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarlar bu durumu bilmeli ve eserlerindeki kahramanları buna göre seçmelidir. Yalçın ve Aytaş, çocuklar için yazılmış edebi eserlerde kahraman kadrosunun çok kalabalık olmaması gerektiğini, eserdeki kahramanların ana kahramanla ilişkilendirilerek anlatılması

gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun sebebi ise çocukların karmaşık yapıda bulunan ilişkileri çözümleyecek düzeye sahip olmamasıdır (2016, s. 90). Kıbrıs'a göre ise eserlerde yer alan karakterler, olağanüstü özellikler gösteren bir yapıda değil, gerçek hayatta karşılaşılabilecek kişilerden seçilmeli ve çok sayıda olmamalıdır. Ayrıca kitaptaki kahramanlar çocuğun dünyasına yakın, onun duygu dünyasına dokunabilecek varlıklardan oluşmalıdır (2016, s. 42).

2. 9. 2. 4. Plan

“Plan; konu, kahraman ve temanın belirli bir düzen içinde çocuk kitabına yerleştirilmesidir” (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 91).

Çocuk kitabı yazarı temayı, konuyu ve kahramanları hakkındaki kararlarını verdikten sonra düşünce ve duygularını sağlam bir plân dahilinde yazıya dökmelidir. Çocuk kitabında uygulanacak kusursuz bir planın yararlarını şu şekilde özetleyebiliriz:

- Yazarın eserde vermek istediği ana fikrin kolayca anlaşılmasını sağlar.
- Eserde yer alan olay ve kahramanların ayrıntılar içinde kaybolmasını engeller.
- Eserdeki gereksiz tasvir, çözümleme ve konuşmaların arındırılmasını sağlar.
- Eserin giriş, gelişme ve sonuç gibi bölümlerinin belirgin bir şekilde işlenmesini sağlar.
- Çocukların eserin konusunu ve temasını rahatça anlayabilmelerine yardımcı olur (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016, s. 34).

Yalçın ve Aytaş'a göre olmuş ya da olabilecek olayları konu alan edebi türlerdeki kurgu ile olağanüstü özelliklere sahip masal gibi türlerin kurgusu birbirinden farklıdır. Bu nedenle çocuklar için kaleme alınan eserlerin kurgusu, eseri oluşturan tüm unsurların düzenli bir biçimde sunulmasıyla oluşturulmalıdır. Ayrıca mantıksal bütünlüğe özen gösterilmeli, anlatılanlar arasında bütünlük sağlanmalı, olay akışında sıkıcılıktan uzak durulmalı ve çocuğun merakı sürekli canlı tutulmalı, olay örgüsünü bozacak gereksiz cümleler kullanılmamalı, kolay anlaşılır bir anlatım biçimi benimsenmelidir (2016, s. 92).

Çalışmada, çocuk edebiyatının biçim ve içerik ölçütlerine dair çeşitli araştırmacıların görüşlerinden yararlanılmakla birlikte, Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'in konuyla ilgili yaptığı tasnif kullanılmıştır. Fakat çalışmaya konu olan eserler incelenirken, kullanılan tasnifte yer almayan çocuk edebiyatının biçim ve içerik özelliklerine ait bazı başlıklar eklenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma materyali, veri toplama yöntemi, verilerin analizi ve araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ele alınmıştır.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarını, çocuk edebiyatı ölçütlerine göre incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımına başvurulmuştur. "Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir" (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41).

Nitel araştırmada araştırmacının rolü nicel araştırmadakinden farklıdır. Nitel araştırmada araştırmacı, nicel araştırmada olduğu gibi sadece 'belirli yöntemlere göre dışarıdan araştırma konusunu gözleyen ve bu konuya ilişkin bilgiler toplayan ve bu bilgileri sayısal analizlere tabi tutarak sunan kişi' değildir. Nitel araştırmacı bizzat alanda zaman harcayan, deneklerle doğrudan görüşen ve gerektiğinde deneklerin tecrübelerini yaşayan, alanda kazandığı perspektifi ve tecrübeleri toplanan bilgilerin analizinde kullanan kişidir. Bilgi kaynaklarına yakın olma, ilgili kişilerle konuşma, gözlemler yapma, ilgili dokümanları analiz etme ve araştırılan konuyu yakından tanıma ve anlama nitel araştırmada oldukça önemli bir yer tutar. Bu yönüyle nitel araştırmacı, araştırma sürecinin doğal bir parçası haline gelir ve zaman zaman bir bilgi toplama aracı işlevi görür. (Yıldırım, 1999, s. 11-12)

Araştırmada Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanları, biçim ve içerik açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özelliklere göre yorumlanmıştır. Araştırmada kullanılan veriler doküman incelemesi tekniğiyle elde edilmiş ve Aksoy'un çocuk romanları detaylı bir biçimde analiz edilmiştir. Bu nedenle çalışma, nitel araştırma yöntemine uygundur.

3.2. Çalışma Materyali

Araştırmada, çalışma materyali olarak Seza Kutlar Aksoy'un çocuk edebiyatı alanında yazdığı 6 çocuk romanı kullanılmıştır. Bu romanlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Arsa
2. Başodanın Gizemi
3. Şeker Kız ve Büyülü Elma
4. Düşler Tramvayı
5. Uğurböceğinin Mutluluk Hapları
6. Çevrimiçinde Şerafettin

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada kullanılan kaynaklar, çalışmanın kuramsal temelini oluşturan çocuk edebiyatı sahasına ait kuramsal kitaplar, Seza Kutlar Aksoy'un hayatını, edebi kişiliğini ve başarılarını konu alan yazılı-basılı materyaller, çalışmaya konu olan çocuk romanları ve son olarak çocuk edebiyatı alanında yazılmış tez ve makalelerdir. Çalışmada basılı materyallerin yanı sıra elektronik kaynaklardan elde edilen materyaller de kullanılmıştır.

Çalışmada, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 189). Doküman incelemesi, bazı kaynaklarda ‘belgesel tarama’ yöntemi olarak da ifade edilmektedir.

Belgesel tarama, var olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniğidir. Tarananlar, geçmişteki olguların anında iz bıraktığı fotoğraf, film, plak, ses ve video kayıt cihazları, CD’ler, çeşitli araç-gereçler; bina ve heykel gibi kalıntılar; olgular hakkında, sonradan yazılmış ve çizilmiş her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi; resmî ve özel yazılar ve istatistikler; tutanak, anı, yaşam öyküsü vb. kayıtlardır (Karasar, 2016, s. 229).

Çalışma kapsamında öncelikle çocuk yazınına ait kuramsal kitaplar incelenmiş ve araştırmanın asıl konusuna yönelik altyapı oluşturulmuştur. Çalışmanın konusu olan çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken biçim ve içerik özellikleri, kaynak

taraması yapılarak incelenmiş ve bu konuda nesnel bir tasnif yapılmaya çalışılmıştır. Seza Kutlar Aksoy'un belirlenen eserleri temin edilmiştir. Aksoy'un eserleri okunarak biçim ve içerik boyutuna ait özellikler fişleme yöntemiyle not alınmıştır. Çalışmada, fişleme yöntemiyle alınan notlar düzenlenmiş ve eserden de alıntılar yapılarak değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Çocuk edebiyatı alanında yazılmış kuramsal kitaplar doğrultusunda Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının, çocuk edebiyatına uygunluğunun değerlendirildiği çalışma, nitel araştırma yöntemine göre desenlendiği için verilerin analizinde nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239-240).

Araştırmada, veriler analiz edilirken biçim ve içerik olmak üzere 2 ana grup oluşturulmuştur. Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken biçim ve içerik özellikleri belirlenirken, Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'in 2016 yılında 'Çocuk Edebiyatı' eserinde yaptıkları sınıflama dikkate alınmıştır. Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, sınıflamada biçimsel özellikler bölümünü fiziksel özellikler olarak incelemişler, bu başlık altında kitap boyutu, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, harfler, resimler ve kapak kavramlarını ele almışlardır. İçerik bölümünde ise konu, tema, kahramanlar ve plan başlıklarına yer vermişlerdir. Sınıflamada yer verilmeyen künye bilgileri, biçimsel özellikler bölümüne; dil ve üslup, eserin eğitsel yönü ve cümle uzunluğu ise içeriksel özellikler bölümüne eklenmiştir. Biçim bölümünde, kitabın boyutunun uygunluğu, harflerin puntosunun çocuklar için uygun olup olmadığı, kullanılan kâğıdın kalitesi, kitabın kapak ve ciltlenme durumu, kitapta bulunan resimlerin konuya ve çocuğun seviyesine uygun olup olmadığı, sayfa düzeninin bütünlük içinde oluşturulup oluşturulmadığı ve kitabın künye bilgileri incelenmiştir. İçerik bölümünde ise konu ve

temanın çocuğun kavrama düzeyine uygun olup olmadığı, eserin belli bir plana göre oluşturulmuş olması, eserdeki kahramanların çocuğun özdeşim kurabileceği biçimde sunulmuş olması, eserin dil ve üslubunun çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde yapılandırılmış olması, eserde verilmek istenen mesajın çocuğa uygun ve çocuk tarafından açık bir şekilde anlaşılabilir olması ve eserde yer verilen cümlelerin uzunluklarının bu konuda belirlenen ölçütlere uygun olması yönünden inceleme yapılmıştır. İncelemeler sonucunda elde edilen veriler yorumlanmış ve Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinin biçim ve içerik açısından, çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken biçimsel ve içeriksel özelliklerle uygunluk gösterme durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Aksoy'un eserleri incelenirken, içerik başlığı altında bulunan cümle uzunluğu, okunabilirlik formüllerinden Dale Chall formülüne göre değerlendirilmiştir. Çetinkaya'ya göre Dale-Chall okunabilirlik formülü, metindeki ilk yüz kelime üzerinden uygulanır. Metindeki ilk yüz kelimedeki bulunan cümle ve zor kelime sayısı belirlenir. Cümlelerin uzunluğu, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle bulunur. Zor kelimelerin oranı ise, zor kelime sayısının, bu kelimelerin dışında kalan kelime sayısına bölünmesi ve 100 ile çarpılması ile bulunur (2010, s. 45). Bu formüllerin uygulanmasından sonra, ortaya çıkan sonuçlara göre metnin okunabilirlik düzeyi belirlenir. Bolat, "Dale Chall formülüne göre okunabilirlik düzeyleri" tablosunu şu şekilde aktarmıştır (2016, s. 29):

Tablo 1. Dale Chall Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Formül Sonucu	Okunabilirlik Düzeyi (Yaş)
4.9 ve aşağı	4 ve aşağı
5.0 – 5.9	5 – 6
6.0 – 6.9	7 – 8
7.0 – 7.9	9 – 10
8.0 – 8.9	11 – 12
9.0 – 9.9	13 – 15
10.0 +	16 +

Yukarıdaki veriler doğrultusunda, Dale Chall formülü, incelenen eserlere uygulanmış, elde edilen sonuçlarla eserlerdeki cümle uzunluğu ve eserlerin hitap ettiği yaş seviyesi yorumlanmıştır.

3. 5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışmaları

Nitel araştırmaların geçerlilik ve güvenilirliği, araştırmacının elde ettiği kayıtlarla veya yaptığı yorumlarla gerçek hayattaki grubun, kişinin veya kurumun gerçeklerinin örtüşme derecesine bağlıdır. Kayıtlar ve yorumlar gerçeğine uygun olduğu ölçüde geçerli sayılır ve sınamalarda aynı çıktığı ölçüde ise güvenilirdir. Araştırmacı gözlemlerini, elde ettiği bilgileri yorumlarıyla çarpıtacağı ölçüde araştırma verileri güvenilir olarak değerlendirilir. Nitel araştırmalarda bilim adamı yanlı bir tutum içinde olmamalı, incelediği olguyu kendi gerçekliği içinde ele almalıdır. Araştırmacı, dış gözlemcidir. Dış bir gözlemci olarak veri toplamadaki başarısı konuya hâkim olmasına, terminolojiyi bilmesine, olaya ve insanlara sempatik bir şekilde yaklaşmasına bağlıdır. Deneyimli olma doğru bilgilere ulaşmayı sağlar. Böylece daha sonraki dönemlerde yapılacak incelemelerde benzer sonuçların elde edilme olasılığı artar. Güvenilirlik; aynı kişi, grup veya kurum (kurumlar) üzerinde yapılacak daha sonraki incelemelerde benzer veya aynı sonuçların elde edilmesidir. Bu açıdan araştırmacı; ölçüm hatalarını, yanlış anlamaları veya yanlış değerlendirmeleri mümkün olduğu kadar azaltmaya çalışmalıdır (Şencan, 2005, s. 500-501).

Nitel araştırmaların geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması, nicel araştırmalardan daha farklıdır. Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak için birtakım stratejiler kullanılmaktadır. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için, bu stratejilerden uzman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma hakkında genel bilgiye sahip iki uzman tarafından, araştırmanın yöntemi, toplanan veriler ve bu verilerin analizi incelenmiş, uzmanların geri bildirimleri doğrultusunda araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği kontrol edilmiştir. Bu doğrultuda, Miles ve Huberman'ın önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Miles ve Huberman'a göre güvenilirlik, görüş birliğine varılan konularla görüş ayrılığı sayısının toplamının, görüş birliği sayısına bölünmesiyle sağlanır (1994/2015, s. 64). Bu formül uygulandığında, araştırmanın güvenilirliği %90 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman, formülün ilk kez uygulanması halinde, araştırmayı değerlendirenler arasındaki güvenilirliğin %70'ten fazla çıkmayacağını, bununla birlikte daha sonraki değerlendirmelerde ise bu oranın %80-%90 seviyesine kadar çıkabileceğini belirtmişlerdir (1994/2015, s. 64). Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, araştırmanın güvenilirliğinin sağlandığı söylenebilir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Seza Kutlar Aksoy tarafından kaleme alınan çocuk romanları, çocuk edebiyatının biçim ve içerik ölçütlerine göre değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Çocuk edebiyatının biçim ve içerik özellikleri alt başlıklara ayrılmış ve her eser bu şekilde detaylı olarak incelenmiştir.

4. 1. Arsa

4. 1. 1. Biçimle İlgili Çözümleme

4. 1. 1. 1. Boyut

Kitap 12,5 x 19,5 cm ölçülerine sahiptir. Karatay'a göre çocuk kitapları, hacim ve kalınlık açısından çocuğun kolay taşıyabileceği ve kitaplığına rahat bir biçimde yerleştirebileceği boyutlarda olmalıdır. Bununla birlikte, genişlik bakımından kitabın kapağı açıldığında çocuğun kucak boyundan büyük olmamalı, normal aralıktaki bir kitaplığın rafına sığacak boyutlarda olmalıdır (2016, s. 94). Kitabın 16 yaş ve üzerine hitap ettiği göz önünde bulundurulduğunda, kitabın boyutunun çocukların tutabileceği ve rahatlıkla okuyabileceği şekilde, çocuk kitapları için belirlenen ölçütlere uygun olduğu söylenebilir.

4. 1. 1. 2. Harfler

Kitaptaki harfler 12 punto büyüklüğünde yazılmıştır. Paragrafların arasında 1,15 satır aralığı tercih edilmiştir. Kitapta kullanılan harfler ve satır aralıkları çocukların rahatça okuyabileceği şekilde düzenlenmiştir.

4. 1. 1. 3. Kâğıt

Genel olarak çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın 1. veya 2. kalite olması önerilmektedir. İncelenen kitabın 1. baskısı 1981 yılında yapılmıştır. Fakat günümüzde

kullanılan kâğıtların kalitesi dikkate alındığında kitabın kâğıt kalitesinin günümüz şartlarına göre yeterli olmadığı söylenebilir.

4. 1. 1. 4. Kapak ve Cilt

Kitabın ciltlenmesinde dikiş yerine sadece tutkal tercih edilmiştir. Buna rağmen kitabın iyi bir şekilde ciltlendiği ve sayfalarının dağılmayacak şekilde sağlam olduğu görülmüştür.

Kitapta genel olarak Hüseyin ve Defne adlı iki çocuğun dostlukları anlatılmaktadır. Fakat kitabın kapağında küçük bir çocuğun bir kadının arkasından baktığı görülmektedir. Bu nedenle kitabın kapağında kullanılan resmin, anlatılan konuyla yeterince uyumlu olmadığı söylenebilir.

4. 1. 1. 5. Resimler

Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuğun ilgisini kitaba yoğunlaştırması ve konunun anlaşılmasına yardımcı olması açısından büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca

resimler, kitabı sıkıcı olmaktan kurtaracak ve çocuğun okumayı daha fazla sevmesini sağlayacaktır.

Arsa romanında da konunun daha iyi anlaşılması için resimler kullanılmıştır. Bu resimler romanın çeşitli bölümlerine yerleştirilmiş ve metnin akışıyla bir bütünlük içerisinde sunulmuştur. Fakat kitapta bulunan resimler renklendirilmemiş, sadece basit çizimler düzeyinde kalmıştır. Bu durum da resimlerin konunun anlaşılmasına katkı sağlama noktasındaki yeterliliğini olumsuz etkilemiştir.

4. 1. 1. 6. Sayfa Düzeni

Kitap 80 sayfadan oluşmaktadır. Karatay'a göre çocuk kitabındaki metinler için tasarlanmış resimler çok iyi olsa bile metinlerle resimler sayfa içinde birbirini tamamlamazsa çocuklarda kitaba karşı ilgi ve okuma hevesi uyandırmaz. Çocuk kitaplarındaki görseller metnin üst kısmında, sayfanın üstünde veya metnin alt kısmında konumlandırılır (2016, s. 92). *Arsa* romanında kullanılan resimler de metinlerin üstüne gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kitabın sayfa düzeni, çocukların rahat okuyabileceği bir şekilde düzenlenmiştir. Kitabın sayfa kenarlarında, alt ve üst bölümlerinde gerekli boşluklar bırakılmış, yazılar gözü yormayacak biçimde sayfaya yerleştirilmiştir.

Sayfanın geneline yazı ve resim öğeleri dengeli bir şekilde yayılmıştır. Bununla birlikte, bazı bölümlerde yazıyla resimlerin uyum göstermediği gözlemlenmiştir. Anlatılan bir konuyu içeren resim, aynı sayfa yerine ilerleyen sayfalara konulmuştur. Bu durum da metnin resimlerle olan bağlantısında yer yer kopukluklar meydana getirmiştir.

4. 1. 1. 7. Künye Bilgileri

Kitap 9 bölümden oluşmaktadır. Fakat kitabın bölümlerini ve bu bölümlerin isimlerini gösteren “içindekiler” başlığına kitapta yer verilmemiştir. Ayrıca kitapta çocukların anlamını çıkaramayacağı kelimeler yer almaktadır. Kitabın arkasında çocukların anlamını bilmediği kelimelere yönelik ayrı bir sözlük bölümü oluşturulmamış, bu sözcüklerden bazılarının anlamı parantez içinde verilmiştir.

Kitabın girişinde yazarın hayatına dair kısa bir bilgi içeren özgeçmiş bölümü bulunmamaktadır. Kitabın arka bölümünde ise aynı yayınevinin farklı yapıtlarına ait bilgilere yer verilmiştir.

4. 1. 2. İçerikle İlgili Çözümleme

4. 1. 2. 1. Konu

Arsa adlı roman ailesi varlıklı bir kız olan Defne ile ailesi yoksul bir çocuk olan Hüseyin’in dostluklarını anlatan bir çocuk romanıdır. Roman boyunca iki çocuğun birbirleriyle olan sıkı dostlukları, çocuklara olumlu mesajlar vermekte ve onları kitabın devamını okuma konusunda teşvik etmektedir. Eser, işlediği konu itibarıyla çocukların seviyesine uygundur.

Kitapta çocukların seviyesine uygun bir konu işlenmekle beraber, zaman zaman çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek sosyal statü ayrımcılığı yapma ve kötü alışkanlıklara sahip olma (sigara içmek, şans oyunları oynamak vb.) gibi parçaların yer aldığı görülmektedir.

“Defne onların arasında olabilmek için neler vermezdi ki! Gelgelelim böyle bir şeyi düşünmek bile olanaksızdı. Kendince özürler aradı. ‘Pis pis kokarlar’ diye düşündü. Annesinin kötü kokuyor diye yol verdiği Elmas’tan önceki kadın gibi.” (s.9)

Metinden alınan yukarıdaki parçada Defne, dışarıda oynayan çocukları yoksul oldukları için ötekileştirme eğilimindedir. Bu davranışını da annesini model alarak yaptığı anlaşılmaktadır. Çocuklar, buldukları gelişim dönemi itibariyle çevresinde gördükleri birçok şeyi rol model alma eğilimindedir. Bu dönemde ayrımcılık kavramıyla tanışan çocuk, metindeki benzer bir olayla karşı karşıya geldiğinde Defne'nin davranışlarını model alabilir. Bundan dolayı çocuğa ayrımcılığın yanlış bir tutum olduğu sezdirilmelidir.

“O kocaman odada (sonradan buraya salon dendiğini öğrendi) bir kadın kanepeye yarı yatar bir durumda oturuyordu. Sigarasının dumanını oğlanın yüzüne doğru üfleyip: ‘Ay pek de ufakmış. Beşinci sınıf deyince, Sema’nın Memo’su gelmişti aklıma. Neyse! Terbiyeli bir şeye benziyor,” dedi.” (s.38)

Metinden alınan bu parçada ise Defne'nin annesi, Hüseyin ile ilgili görüşlerini dile getirmektedir. Fakat parçada zararlı alışkanlıklardan birisi olan sigara içmek, çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek bir davranıştır. Üstelik Defne'nin annesi, sigarayı Hüseyin'in yüzüne doğru üfleemektedir. Bu durumun, çocukların zihninde olumsuz bir etki bırakacağı söylenebilir.

4. 1. 2. 2. Tema

Metinde işlenen ana tema ‘sosyal statü ayrımcılığının insanlara verdiği zararlar’dır. Zengin bir aileye sahip olan Defne ile geçimlerini çok zor şartlar altında sağlayan Hüseyin'in ailesi üzerinden zengin-fakir çatışması başarılı bir biçimde işlenmiştir.

Alt Temalar

Metinde; hayvan sevgisi, doğa sevgisi, dostluk, yardımseverlik, paylaşma ve iyilik alt temaları işlenmiştir.

“Köpeğin başının ardını kaşdı. Koca köpek tatlı bir mırıltı çıkardı. Sevgiyle bakıştılar.” (s.21) Metinden alınan bu kısımda Hüseyin'in köpeği Garip'e karşı olan tutumu aracılığıyla hayvan sevgisinin önemi işlenmiştir. Çocuklara hayvan sevgisini aşılardan bu cümlelerin aynı zamanda çocukların çevrede yaşayan canlılara karşı duyarlı davranmasına olumlu katkı sağladığı ifade edilebilir.

4. 1. 2. 3. Plan

Metinde işlenen konu ve tema; tutarlı bir biçimde, belirli bir düzen içerisinde ele alınmıştır. Eserde anlatılan olaylar belirli bir sırayı takip ettiği için verilmek istenen mesajların doğru bir biçimde verildiği söylenebilir. Bununla birlikte yazarın, zaman zaman ayrıntılı betimlemeler yaptığı ve konunun akışını keserek bilgi vermeye başladığı görülmüştür. Bu durum bazı bölümlerde olay örgüsünün kopmasına ve unutulmasına neden olmaktadır.

İstanbul'un nüfusu her yıl iki yüz elli bin kişi artıyor. Oturulabilecek konut sayısı bu nüfusu barındıracak oranda değil. Köylerden başka kent ve kasabalardan gelen bunca insan nerelerde oturur hiç düşündünüz mü? Bu göç eden insanların çoğu oturduğu yerde geçimini sağlayamayan varlıksız kişiler. İstanbul'a iş bulmak amacıyla geliyorlar. Bir kez gelince dönmeleri olanaksız. Büyük kentlerin baş döndürücü çarkına onlar da kapılıyorlar. İlk işleri başlarını sokacak bir yer aramak oluyor. Kiralar ateş pahası. Hemşehrilerinin oturduğu semtlerde bir gecekonduda da onlar kuruyorlar. Evlerin tapusunu almak için partilerin sözlerine güveniyorlar. Eyüp, Yedikule, Ümraniye semtleri, Haliç sırtları, Boğaz'ın yamaçları, İstinye bayırları bu gecekondularla dolu. Bu konutların çoğunda su, alt yapı tesisleri ve elektrik yok. Bütün sağlık koşullarından uzakta, büyük kentlerin bir çıban başı gibi kanamaktalar. Biz yine öykümüze dönüp, Hüseyin'lerin yeni arsasını anlatalım. Ya da yeni bir yarayı. (s. 48-49)

Metinden alınan bu parçada köyden kente göç eden insanların sorunları anlatıldıktan sonra tekrar ana olay örgüsüne dönmüş ve hikâye kaldığı yerden devam etmiştir. Bu durum olay örgüsünde kopukluklar meydana getirmektedir.

4. 1. 2. 4. Kahramanlar

Metnin şahıs kadrosunu Defne, Hüseyin, Rezzan Hanım, Saffet Bey, Elmas Teyze, Cemal, Fatma Teyze ve Zeki Enişte oluşturur. Metinde ana şahıs kadrosu haricinde birçok yan karakter de bulunmaktadır. Bu karakterlerden bazıları metnin sadece birkaç bölümünde geçerken, bazıları da ana karakterlere yardımcı olan ve olay örgüsünün devam etmesini sağlayan iyi yapılandırılmış karakterlerdir.

Defne: Metindeki ana karakterlerden biridir. Zeki, kurnaz, yardımsever bir çocuktur. Aile baskısıyla yetişmektedir. Arkadaşlık kavramına önem veren Defne'nin roman boyunca kişilik özellikleri açısından değişmediği görülmektedir. Aktaş, roman kahramanlarından bazılarının, eserin başında tanıtıldığı gibi kaldığını, bazılarının ise çeşitli değişimler geçirerek varlığını sürdürdüğünü belirtmiştir. (2013, s. 45). Sever'e göre ise kahramanlar eser boyunca bazen değişen bazen de değişmeyen kişilik özellikleri gösterirler. Sever; Yeni kişisel özellikler kazanan, farklı değerler geliştiren

karakterleri devingen karakterler olarak tanımlarken öykü boyunca büyük bir değişim yaşamayan, öykünün başında da sonunda da aynı kişilik özelliklerine sahip olan karakterleri ise durağan karakterler olarak tanımlamıştır (2008, s. 114). Buna göre *Arsa* romanının ana karakteri olan Defne'nin, romanın başından sonuna kadar aynı kişilik özellikleri göstermesiyle durağan bir karakter olduğu söylenebilir.

Hüseyin: Metindeki ana karakterlerden biri olan Hüseyin; zeki, yardımsever, dost canlısı, doğayı ve hayvanları seven, merhametli bir çocuktur. Hüseyin; ailesini seven ve çevresine duyarlı davranışlar sergileyen bir karakter olarak çocuklara olumlu davranış biçimlerini aşılama görevi üstlenmiştir. Romanın sonuna kadar olumlu kişilik özellikleri gösteren Hüseyin'in durağan bir karakter olduğu söylenebilir.

Rezzan Hanım: Defneyi sürekli baskı altında tutan ve Defne'nin yanında olumsuz davranış biçimleri sergileyen bir annedir. Tembel, keyfine düşkün ve gösteriş meraklısıdır.

Saffet Bey: Defne'nin babasıdır. Çocukluğundan beri yaptığı hiçbir işte başarılı olamayan, yasa dışı işlerle uğraşarak zengin olan, cahil, dürüst olmayan bir karakterdir. Ailesinin sevgi ihtiyacı yerine maddi ihtiyaçlarını karşılayan, ilgisiz bir babadır.

Elmas Teyze: Hüseyin'in annesidir. Ailesini düşünen, fedakâr, çalışkan bir karakterdir. Çocuğunu iyi bir insan olarak yetiştirmeyi hedefleyen, bilinçli bir annedir.

Cemal Bey: Hüseyin'in babasıdır. Ailesi için Libya'ya giderek zor şartlarda çalışan, kazandığı bütün parayı ailesine gönderen, ailesi için her türlü fedakârlığı göze alan iyi bir aile babasıdır.

Fatma Teyze: Hüseyin'in teyzesidir. Hüseyin ve ailesinin evleri yıkıldığı zaman onlara evinin kapılarını açan, yardımsever bir karakterdir.

Zeki Enişte: Metnin yardımcı karakterlerinden biridir. Hüseyin'in babası yurt dışına gittiği zaman onlarla ilgilenen, yardımsever bir karakterdir.

Kahramanların kişilik özellikleri incelendiğinde, Defne'nin annesi Rezzan Hanım ve babası Saffet Bey'in özellikle çocuklara olan davranışları konusunda olumsuz bir izlenim ortaya koyduğu görülmektedir. Saffet Bey ve Rezzan Hanım, Defne'yi azarlamakta ve ona zaman zaman çok sert çıkmaktadırlar. Metnin bazı bölümlerinde

Defne, ailesine soru sormaya çekinmekte ve merak duygusunu bastırmaktadır. Bu yüzden Saffet Bey ve Rezzan Hanım'ın rol model olma konusunda uygun bir yapıda olmadıkları söylenebilir. Eserin çocuk kahramanları olan Defne ve Hüseyin ise, çocuk dünyasının kendine has saf ve masumluğunu yansıtan karakterler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserdeki karakterler, zamanla değişim göstermedikleri için durağan özelliklere sahiptir. Eserin ana karakterleri olan Defne ve Hüseyin'in olumlu davranış biçimleri göstermeleri ve çocuk dünyasına özgü yaşantılar sergilemeleri, okurun bu karakterlerde kendisinden bir parça bulmasını ve bu karakterlerle özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Eserde Defne'nin annesi Rezzan Hanım ve babası Saffet Bey'in, çocuk yetiştirme konusundaki olumsuz tutum ve davranışları ise, okurun bu karakterlere karşı olumsuz bakış açısı geliştirmesine sebep olmaktadır.

4. 1. 2. 5. Dil ve Üslup

Eser, genel olarak çocukların anlayabileceği bir dille yazılmıştır. Eserde yer alan “briyantin, moloz, papara, ketum, işporta, avurt, salık vermek, loş” kelimeleri çocukların anlamını çıkaramayacağı kelimelerdir. Ayrıca her karakter kendi özelliklerine göre konuşturulmuş, bu yüzden de zaman zaman yöresel dil ve ağızlara ait kelimeler kullanılmıştır.

“Köyde nemiz vardı ki? İreçberlik karın doyurmaz. Toprak zaten kıraçtı. Ha orda aç olmuşsun, ha burda! Biliyor musun en çok şu masumlara hele oğlana üzülürüm. Garibin ne günahı vardı! Ahdım olsun onu okutacağım. Mühendis yapacağım. Bizim çektiğimizi bari o çekmesin.” (s. 26) Metinden alınan bu parçada yöresel dil ve ağızlara ait kelimelere yer verildiği görülmektedir.

4. 1. 2. 6. Eğitsel Yönü

Eserde Hüseyin'in Garip adlı köpekle dostluk kurması, hayvanların çok iyi bir dost olabileceğini göstermektedir. Bu durum, çocuklarda hayvan sevgisinin artmasına ortam hazırlayacaktır. Ayrıca Hüseyin ve Defne'nin çıkarsız dostluğu, her durumda birbirlerine yardım etmeleri ve ellerindeki her şeyi paylaşmaları da çocuklar için olumlu örnek olabilecek davranışlardır.

4. 1. 2. 7. Cümle Uzunluğu

Kitap 1908 cümleden oluşmaktadır. Kitaptaki cümle uzunluklarını ve kitabın hitap ettiği yaş seviyesini belirlemek amacıyla Dale-Chall okunabilirlik formülü kullanılmıştır.

Tablo 2. Dale Chall Formülüne Göre Arsa'nın Okunabilirlik Düzeyi

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Cümle Uzunluğu	Zor Kelime Sayısı	Geriye Kalan Kelime Sayısı	Zor Kelime Oranı
100	9	11,11	3	97	3,09

Dale Chall formülüne göre, Arsa romanındaki ilk 100 kelime belirlenerek bu bölümde yer alan cümle sayıları bulunmuştur. Kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle elde edilen cümle uzunluğu ise 11,11 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, Dale Chall formülüne göre okunabilirlik düzeyleri tablosunda, 16 yaş ve üzerinde olan bireylerin bulunduğu gruba karşılık gelmektedir. Kitaptaki en uzun cümle 22 kelimedenden oluşan “müşteri mal almayacaksa hiçbir şey ismarlanmaz, orta halli müşteriye gazoz ya da çay ismarlanır, zengin ve aldatılmaya uygunsa neskafe veya Türk kahvesi ismarlanırdı.” (s. 52) cümlesidir. Kitapta yer alan en kısa cümleler ise 1 kelimedenden oluşan “amcandanmış.” (s. 16), “şaşırdı.” (s. 29) ve “doğruymuş.” (s. 54) cümleleridir. Buna göre kitapta bulunan cümlelerin, hitap ettiği yaş kitlesine uygun uzunlukta olduğu söylenebilir. Karmaşık durumda ve çocukların anlayamayacağı şekilde kurgulanmış cümle yapılarına yer verilmemiştir.

Eserdeki ilk 100 kelimedede bulunan zor kelime sayısının 3 olduğu görülmektedir. Zor kelime sayısının geriye kalan kelime sayısına bölümünden elde edilen sonucun 100 ile çarpılmasıyla eserdeki zor kelime oranı 3,09 olarak bulunmuştur. Eserin 16 yaş ve üzerine hitap ettiği düşünüldüğünde, eserdeki zor kelime oranının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

4. 2. Başodanın Gizemi

4. 2. 1. Biçimle İlgili Çözümleme

4. 2. 1. 1. Boyut

Kitap 14 x 21 cm ölçülerine sahip olmakla birlikte 5-6 yaş seviyesinde bulunan çocuklara hitap etmektedir. Bu nedenle kitabın boyutunun, hitap ettiği kitleye ve çocuk edebiyatı için belirlenmiş olan ölçütlere uygun olduğu söylenebilir. Kitap, çocukların rahat okuyabileceği ölçülere sahiptir.

4. 2. 1. 2. Harfler

Kitaptaki harfler 13 punto büyüklüğündedir. Paragraflarda 1,15 satır aralığı kullanılmıştır. Kitapta bulunan harflerin büyüklüğü çocukların rahat bir biçimde okuması için uygundur. Kitapta önemli görülen veya açıklama yapılan bölümler italik yazı biçimiyle belirginleştirilmiştir.

4. 2. 1. 3. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt, çocukların gözünü yormayacak biçimdedir. Kitabın sayfaları kalın ve kaliteli kâğıttan oluşmaktadır. Aşırı parlak kâğıt kullanılmadığı için rahat bir şekilde okuma yapılmaktadır.

4. 2. 1. 4. Kapak ve Cilt

Kitabın ciltlenmesinde dikişleme ve tutkal kullanılmıştır. Bu nedenle kitabın sağlam bir şekilde ciltlendiği söylenebilir. Sayfalar birbirinden kolay ayrılmayacak biçimde birleştirilmiştir. Bu durum da kitabın yıpranma oranını en aza indirmektedir.

Kitabın kapağı incelendiğinde ise küçük bir kızın, hemen hemen aynı yaşlardaki bir erkek çocuğunu öptüğü görülmektedir. Gerek çocukların içinde bulunduğu gelişim dönemi, gerekse basit yapıda bir çizime yer verilmesi göz önünde bulundurulduğunda kapağın ilgi çekici olmadığı söylenebilir. Ayrıca kitabın kapağı, metinde anlatılanları özetleyecek şekilde tasarlanmamıştır.

4. 2. 1. 5. Resimler

Kitapta bulunan resimler, renklendirilmemiş halde sadece çizimler şeklinde yer almaktadır. Bu durum resimlerin, metnin anlaşılmasına olan katkısını azaltmaktadır.

4. 2. 1. 6. Sayfa Düzeni

Kitap 55 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta bulunan resim ve metinler, ayrı ayrı olmak üzere bütün bir sayfayı kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır. Kitabın sayfaları düzenlenirken resim ve metinlerin aynı sayfa içerisinde bir bütün oluşturacak şekilde yer alması, sayfanın etkili kullanımını açısından önemlidir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, sayfaların orantılı bir biçimde kullanılmadığı söylenebilir.

4. 2. 1. 7. Künye Bilgileri

Kitabın giriş bölümünde tanıtım amacıyla bir ön söz bulunmaktadır. Kitabın basım yılı, basım yeri, yayınevi ve baskı sayılarıyla ilgili gerekli bilgilere de yer verilmiştir. Fakat kitabın arkasında, çocukların ilk defa karşılaştığı kelimelerin

anlamalarını açıklamaya yönelik bir sözlük bölümü yer almamaktadır. Bu durum da metindeki bazı bölümlerin çocuklar tarafından anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

4. 2. 2. İçerikle İlgili Çözümleme

4. 2. 2. 1. Konu

Roman, İstanbul'dan Gaziantep'e taşınan Sanay'ın, sınıf arkadaşı Utku ile olan maceralarını konu almaktadır. Metnin kahramanları olan bu iki çocuk, Sanay'ın yaşadığı evin mimari olarak ilginç ve gizemli bir yapıda olduğunu fark edip bu konuyu araştırmaya başlarlar. Evin çeşitli odalarında hazine olduğunu zannedip arama yapmaya koyulurlar. Sonunda Kurtuluş Savaşı'ndan kalma eşyaların bulunduğu bir müzeye gezi düzenledikleri esnada, gerçek hazinenin maddi zenginlik değil, birlik-beraberlik ve millet olma gibi manevi duygular olduğunu anlarlar.

Kitapta işlenen konu, genel itibariyle çocuk düzeyine uygundur. Fakat kitapta geçen bazı parçaların, çocuğun gelişim seviyesine uygun olmadığı görülmüştür.

“Utku'nun içinden ‘Sen de çok güzelsin’ demek geçerken Sanay birden eğilip, Utku'yu şap diye öptü. Çiçek kokulu harika bir öpücüktü bu. Aman Allahım! Şu İstanbullu kızlarda da hiç utanma yok. Ya öndekiler anladıyla...” (s. 45)

Metinden alınan yukarıdaki parçada, henüz ilköğretim çağındaki çocukların birbirlerinden duygusal anlamda etkilendikleri anlaşılmaktadır. Çocukların içinde bulunduğu gelişim dönemi göz önüne alındığında bu durumun, çocuklarda olumsuz bir izlenim bırakabileceği düşünülebilir. Bu nedenle metinden alınan yukarıdaki paragrafın, ana konuyla uyum göstermediği söylenebilir.

4. 2. 2. 2. Tema

Metinde ana tema olarak ‘gerçek zenginliğin birlik, beraberlik ve millet olabilme duygusu olduğu’ işlenmiştir. Metnin ana karakterleri olan Sanay ve Utku, hazine arama maceralarının boş bir çaba olduğunu görüp asıl zenginliğin tarihî ve kültürel mirasımız olduğunu anlamışlardır.

“Ama o evde ben oturuyorum” dedi Sanay öfkeyle. “Kağıdı da ilk ben buldum.” Fotoğrafi çevirip arkasındaki yazıyı yüksek sesle okumaya başladı.

Bu gün Gazi Paşamız Antep'e şeref verdiler. Herkes onu görmek için koştu. Biz Halkevi'nin karşısında oturan Ermeni komşumuzun penceresinden onun gelişini gördük. Çok heyecanlandık, sevindik. Şuna da çok sevindik: Atatürkümüz artık Antepli. O, Antep nüfusuna kayıtlı ve bu, şehrimiz için en büyük şeref. Bu yazıyı gelecek yıl öğretmen çıkacak olan kızım yazıyor. Kızım, Hâkim Hanım gibi başı açık, meslek sahibi bir hanımefendi olacak. Benim gibi cahil kalmayacak. Tüm milletimiz gibi ben de Atatürkümüzle gurur duyuyorum. Öğretmen çıkacak olan kızım da... Başım dik, güzel Antebimde, yurdumda oturabildiğim için, kızımı okutabildiğim için ona çok ama çok teşekkür ediyorum. Gazi Antebimiz'in adaşı büyük Gazi Paşam, sen çok yaşa!

26 Ocak 1933

Fotoğraf sararmıştı. Yazılar solmuş ve güçlkle okunabiliyordu. İki çocuk sessizce yeniden okudular yazıyı. Sonra Sanay yavaşça,

Keşke ben de Antepli olsam. Sen şanslısın' dedi. 'Bunları hiç düşünmemiştim. Biz de tutmuş ne arıyoruz... (s. 53-54)

Metinden alınan yukarıdaki paragrafta Utku ve Sanay'ın boş bir hevesin peşinden koşup pişman oldukları görülmektedir. Öğretmenleriyle birlikte gittikleri Savaş Müzesi'nde Kurtuluş Savaşı'nın zor şartlar altında kazanıldığını anlayan Sanay ve Utku, asıl zenginliklerin vatan toprağı, millet olma bilinci, birlik ve beraberlik içinde yaşamak olduğunu kavramışlardır.

Alt Temalar

Metinde; ülkemizin farklı yerlerinde bulunan doğal güzellikler, geçmişten kalan mimarî eserlerin korunmasının önemi, dostluk ve yardımseverlik alt temaları işlenmiştir.

Eserde Utku ve Sanay'ın birbirleriyle olan arkadaşlığı üzerinden dostluk ve arkadaşlık kavramının önemi anlatılmıştır. Utku'nun Gaziantep'e yeni taşınan Sanay'a her konuda yardımcı olması, ona Gaziantep'i gezdirip tanıtması ise yardımseverliğin güzel bir örneğidir.

4. 2. 2. 3. Plan

Metinde anlatılan olaylar belirli bir sıraya göre aktarılmıştır. Metnin olay örgüsünü bozacak şekilde gereksiz ayrıntılara girilmemiş, metinle ilgisi olmayan cümle yapılarına yer verilmemiştir.

4. 2. 2. 4. Kahramanlar

Metnin ana kahramanları Sanay ve Utku adında iki çocuktur. Metinde Sanay'ın anne ve babası da geçmesine rağmen onların isimlerine dair bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ana karakterler dışında Sanay ve Utku'nun öğretmeni Seval Öğretmen ve Sanay'ın ailesinin evine temizlik yapmaya gelen Fatma Teyze gibi yan karakterler de bulunmaktadır.

Sanay: Sarı saçlı, mavi gözlü bir kızdır. Ailesiyle birlikte İstanbul'dan Gaziantep'e taşındıkları için yeni çevresine alışma süreci yaşamaktadır. Arkadaşlığa önem veren, kibar ve meraklı bir karakterdir. Sanay romanın sonunda hazine arama çabalarının boş bir uğraş olduğunu, gerçek hazinenin ise atalarımızdan bize miras kalan vatan olduğunu anlamıştır. Bu nedenle Sanay'ın değişim geçiren, devingen bir karakter olduğu söylenebilir.

Utku: Arkadaşlarını seven, yardımsever, yaşından daha olgun davranışlarda bulunan bir çocuktur. Sanay Gaziantep'e geldikten sonra onunla arkadaşlık etmeye başlamış ve Sanay'ın ailesinin evinde var olduğunu düşündüğü hazineyi bulmak için dedektiflik macerasına atılmıştır. Romanın sonunda Utku da Sanay gibi bu maceranın boş bir çaba olduğunu anlayıp değişim geçirdiği için devingen bir karakterdir.

Sanay'ın annesi: Çocuklara karşı anlayışlı ve kibar bir karakterdir. Yaşadığı şehirleri keşfetmekten, bu şehirlere ait farklı kültürel özellikleri tanımaktan hoşlanmaktadır.

Sanay'ın babası: İnce, kumral ve gözlüklü fiziksel özelliklere sahiptir. Fabrika müdürü olarak görev yapmaktadır. Yaşadığı şehri tanımayı ve keşfetmeyi seven bir karakterdir.

Fatma Hanım: Sanay ve ailesinin evinde temizlikçi olarak çalışmaktadır. Fatma Hanım, Kurtuluş Savaşı yıllarında çocukluğunu yaşadığı için Utku ve Sanay'a sık sık o döneme ait anılarını anlatmaktadır. Bu nedenle köklerine bağlı bir karakter olduğu söylenebilir.

Seval Öğretmen: Utku ve Sanay'ın öğretmenidir. Çevresine karşı duyarlı, bilinçli, kültürel ve tarihî miraslarımıza önem veren ve öğrencilerinin de bu konuda bilinçli olmasını önemseyen bir karakterdir.

Metnin kahramanları genel olarak iyi yapılandırılmış, kendine has özellikleri olan kişilerdir. Metnin ana kahramanlarının çocuklardan seçilmesi, okurun bu kahramanlarla yakınlık kurmasını sağlayacak ve okuru metnin bir parçası haline getirecektir. Ayrıca romanın ana kahramanları olan Sanay ve Utku aracılığıyla, okura arkadaşlık kavramının önemi sezdirilmiş, çocukların arkadaşlık ilişkilerinde paylaşma, dayanışma ve yardımlaşma kavramlarına önem vermeleri amaçlanmıştır. Bununla birlikte, metinde anne ve baba karakterlerinin de önemli roller üstlendikleri görülmektedir. Özellikle Sanay'ın anne ve babasının, çocuklarının fikirlerine ve arkadaşlık ilişkilerine önem vermeleri, demokratik aile ortamının çocuklar üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir. Metinde, çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerinin önemi ise Seval Öğretmen üzerinden anlatılmıştır. Seval Öğretmen'in, öğrencilerini müzeye götürmesi ve öğrencilerin Milli Mücadele yıllarında yaşananları somut bir biçimde görmelerini sağlaması, öğrenmede ezberleme yöntemi yerine keşfetme yöntemini ön plana çıkarması bakımından önemlidir. Metin boyunca tüm kahramanların iyi huylu, yardımsever ve sıcakkanlı olarak anlatılması, çocukların bu kahramanlara öykünmesi konusunda önemli bir etkidir.

4. 2. 2. 5. Dil ve Üslup

Kitapta, çocukların anlamını çıkaramayacağı “kolaçan etmek, çemkirmek, ukala, büro, duyumsamak, serüven, tökezlemek, aksan, şıra, motif, tarh, hol, ardiye, kurna, rutubet, konsol” kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimeleri açıklamak için ayrı bir sözlük bölümüne yer verilmediği görülmüştür.

Kitapta zaman zaman devrik ve eksilteli cümlelere yer verilmiştir. Ayrıca olay örgüsünün içinde farklı hikayelere yer verildiği de gözlemlenmiştir. Bu durumun, çocuklar açısından hikayedeki olayların takip edilmesini zorlaştırdığı söylenebilir.

“Okulun kocaman girişine gelmişti işte. Her gün solunan, bildik, tanıdık o hoş koku. O hoş güven duygusu. Az sonra arkadaşlara kavuşacak olmanın sevinci...” (s. 5-7) Metinden alınan bu parçada eksilteli cümleye yer verilmiştir.

Burada yan yana konmuş iki büyük sandık vardı. Belki de bunlardan birinin içindeydi küçük sandık. Önce üstü bezemeli olanı, sonra ceviz kaplamalı daha küçük olanı açtılar. İçlerindeki taş plakları, bohça içindeki kumaşları, hatta koyun kemiğinden yapılmış oyuncak deveyi bile merakla incelediler. Sonra devenin heybesinden yere bir kağıt düştü. İşte o! Plan! Hazineye götüreceği ipucu bu olmalıydı. İkisi de aynı anda

kapmak isterken neredeyse kâğıdı yırtıyorlardı. Utku eli titreyerek kağıdı açtı. Ve okudu:

Şimdi en kutsal yerdesin. Tapınakta. Dua et. Tüm vadi ve köprü aşağıda. Az sonra alışveriş başlayacak. Zengin olacaksın. Uyarmadı deme. Planı biliyor musun ve mührü buldun mu? Bulla... Yoksa köprüyü geçemezsin. İşte sana bir başka ipucu. Başodada bulundu düğün betimlemesi. Tanrıların en yakışıklısı ve güzeller güzeli karısı. Düğün armağanı, mücevher dolu kutuyu taşıyan kadın, müzisyenler... (s. 27-29)

Metinden alınan yukarıdaki paragrafta Utku ve Sanay'in hazine ararken buldukları bir kâğıtta yazarlar anlatılmaktadır. Eserin büyük bölümünde metnin olay örgüsünün bir anda değişip farklı bir hikâyenin anlatılması olay örgüsünün unutulmasına yol açmaktadır.

Romanda anlatılan olay Gaziantep'te geçmektedir. Bu nedenle olay örgüsünün bazı bölümlerinde Antep ağzına ait konuşmalara ve yöresel dille ilgili kelimelere örnekler verilmiştir.

“Camıyı da biliyn mi? dedi şoför. “Boyacı Camısı’nu? Angeslek sorym. Antepli misin deelmisin dey.” (s. 17) Metinden alınan bu parçada taksi şoförünün Antep ağzına özgü kelimeler kullandığı görülmektedir. Söz konusu parça, çocukların Türkçede görülen yöresel farklılıkları keşfetmesi ve bu duruma saygı duyması açısından önemlidir.

4. 2. 2. 6. Eğitsel Yönü

Kitapta Gaziantep şehri olay örgüsüyle bütünleştirilerek okurlara tanıtılmıştır. Eserde Gaziantep'in tanıtımı yapılırken yerli ve milli öğelerin de kullanıldığı görülmektedir.

“Kale'den sonra, Etnografya Müze'sine mi, yoksa Hışva Han'a, Zincirli Bedesten'e, ya da Boyacı Camii'ne, St. Mary Katedrali'nden camiye dönüştürülmüş Kurtuluş Camii'ne mi gitmeli?” (s. 37)

Metinden alınan yukarıdaki cümlede, Gaziantep'te bulunan kültürel ve tarihi yapıların isimleri verilmiştir. Bu parça, çocukların farklı şehirlerimize ait kültürel ve tarihi yapıları bilmesi, bu şehirlerin doğal güzelliklerini öğrenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Kitabın son bölümünde Seval Öğretmen, Gaziantep'te bulunan Savaş Müzesi'ne bir gezi düzenlemiş ve çocukların bu konuda farkındalık geliştirmelerini amaçlamıştır. Bu bölümde Kurtuluş Savaşı'nın çok zor şartlarda kazanıldığı, Antep'te Fransızlara karşı çetin mücadelelerin verildiği detaylı olarak işlenmiştir. Kurtuluş Savaşı'nda çok önemli bir görev üstlenen Gaziantep'in bu özelliği; birlik, beraberlik, inanç, azim ve kararlılık gibi değerlere ilişkin farkındalık oluşturmak amacıyla olay örgüsü içinde harmanlanmış ve çocuklara öyküleştirilerek anlatılmıştır. Bu bakımdan, eserde tarihimize ait önemli olaylar aracılığıyla birtakım değerlerin kazandırılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Sınıf Seval Öğretmen'in peşi sıra karşıdaki fotoğraf sergisine yöneldi. Utku ve Sanay, kır saçlı görevliye kaynana zırlıtısının yerini sordular. Sonra görevlinin peşi sıra soldaki merdivenleri tırmanıp, karşıdaki odaya girdiler. Adam bu meraklı izleyicilere göstermek için kaynana zırlıtısını bulunduğu dolaptan çıkardı. Anlatmaya başladı. Oldukça büyük, tahta bir aletti bu.

Antep Harbi sırasında ne top var ne doğru dürüst silah. Düşmanı yanıltmak için işte bu gürültülü aleti kullanmış Antepçiler.

Çocukların gözü karşı vitrindeki sandığı ararken, birden yürekleri ağızlarına geldi. Gerçekten de korkunç bir gürültü çıktı. Adam elindeki tahtayı savurup duruyordu. Boş bulunan çocuklar, korkuyla birbirlerine sarıldılar.

Korkmayın canım dedi görevli, işte düşman böyle korkutulmuş. Sahici tabanca gibi, değil mi? (s. 51-53)

Metinden alınan yukarıdaki paragrafta Kurtuluş Savaşı sırasında yapılan Gaziantep savunması anlatılmıştır. Dönemin zor şartlarına rağmen Gaziantep halkının düşmana geçit vermediği vurgulanarak birlik, beraberlik, vatan sevgisi, inanç ve azim değerleri benimsetilmeye çalışılmıştır.

4. 2. 2. 7. Cümle Uzunluğu

Kitap 1284 cümleden oluşmaktadır. Kitaptaki cümlelerin uzunluğu Dale Chall formülü kullanılarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Dale Chall Formülüne Göre Başodanın Gizemi'nin Okunabilirlik Düzeyi

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Cümle Uzunluğu	Zor Kelime Sayısı	Geriye Kalan Kelime Sayısı	Zor Kelime Oranı
100	19	5,26	3	97	3,09

Eserde yer alan ilk 100 kelimedede 19 cümle bulunmaktadır. Buna göre kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilen cümle uzunluğu, 5,26 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, Dale Chall formülüne göre okunabilirlik düzeyleri tablosunda 5-6 yaş grubuna karşılık gelmektedir. Kitapta yer alan en uzun cümle 25 kelimededen oluşan “*Bu arada Fatma Teyze'den bahçeye 'hayat' denildiğini, hayatın giriş kapısına yakın yerdeki ardiyenin eskiden tuvalet olarak kullanıldığını, koku olmasın diye yasemin ağacının oraya dikildiğini öğrendiler.*” (s. 21) cümlesidir. Kitaptaki en kısa cümleler ise 1 kelimededen oluşan “*uyumuşum.*” (s. 25) ve “*büyüdüm.*” (s. 29-30) cümleleridir. Eserin hitap ettiği yaş seviyesi dikkate alındığında, çocukların kavrama düzeylerini aşan cümlelere yer verildiği görülmektedir. Uzun cümlelerde bulunan kelimelerin noktalama işaretleriyle daha fazla uzatılması, çocukların cümleyi anlamalarını zorlaştırmaktadır.

Eserde yer alan ilk 100 kelimedede, 3 zor kelime bulunduğu görülmüştür. Dale Chall formülüne göre zor kelime sayısının geriye kalan kelime sayısına bölümünden elde edilen sonucun 100 ile çarpılmasıyla, metindeki zor kelime oranı 3,09 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuca göre eserdeki zor kelime oranının, eserin hitap ettiği yaş seviyesine uygun olduğu söylenebilir.

4. 3. Şeker Kız ve Büyülü Elma

4. 3. 1. Biçimle İlgili Çözümleme

4. 3. 1. 1. Boyut

Kitap 12,5 x 19,5 ölçülerine sahiptir. Kitabın 9-10 yaş grubundaki çocuklara hitap ettiği göz önünde bulundurulduğunda, kitabın boyutlarının, hitap ettiği yaş seviyesine uygun bir biçimde olduğu söylenebilir. Kitabın ölçüleri, çocuk edebiyatı için

belirlenen ölçütlere uymakla birlikte, çocukların rahatça tutabileceği ve kolay okuyabileceği biçimde düzenlenmiştir.

4. 3. 1. 2. Harfler

Kitapta yer alan harfler 13 punto büyüklüğünde yazılmıştır. Paragrafların arasında 1,15 satır aralığı kullanılmıştır. Kitaptaki harfler, çocuğun seviyesine uygun ve kolay okunabilir bir şekilde yazılmıştır.

4. 3. 1. 3. Kâğıt

Kitapta, mat ve kaliteli bir kâğıt kullanılmıştır. Bu durum kitabın rahat okunmasını sağlamak ve sayfaların dağılmasını engellemektedir.

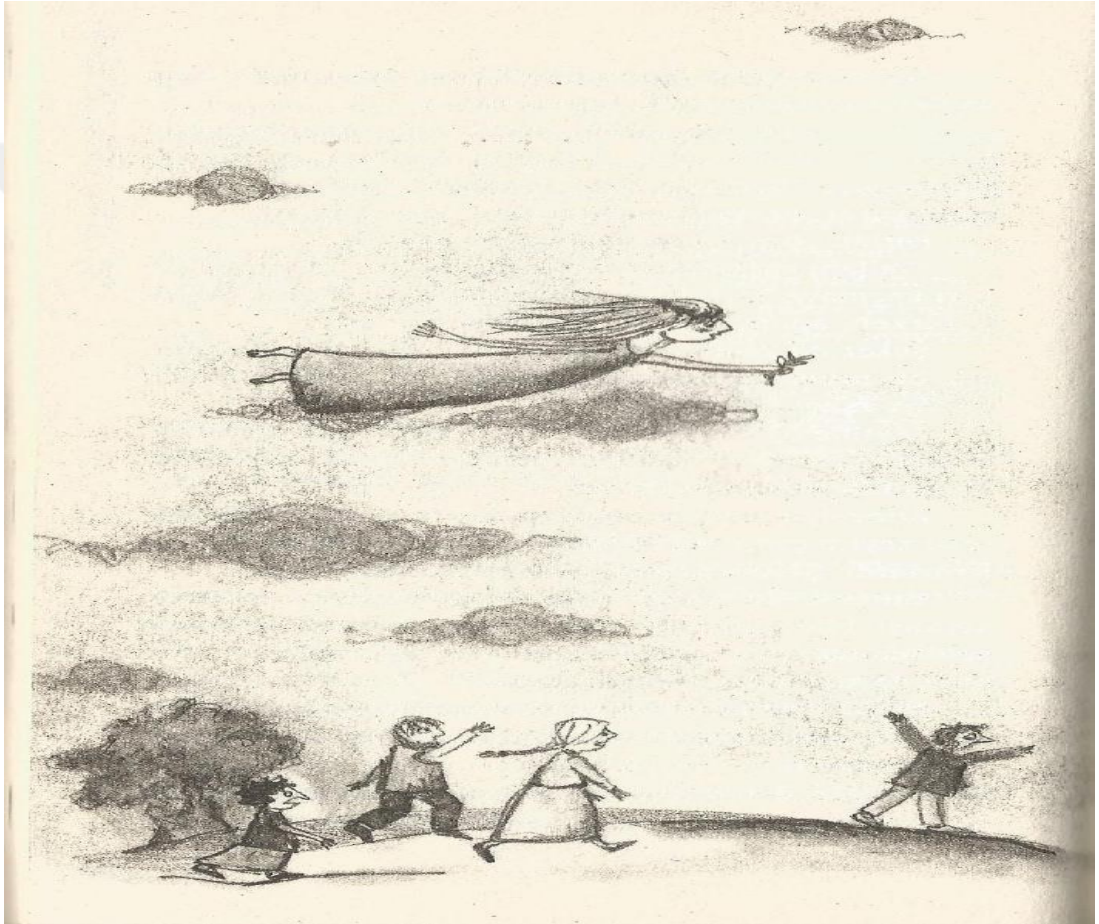
4. 3. 1. 4. Kapak ve Cilt

Kitabın ciltlenmesinde tutkal kullanılmıştır. Kitap, kolay dağılmayacak bir biçimde düzenlenmiş sağlam bir yapıya sahiptir.

Kitabın kapak resminde tavuğun sırtına binmiş bir kızın gökyüzünde uçtuğu görülmektedir. Oysa metinde bu resmi anlatan bölüm, olay örgüsünün küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle kitaba seçilen kapak resminin, metnin genelini yansıtmaktan uzak olduğu söylenebilir.

4. 3. 1. 5. Resimler

Kitaptaki resimler, metnin anlaşılmasına katkı sağlamakla birlikte kara kalem çalışması şeklinde çizilmiştir. Resimlerin renklendirilmemesi ve kara kalem çizimi yapılırken sivri hatlar kullanılması resimlere korkutucu bir özellik yüklemiştir. Bu durumun çocuklarda söz konusu resimlere karşı olumsuz bir bakış açısı geliştirmelerine yol açacağı söylenebilir.

4. 3. 1. 6. Sayfa Düzeni

Kitap 78 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta yer alan resim ve metinler, genel olarak sayfalara bir bütün oluşturacak şekilde orantılı yerleştirilmiştir. Fakat bazı yerlerde sayfanın tamamına sadece resim veya metin yerleştirildiği görülmüştür. Bu durum resimlerin metinlerle olan bütünlüğünü olumsuz etkilemiştir.

4. 3. 1. 7. Künye Bilgileri

Kitabın girişinde yazarın hayatını anlatan özgeçmiş bölümü ve kitapta bulunan bölümleri gösteren içindekiler kısmı bulunmaktadır. Kitabın baskı sayısı, basım tarihi, basım yeri ve yayınevi bilgilerine de yer verilmiştir. Bununla birlikte kitabın sonuna “kitapla ilgili düşüncelerim” adlı bir bölüm eklenmiş ve okurun kitaba dair düşünceleri sorulmuştur. Bu durum, çocuğun kendi fikrini değerli görmesini sağlayacak ve çocuğu okuduklarını düşünme konusunda daha çok teşvik edecektir.

4. 3. 2. İçerikle İlgili Çözümleme

4. 3. 2. 1. Konu

Yaşlılarından farklı bir hayal gücüne sahip olan Şeker adındaki küçük kızın, elma ve zeytinlerle konuşmasını ve masal dünyasında yaşadığı maceraları anlatan bir romandır. Romanda, çocukların ilgisini çekebilecek ve onları meraklandırabilecek bir konu seçimi yapılmıştır. Çocukların bitki ve hayvanlarla konuşmaları, hayal gücünün tüm imkânlarını kullanarak kendilerine farklı bir dünya kurlmaları çocuklara eğlenceli gelecek ve onları okumaya heveslendirecektir.

4. 3. 2. 2. Tema

Kitapta gerek Şirin karakteri, gerekse bitki ve hayvanların konuşturulması üzerinden insanların doğaya verdiği zararlar işlenmiştir. Şirin, her yaşadığı maceranın sonunda insanların doğaya karşı yıkıcı tutumlarıyla karşılaşmaktadır. İnsanlar altın aramak için toprağı siyanürle kirletmekte, doğadaki ağaçları kesmekte ve çevredeki yiyeceklerin doğal yapısını bozmaktadır. Doğanın önemli olduğunu, insanların doğayı kirletmesi halinde herkesin zarar göreceğini anlatan eser, bu yönüyle çocuklarda çevre bilinci oluşturmaya yönelik mesajlar vermektedir.

Alt Temalar

Metinde; cinsiyet ayrımının yanlışlığı, çocukların merak duygusunu canlı tutmanın önemi ve çocukların kendini ve dünyayı keşfetmelerinde yetişkinlerin rolü, alt tema olarak işlenmiştir.

4. 3. 2. 3. Plan

Kitapta anlatılan olaylar belli bir sıra izlemektedir. Olaylar anlatılırken gereksiz ayrıntılara yer verilmemiş, hikâyenin akışını engelleyecek cümleler kullanılmamıştır. Anlatımda tutarlılık esas alınmış, birbiriyle çelişen ifadeler kullanılmamıştır.

4. 3. 2. 4. Kahramanlar

Metnin ana kahramanı Şeker'dir. Şeker'in yaşadığı maceraların içerisinde diğer karakterler yapılandırılmıştır. Şeker'in öğretmeni Ayşin Hanım, Şeker'in arkadaşları Ziya ve Birgül, eserde sık sık adı geçen diğer karakterlerdir.

Metinde anlatılan çocuk kahramanların güzel bir dostluğu ve çok güçlü bir hayal dünyaları vardır. Özellikle Şirin, zeytinlerle konuşabilmekte ve bir kuşun üzerinde gökyüzüne yükselip orada özgürce seyahat edebilmektedir. Bundan dolayı çocukların, kitapta bulunan karakterlere karşı olumlu bir tutum geliştirecekleri söylenebilir.

Şeker: Resim yapmayı seven, büyüyünce ressam olmak isteyen sekiz yaşında bir kızdır. Meraklı, sorgulayan, girişimci ve mükemmeliyetçi bir karakterdir. Romanın ana karakteri olan Şeker, sık sık hayal kurmakta ve kendi dünyasında yaşamaktadır. Romanın sonunda kişilik özelliklerinde herhangi bir değişiklik olmayan Şeker'in durağan bir karakter olduğu söylenebilir.

Ayşin Hanım: Şeker'in öğretmenidir. Dürüstlüğe çok önem vermektedir. Öğrencilerini doğayı koruma konusunda sık sık bilgilendiren Ayşin Öğretmen, çevresine karşı duyarlı ve bilinçlidir. Çocuklara verdiği görevlerin çocukların kendisi tarafından araştırılmasına çok önem vermektedir. Ayşin Öğretmen, eserde insanların doğaya verdiği zararları anlatarak doğayı korumanın önemine dikkat çekmektedir.

Zeytin Abla: Şeker'in uçmasını sağlayan, onunla konuşabilen hayalî karakterdir. Şeker'in hayal dünyasında oluşturduğu bu karakter, onu istediği her yere götürmektedir.

Bu yönüyle Zeytin Abla'nın, çocukları hayal kurmaya teşvik eden bir karakter olduğu söylenebilir.

Ziya: Şeker'in sınıf arkadaşıdır. Dürüst bir karakterdir.

Birgül: Şeker'in sınıf arkadaşıdır. Paylaşmayı ve arkadaşlarına yardım etmeyi seven bir karakterdir.

4. 3. 2. 5. Dil ve Üslup

Metinde çocukların anlamını çıkaramayacağı “galeri, çarpıtmak, bukle, süzölmek, duyarlı, sera, suni, form, pike yapmak, harap, görkemli, zarif, ukala, siyanür, şantiye, serüven, şaheser, çorak, tökezlemek” kelimelerine yer verilmiştir. Fakat bu kelimelerin anlamı açıklanmamıştır. Bu durum, metnin bazı bölümlerinin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Genel olarak bakıldığında ise kitabın çocuk düzeyine uygun, sade bir dille yazıldığı ve karmaşık cümle yapılarına yer verilmediği görölmektedir. Tekin'e göre romanı hayata yakınlaştıran, olay, kişi, zaman ve mekân gibi unsurların belirli bir biçimle aktarılmasıdır. Anlatmak, tek başına yeterli değildir, bununla birlikte önemli olan anlatılmak istenileni somutlaştırmak ve olayı okurun zihnine gerçeklik hissiyle yerleştirmektir. Bunun için tek yol, dildir. Romancıya düşen görev, dilden ustalıkla faydalanmak, anlatacağı olayı, abartmadan ve gereksiz ayrıntıya girmeden anlatmaktır. (2018, s. 166-167). Kitapta çocuğun dünyasına göre kurgulanmış olay örgüsü, yalın cümlelerle aktarılmış ve metnin akışını bozacak gereksiz ayrıntılar verilmemiştir. Bu nedenle kitabın dil ve anlatımında, çocuğa görelilik ilkesinin göz önünde bulundurulduğu söylenebilir.

4. 3. 2. 6. Eğitsel Yönü

Romanda, insanların doğaya zarar verdiği belirtilmiş ve insanların yediğı meyve-sebzelere kadar her şeyin bu durumdan olumsuz etkilendiğı ifade edilmiştir. Doğal koşullarda yetişen hormonsuz meyve-sebze yemenin insan sağlığına olan olumlu etkileri anlatılmıştır. Bu durumun çocuklarda sağlıklı beslenme bilinci geliştireceğı ifade edilebilir.

4. 3. 2. 7. Cümle Uzunluğu

Kitap 1451 kelimedenden oluşmaktadır. Kitaptaki cümlelerin uzunlukları, Dale Chall formülü kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Dale Chall Formülüne Göre Şeker Kız ve Büyülü Elma'nın Okunabilirlik Düzeyi

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Cümle Uzunluğu	Zor Kelime Sayısı	Geriye Kalan Kelime Sayısı	Zor Kelime Oranı
100	13	7,69	1	99	1,01

Eserdeki ilk 100 kelimedede 13 cümle bulunmaktadır. Kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle elde edilen cümle uzunluğu 7,69 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, Dale Chall formülüne göre okunabilirlik düzeyleri tablosunda 9-10 yaş grubundaki çocuklara karşılık gelmektedir.

“Bu arada havada uçuşan sözcükler arasında suni gübre, göç eden kuşlar, caretta caretalar, eriyen buzullar, nükleer enerji, savaşlar, şişmanlasın diye hormon verilen koyunlar, inekler, genleriyle oynanmış tohumlar, kulaklı biberler vardı.” (s. 22) Metinden alınan 30 kelimelik bu cümle, metnin en uzun cümlesidir. Kitapta yer alan en kısa cümleler ise 1 kelimedenden oluşan “başlayamam.” (s. 26) ve “istemem.” (s. 61) cümleleridir. Çocukların ilk defa karşılaştıkları bilimsel kelimelerin bulunması cümlelerin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte, eserin hitap ettiği yaş seviyesi göz önünde bulundurulduğunda, uzun kelimelerden oluşan cümlelerin, çocukların metni anlamalarını zorlaştırdığı söylenebilir.

Eserin ilk 100 kelimesinde 1 zor kelime bulunduğu görülmüştür. Dale Chall formülüne göre, zor kelimelerin sayısının geriye kalan kelimelerin sayısına bölümünden elde edilen sonucun 100 ile çarpımıyla, eserdeki zor kelimelerin oranı 1,01 olarak bulunmuştur. Eserin hitap ettiği yaş seviyesi dikkate alındığında, eserdeki zor kelime oranının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

4. 4. Düşler Tramvayı

4. 4. 1. Biçimle İlgili Çözümleme

4. 4. 1. 1. Boyut

Kitap 13,5 x 19,5 cm ölçülerine sahiptir. Kitabın 5-6 yaş grubuna hitap ettiği dikkate alındığında, kitabın ölçülerinin, çocukların rahat bir biçimde okuma yapması için uygun olduğu söylenebilir. Kitabın tasarımı, hitap ettiği yaş seviyesinde bulunan çocukların kitabı kolay bir biçimde tutabilmesine ve uzun süre okuyabilmesine elverişli yapılmıştır.

4. 4. 1. 2. Harfler

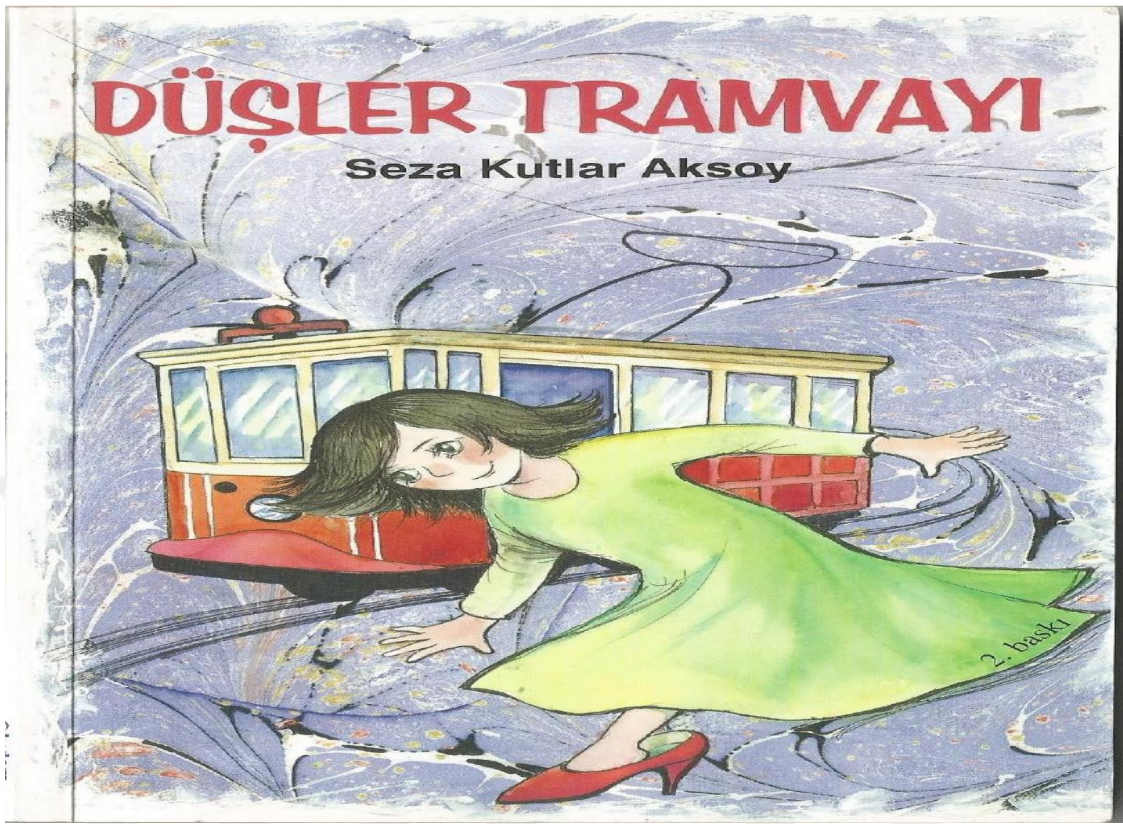
Kitapta bulunan harfler 13 punto büyüklüğündedir. Paragrafların arasında 1,15 satır aralığı tercih edilmiştir. Kitaptaki harfler okunaklı, çocukların seviyesine uygun büyüklükte ve gözü yormayacak bir biçimde yazılmıştır. Bu durum da okumayı kolaylaştırmaktadır.

4. 4. 1. 3. Kâğıt

Kitapta kaliteli hamurdan yapılmış bir kâğıt kullanılmıştır. Ayrıca kâğıdın mat bir yapıda olması ve kuşe kâğıt kullanılmaması kaliteyi artıran diğer özelliklerdir.

4. 4. 1. 4. Kapak ve Cilt

Kitabın ciltlenmesinde sadece tutkal kullanılmıştır. Fakat kitap kolay dağılmayacak ve uzun süre yıpranmadan korunabilecek bir tasarıma sahiptir. Bu sebeple kitabın sağlam bir şekilde ciltlendiği söylenebilir.

Kitabın ismi, kapak kısmına kabartmalı ve renkli harflerle yazılmıştır. Bu şekilde bir tasarım yapılması kitabın kapağına üç boyutlu hissi vermiş ve ilgi çekici bir görünüm kazandırmıştır. Ayrıca kitabın kapak resminde bir tramvay ve onun yanında duran bir kız çizilmiştir. Bu resim kitabın içeriğine dair merak duygusu oluşturmakla birlikte kitapta yer alan bir hikâyede de geçmektedir. Bu nedenle kitabın kapağında kullanılan resmin konuya uygun olduğu ve ilgi çektiği söylenebilir.

4. 4. 1. 5. Resimler

Kitapta bulunan resimler renklendirilmiş ve özenli bir şekilde çizilmiştir. Bu durum konunun anlaşılabilirliğini olumlu etkilemiştir. Ayrıca çocuklarda merak duygusu uyandırabilecek nitelikte resimlere yer verilmesi, okuma isteğini canlı tutmak ve okuma esnasında sıkıcılığı engellemek açısından önemli bir özellik olarak görülmüştür.

4. 4. 1. 6. Sayfa Düzeni

Kitap 72 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın sayfa düzeni çocukların seviyesi göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Sayfanın altında, üstünde, sağında ve solunda gerekli boşluklar bırakılmıştır. Satırlar arasında belli bir mesafe bırakılmış, yazıların iç içe geçmesi engellenmiştir. Ayrıca kitapta yazı-resim bütünlüğüne dikkat edilmiş, metin parçaları ve resimler bir bütün oluşturacak şekilde sayfaya yerleştirilmiştir. Bu nedenle kitap okunurken düzenli bir görünümle karşılaşıldığı söylenebilir.

4. 4. 1. 7. Künye Bilgileri

Kitabın ilk sayfasında baskı ve cilt bilgileri, basım yeri, basım tarihi ve baskı sayılarına ait bilgiler bulunmaktadır. Kitapta yazarın hayatını anlatan özgeçmiş bölümüne ve kitaptaki hikâyelerin sayfa numaralarını gösteren içindekiler bölümüne yer verilmiştir. Ayrıca yazarın aynı yayınevinden çıkan diğer kitaplarıyla ilgili bilgiler de verilmiştir.

4. 4. 2. İçerikle İlgili Çözümleme

4. 4. 2. 1. Konu

Kitapta beş ayrı hikâye bulunmaktadır. Birinci hikâyede Mutlu isimli bir çocuğun okul maceraları, ikinci hikâyede Serin isimli bir çocuğun hayal dünyasında yaşadıkları, üçüncü hikâyede dokuz yaşındaki Fadime'nin kırmızı bir tramvaya olan sevgisi, dördüncü hikâyede on iki yaşındaki İlker'in bir otobüs yolculuğu sırasında başından geçenler ve beşinci hikâyede ise yazar olmaya karar veren Bade'nin masallara olan düşkünlüğü anlatılmıştır. Çocukların merkezde olduğu, düşsel öğelerle bezenmiş olaylar merak duygusunu canlı tutacak ve çocukların kitap sevgisini artıracaktır. Bu nedenle hikâyelerde ele alınan konuların çocuk düzeyine uygun olduğu söylenebilir.

4. 4. 2. 2. Tema

Kitapta bulunan hikâyelerde çocuğun hayal kurma becerisinin ortak olarak işlendiği görülmektedir. Hikâyelerdeki kahramanlar zor durumda kalsalar bile hayal kurmaktan vazgeçmemişler, kendi dünyalarında mutlu bir şekilde yaşamışlardır. Çocukların gelişmiş bir hayal gücüne sahip olmaları duygu ve düşünce dünyasının gelişimi açısından çok önemlidir. Bu nedenle kitapta işlenen temanın çocukları hayal kurmaya özendirilmesi ve onların ruhsal gelişimini desteklemesi açısından çocuğun seviyesine uygun olduğu söylenebilir.

Alt Temalar

Metinde işlenen alt temalar: Eğitimde bireysel farklılıkların önemi, çocuğun bir birey olarak değerli görülmesi ve yeteneklerine saygı gösterilmesinin önemi, teknoloji bağımlılığının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, insanların çevrelerine karşı duyarlı davranmalarının önemi ve aile içi şiddetin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileridir.

4. 4. 2. 3. Plan

Kitapta anlatılan hikâyeler kendi içinde bir bütünlük göstermektedir. Anlatımda tutarlılık ilkesine uyulmuş, mantık akışını bozacak cümlelere yer verilmemiştir. Olaylar sıraya konularak anlatılmış ve hikâyeye ilgisi bulunmayan gereksiz ifadeler kullanılmamıştır.

4. 4. 2. 4. Kahramanlar

Kitapta bulunan hikâyelerdeki ana kahramanlar çocuklardır. Derslerinde çok başarılı olamayan ya da varlıklı bir yaşam sürmeyen çocuklar, hayal kurmaktan hiçbir zaman vazgeçmemişlerdir. Kitaptaki kahramanlardan Mutlu, gelişmiş hayal gücü sayesinde güzel hikâyeler anlatmakta ve arkadaşlarını etkilemektedir. Başka bir hikâyenin kahramanı olan Serin ise hayal gücü sayesinde bir kâğıda canlı bir varlığın yaptıklarını yaptırmaktadır. Sokakta mendil satan Fadime, çok sevdiği kırmızı tramvayı görünce mutlu olmakta, Andersen'in masallarını okuyup onun gibi bir yazar olmak isteyen Bade ise düş gücünü kullanarak masallar üretmektedir. Kitaptaki karakterlerin çocuk okurların dünyasına yakın olması çocukların bu karakterlerle özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca hikâyelerdeki kahramanlar hayal gücü sayesinde eğlenceli maceralara atılmaktadırlar. Bu durum çocuğun ilgisini çekecek ve kahramanlara öykünmesini sağlayacaktır.

Mutlu: Fiziksel özellikleri bakımından kıvrıkcık, siyah saçlı, iri kahverengi gözlü bir çocuktur. Hayal kurmayı çok seven Mutlu, arkadaşlarına sık sık kendi kurduğu hikâyeleri anlatmaktadır. Matematik dersinde başarılı olamamakta fakat Türkçe dersini çok sevmektedir. Mutlu, çekingen ve içe kapanık bir karakter olmasına karşın romanın sonunda öğretmenin onu övüp ona ileride büyük bir yazar olacağını söylemesiyle kaybettiği özgüvenini geri kazanmıştır. Matematik dersine olan bakış açısı da değişmiş, bu dersi yapabileceğine olan inancı artmıştır. Bu nedenle Mutlu'nun belli bir değişim geçirdiği ve devingen bir karakter olduğu söylenebilir.

Serin: Resim yapmayı ve televizyon izlemeyi çok seven hayalperest bir kızdır. Özellikle teknoloji konusunda ailesi tarafından kontrol edilmediği için vaktinin çoğunu televizyon izleyerek geçirmektedir. Kitapta Serin karakteri üzerinden teknoloji bağımlılığının çocuklara verdiği zararlar işlenmiştir.

Fadime: Maddi sorunlardan dolayı küçük yaşta çalışmak zorunda kalan, zorluklar karşısında yılmayan ve sahip olamadığı hayallerine özlem duyan bir karakterdir. Kitapta Fadime karakteri üzerinden hayatın zorlukları işlenmiş ve küçük yaşta çalışmak zorunda kalan çocuklara dikkat çekilmiştir.

İlker: On iki yaşında, aydınlık, minik yüzlü, zayıf bir çocuktur. Çalışkan, yardımsever, sorumluluk sahibi ve olgun bir karaktere sahiptir.

Bade: Kitap okumayı ve öykü anlatmayı çok seven, hayal gücü gelişmiş bir kızdır. Hassas ve çekingen bir kişiliğe sahip olan Bade, büyüklerine karşı sevgi ve saygı göstermektedir. Babası ve annesi arasındaki sorunlardan çok etkilenmiş olan Bade karakteri üzerinden ailelere çocuk yetiştirme konusunda mesajlar verilmiştir.

Pamuk Teyze: Badeye maddi ve manevi anlamda destek olan, Badeyi okuma ve yazmaya teşvik eden duyarlı, yardımsever bir karakterdir. Pamuk Teyze karakteri üzerinden her çocuğun değerli olduğu ve çocukların yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmeleri gerektiği mesajı verilmiştir.

4. 4. 2. 5. Dil ve Üslup

Kitapta çocuğun kavrama düzeyi göz önünde bulundurularak sade bir anlatım yapılmıştır. Bununla birlikte çocukların anlamını çıkaramayacağı “kasılmak, yaranmak, teşhir etmek, saydamlaşmak, nitelemek, sırik, yafta, vals, caka, avurt, conta, motif, canhıraş” kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimelerin açıklamasının verilmemesi bazı bölümlerde anlaşılabilirliği olumsuz etkilemiştir.

Kitapta kişileştirme ve konuşurma sanatları kullanılarak anlatıma canlılık katılmıştır.

“Çocuk kıyıya koştu. Midye kabuklarını cetveliyle ölçtü biçti. İnci onlara uyuyor mu diye denedi. Balıklar ‘Boşuna uğraşma,’ dediler. ‘Bu inci başka inci. Midye kabuğundan çıkmışa benzemiyor. Ay ışığına sor. Belki o bilir. Gece ay vardı gökyüzünde.” (s. 23)

Metinden alınan yukarıdaki paragrafta konuşurma sanatına yer verilmiştir. Kitapta buna benzer söz sanatlarına yer verilmesi çocukların kitaba olan ilgisini artırmak ve merak duygularını canlı tutmak için önemli bir etkidir.

4. 4. 2. 6. Eğitsel Yönü

Kitapta anne-babaların çocuk yetiştirirken yaptığı hatalar çocukların gözünden anlatılmıştır. “İnci” adlı hikâyenin kahramanı olan Mutlu, çabalmasına rağmen matematik dersinde başarılı olamamaktadır. Bu nedenle ailesinden ve öğretmeninden tepki görmektedir. “İnsanlık” adlı hikâyenin ana karakteri olan İlker, otobüste insanların arkaya doğru ilerlemesini söylerken bağırması ve tanımadığı biri tarafından ona tokat atılmıştır. Bu duruma çok üzülen İlker, uzun bir süre kendine gelememiştir. Kitapta yer alan bu hikâyeler aracılığıyla çocuğa bir birey olarak değer vermek gerektiği anlatılmıştır. Çocukları toplum hayatının bir parçası olarak görmek, onları suçlamadan, yargılamadan topluma kazandırmak tüm insanların görevidir. Kitapta bu duruma aykırı davranan ebeveynlerin tutumları ele alınmış ve çocukların iç dünyası yansıtılmıştır.

“Öykü Andersen” adlı hikâyenin ana kahramanı olan Bade’nin anlattığı masalda büyümlü kalemi olan bir kız istediği her şeyi yapabilmektedir. Babası annesini dövdüğü için onu bir fareye dönüştüren kız, annesini de kendisine bağırduğu için kediye dönüştürmüştür. Masalın sonunda ise Bade’nin oluşturduğu karakterin ağzından ebeveynlere çocuk yetiştirme konusunda şu mesajlar verilmiştir:

Mor gözlü fare yeniden baba, inci kolyeli kara kedi de anne olsun. İkisi de okula gitsinler. İş bulsunlar. Bütün anne babalar okula gitsin, kimseyi dövmesinler, kitap okusunlar, çocukların kitaplarını yırtmasınlar.” (s. 71)

4. 4. 2. 7. Cümle Uzunluğu

Kitap 1355 cümleden oluşmaktadır. Kitaptaki cümlelerin uzunluğu Dale Chall formülü kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 5. Dale Chall Formülüne Göre Düşler Tramvayı'nın Okunabilirlik Düzeyi

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Cümle Uzunluğu	Zor Kelime Sayısı	Geriye Kalan Kelime Sayısı	Zor Kelime Oranı
100	19	5,26	6	94	6,38

Eserde yer alan ilk 100 kelimedede, 19 cümle bulunmaktadır. Dale Chall formülüne göre, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilen cümle uzunluğu 5,26 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, Dale Chall formülüne göre okunabilirlik düzeyleri tablosunda 5-6 yaş grubuna karşılık gelmektedir. Kitaptaki en uzun cümle 24 kelimededen oluşan *“sırtını dikleştirip yeni bir öykü uydurmaya hazırlanırken Mutlu'nun en beğendiği kız, yanakları gamzeli Eda, 'Benim babamın gözlüğü denize uçtu, ama becerikli balıkçı bulamadık,' dedi.”* (s. 15) cümlesidir. Kitapta yer alan en kısa cümleler ise 1 kelimededen oluşan *“yandım.”* (s. 10), *“anlamadım.”* (s. 17), *“ayrılmayalım.”* (s. 26), *“gülümsedi.”* (s. 44) ve *“zıpladı.”* (s. 52) cümleleridir. Eserin hitap ettiği yaş seviyesi dikkate alındığında, çocukların anlayamayacağı uzunlukta cümlelere yer verildiği görülmektedir. Kelimelerin arasında noktalama işaretleri kullanılarak cümlelerin uzatılması anlaşılmayı zorlaştırmaktadır.

Eserde yer alan ilk 100 kelimedede, 6 zor kelime bulunduğu görülmüştür. Dale Chall formülüne göre, zor kelimelerin sayısının geriye kalan kelimelerin sayısına bölümünden elde edilen sonucun 100 ile çarpılmasıyla, eserdeki zor kelime oranı 6,38 olarak bulunmuştur. Eserde bulunan zor kelimeler, çocukların cümleleri anlamasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle eserdeki zor kelime oranının, eserin hitap ettiği kitleye uygun olmadığı söylenebilir.

4. 5. Uğurböceğinin Mutluluk Hapları

4. 5. 1. Biçimle İlgili Çözümleme

4. 5. 1. 1. Boyut

Çocukların sürekli değişen ilgilerini kitaplara yöneltebilmek için, çocukluğun ilk yıllarında, değişik boyutlardaki kitaplardan yararlanılmalıdır. Çocuklara sunulacak

kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, çocukların hem büyük ve küçük kavramlarını görerek somutlamalarını hem de kitaba ilişkin ilgilerini sürekli kılabilmek için gereklidir. Özellikle okulöncesi dönemde, kitapların değişen boyutları hacim ve ağırlık yönünden sorunlar oluşturmamalı; çocuklar, el yapısına uygun kitapları diledikleri yere bir oyuncak gibi kolayca taşıyabilmelidir. İlköğretim yıllarıyla birlikte, seçilecek kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, yerini, düzenleme ve kitaplık oluşturma anlayışına da katkı sağlayacak bir dengeye bırakmalıdır (Çer, 2016, s. 98).

Kitap 12,5 x 19,5 cm ölçülerine sahiptir. Bu nedenle çocukların kolay tutabileceği ve taşıyabileceği büyüklüktedir. Kitabın boyutları rahat bir okuma yapmak için uygun ölçülerdedir.

4. 5. 1. 2. Harfler

Kitaptaki harfler 15 punto büyüklüğünde yazılmıştır. Paragrafların arasında 1,5 satır aralığı kullanılmıştır. Kitap 5-7 yaş seviyesindeki çocuklara hitap ettiği için harfler büyük puntolarla yazılmış ve satırların arasında daha büyük boşluklar bırakılmıştır. Bu nedenle kitaptaki harflerin yazımında çocukların seviyesinin dikkate alındığı söylenebilir.

4. 5. 1. 3. Kâğıt

Kitapta kaliteli, mat renkli ve kolay yıpranmayacak niteliklere sahip bir kâğıt türü kullanılmıştır. Çer'e göre, çocuklar için yazılmış eserlerde kullanılacak kâğıtlar, birtakım ortak özelliklere sahip olmalıdır. Kâğıt, çocuk hangi seviyede olursa olsun ona algılama kolaylığı sağlamalı, kaliteli ve dayanıklı bir yapıda olmalı, renk, çizgi ve harflerin görünebileceği biçimde olmalı ve çocuğun algılamasının önüne geçecek özelliklerden arındırılmış olmalıdır. Bu anlayışla, farklı yaş seviyelerine hitap eden eserlerde kullanılacak kâğıdın türü de belirlenmiş olur. Bu bakımdan, çocuklar için yazılmış eserlerde kullanılacak kâğıt türleri ile bu anlayışın benzerlik göstermesi gerekmektedir (2016, s. 90). Kendisi için yazılmış edebi ürünlerle yeni tanışan çocuk, biçim olarak kaliteli yapıdaki kitaplarla karşılaştığında okumaya olan ilgisi ve kitap sevgisi artacaktır. Bu nedenle incelenen eserin kaliteli biçim özelliklerine sahip olmasıyla çocukları etkileyeceği söylenebilir.

4. 5. 1. 4. Kapak ve Cilt

Kitabın ciltlenmesinde sadece yapıştırıcı kullanılmıştır. Fakat kitap sağlam bir biçimde ciltlenmiştir. Sayfalar kolay dağılmayacak ve yıpranmayacak şekilde bir araya getirilmiştir. Kitabın dış yüzeyinin dayanıklı olması çocuklarda kitaba karşı olumlu bir bakış açısı geliştirecektir.

Kitabın kapak resminde bir uğurböceği ve yanında üç tane balon bulunduğu görülmektedir. Kitapta uğurböceğinin kanatlarındaki benekleri tamamlamak için üç büyülü kelimeyi araması anlatılmaktadır. Bu nedenle kitabın kapak resminin anlatılan konuyu özetlediği ve konuya uygun olduğu söylenebilir.

4. 5. 1. 5. Resimler

Kitapta resimlere büyük bir yer ayrıldığı görülmektedir. Kitabın 5-7 yaş grubundaki çocuklara hitap ettiği düşünüldüğünde resimlere çok yer verilmesinin çocuklar üzerinde olumlu bir etki bırakacağı söylenebilir. Kitapta yer alan resimler çeşitli renklerin kullanıldığı, sade, çocukların anlayabileceği bir şekilde çizilmiştir. Çocuklar bu dönemde resim çizmeye büyük bir ilgi duymaktadırlar. Resimlerle zenginleştirilmiş kitaplar çocuğun ilgisini çekmektedir. Dolayısıyla kendi çizdiği resimlerle kitaptaki resimler arasında özdeşim kuran çocuğun okumaya ve resim çizmeye olan isteği artacaktır. Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda kitabın görsel açıdan zengin olmasının çocuklarda kitap sevgisini ve okuma alışkanlığını devam ettireceği ifade edilebilir.

4. 5. 1. 6. Sayfa Düzeni

Kitap 43 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın sayfaları çocukların düzeyi göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Sayfalarda gerekli kenar boşlukları bırakılmış, resim ve metinler sayfaya dengeli bir biçimde yerleştirilmiştir.

4. 5. 1. 7. Künye Bilgileri

Kitabın ilk sayfasında basım yeri, basım tarihi ve baskı sayılarına ait bilgilere yer verilmiştir. Kitapta yazarın hayatına dair kısa bir bilgi veren özgeçmiş bölümü bulunmaktadır. Ayrıca yazarın aynı yayınevinden çıkan diğer kitaplarıyla ilgili bilgiler de verilmiştir.

4. 5. 2. İçerikle İlgili Çözümleme

4. 5. 2. 1. Konu

Kitapta Uğurböceği Cıra'nın kanatlarındaki altı beneği dokuz beneğe çıkarmak için ihtiyacı olan üç büyülü kelimeyi araması ve bu sırada başından geçen eğlenceli olaylar konu edilmiştir. İçerisinde merak unsuru taşıyan ve iyi yapılandırılmış konular çocukların ilgisini çekmekte ve onları kitabın devamını okuma konusunda isteklendirmektedir. Bu nedenle kitabın konusunun çocuk düzeyine uygun olduğu ve okumayı eğlenceli hale getirdiği söylenebilir.

4. 5. 2. 2. Tema

Kitapta hayvan sevgisinin yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir. Kitabın kahramanlarından biri olan Kanat isimli çocuk ile Uğurböceği Cıra'nın sıcak, samimi ve güzel dostluğu üzerinden insanların hayvanları koruması ve onlarla dostluk kurmasının önemi vurgulanmıştır.

“Cıra gülümseyerek Kanat'ın eline kondu. ‘Merhaba! Çok güzel çaldın,’ dedi. ‘Ay canım! Geldin mi benim minik böceğim? Gel, bak!’ Cıra, Kanat'ın yaptığı dağ, güneş, ev, anne baba resimlerine baktı. Kâğıttan tül kanatlı, uçan bir kelebek yapmasını coşkuyla izledi.” (s. 33-34)

Metinden alınan yukarıdaki paragrafta Kanat ile Cıra'nın arasında geçen kısa bir konuşma verilmiştir. Küçük bir çocuk ile bir uğurböceğinin bu denli içten dostluğu, çocuklara hayvan sevgisini aşılacak ve çocukların hayvanlara şefkatle yaklaşmasını sağlayacaktır.

Alt Temalar

Metinde; iyilik yapmanın önemi, yaparak-yaşayarak öğrenmenin önemi, çocuklar için oyun oynamanın gerekliliği ve hayal gücünün önemi, alt tema olarak işlenmiştir.

Kitapta yer verilen alt temalardan birisi iyilik yapmanın önemidir. Uğurböceği Cıra'nın annesi, büyüdü kelimeleri bulduktan sonra hemen eve dönmek isteyen minik yavrusuna şu cümleleri söylemiştir:

“Hayır Cıra. İnsanlar yüzyıllardır bizim uğur getirdiğimize inanır. Beneklerin çıkınca insanların dileklerini yerine getirirsin. Asıl eğlence o zaman başlıyor. Sen, başkaları ve tüm evren mutlu olacak. Mutluluk hapi almışsın gibi.” (s. 10-11)

Kitaptan alınan yukarıdaki paragrafta Uğurböceği Cıra'nın annesi iyilik yapması için Cıra'ya öğüt vermekte ve hikayenin ilerleyen bölümlerinde Uğurböceği Cıra insanlara iyilik yapmaktadır. Böylece herkesin mutlu olduğunu gören çocuk, iyilik yapmanın erdemli bir davranış olduğunu öğrenecektir. Bu nedenle kitapta işlenen temaların çocuk düzeyine uygun olduğu söylenebilir.

4. 5. 2. 3. Plan

Temizyürek ve Çevik'e göre, çocuklar için yazılan eserlerde olaylar, tutarlı bir şekilde sıralanmalıdır. Olay örgüsü, baştan sona kadar gereksiz ayrıntılardan arındırılarak aktarılmalıdır (2014, s. 159). Kitapta ele alınan konular mantıksal bütünlük gözetilerek, olay sıralamasına dikkat edilerek aktarılmıştır. Olay örgüsünü bozacak, metnin akışını kesecek cümlelere yer verilmemiştir. Bu nedenle eserin sağlam bir kurguya sahip olduğu söylenebilir.

4. 5. 2. 4. Kahramanlar

Kanat isimli çocuk ve Uğurböceği Cıra hikayenin ana kahramanlarıdır. Hikayede iyi yapılandırılmış, istendik davranış biçimleri gösteren ve çocukların dünyasındaki gibi saf ve temiz bir dostluğa sahip olan karakterler bulunmaktadır. Kanat ile Uğurböceği Cıra'nın çıkarsız dostlukları çocuklar için olumlu mesajlar vermektedir. Bu bilgiler ışığında hikayedeki kahramanların, çocuklara model olma açısından uygun özellikler taşıdıkları söylenebilir.

Kanat: Altı yaşında, kıvrık, siyah saçlı bir çocuktur. Kanat, resim ve müzikten hoşlanan, oyun oynamayı seven ve arkadaş canlısı bir karakterdir. Uğurböceği Cıra ile güzel bir dostluk kurar. Kanat, bu özelliklerini kitabın sonuna kadar koruyarak durağan karakter yapısının özelliklerini göstermiştir.

Uğurböceği Cıra: Küçük, meraklı bir uğurböceğidir. Kanatlarında bulunan altı beneğe üç benek daha eklemek için üç sihirli sözcüğü bulmak zorunda olduğu uzun bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuk esnasında Kanat isimli çocukla tanışır ve onunla arkadaş olur. İnsanlara iyilik yapmaya çalışır. Kitabın sonunda üç sihirli kelimeyi 'kahkaha, hayal gücü ve oyun' olarak bulur. Uğurböceği Cıra'nın bulduğu bu sihirli kelimeler üzerinden çocukların gelişim döneminde onlar için gerekli ve yararlı olan özellikler işlenmeye çalışılmıştır.

4. 5. 2. 5. Dil ve Üslup

Kitapta genel olarak çocuğun anlayabileceği bir üslup benimsenmiş, olabildiğince basit ve yalın bir anlatım yapılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte bazı bölümlerde çocuğun anlamını çıkaramayacağı "tünemek, anımsamak, gerinmek, süzülme, aldırma, şakıma, büzülme, belirme, larva, loş, mandolin, klarnet" kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimelerin açıklamalarını içeren bir bölümün bulunmaması zaman zaman çocuğun seviyesini aşan bir anlatım yapılmasına neden olmuştur.

4. 5. 2. 6. Eğitsel Yönü

Hikayede Uğurböceği Cıra'nın kanatlarında eksik olan üç beneği tamamlaması için üç büyümlü kelimeyi bulması gerekmektedir. Bu kelimeleri ararken birçok eğlenceli maceraya atılan Uğurböceği Cıra, büyümlü kelimeleri kahkaha, hayal gücü ve oyun olarak bulmuştur. Her bulduğu kelimedenden sonra çok mutlu olmuş ve kanatlarına yeni bir benek eklenmiştir. Uğurböceği Cıra'nın bulduğu büyümlü kelimeler çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminde gereksinim duyduğu kavramları yansıtmaktadır. Çocuk mutlu oldukça, hayal gücünü kullandıkça ve oyun oynama ihtiyacını karşıladıkça tıpkı Uğurböceği Cıra'nın beneklerini tamamladığı gibi gelişim dönemini tamamlayacak ve kazanması gereken becerileri kazanacaktır. Bu bilgiler doğrultusunda, metinde çocukların istek ve ihtiyaçlarına önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kitapta çocuğun yaparak-yaşayarak öğrenmesinin önemine de dikkat çekilmiştir. Uğurböceği Cıra, annesinden büyümlü kelimeleri söylemesini istemiş, annesi ise hazır konmanın doğru olmadığını, Cıra'nın bu kelimeleri yaşayarak öğrenmesi gerektiğini, böylece çok mutlu olacağını ve çok eğleneceğini söylemiştir. Bu cümlelerde görüldüğü gibi kitapta çocuklara hazır bilgi vermek yerine onların kendi çabalarıyla öğrenebilecekleri ortamlar oluşturmanın ve onlara öğrenme fırsatı vermenin doğru bir yaklaşım olduğu sezdirilmiştir.

4. 5. 2. 7. Cümle Uzunluğu

Kitap 361 cümleden oluşmaktadır. Kitaptaki cümlelerin uzunluğu, Dale Chall formülü kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 6. Dale Chall Formülüne Göre Uğurböceği'nin Mutluluk Hapları'nın Okunabilirlik Düzeyi

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Cümle Uzunluğu	Zor Kelime Sayısı	Geriye Kalan Kelime Sayısı	Zor Kelime Oranı
100	21	4,76	4	96	4,16

Eserde yer alan ilk 100 kelimedede 21 cümle bulunmaktadır. Dale Chall formülüne göre, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilen cümle uzunluğu 4,76 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, Dale Chall formülüne göre okunabilirlik düzeyleri tablosunda 4 yaş ve altı grubuna karşılık gelmektedir. Kitaptaki en uzun cümleler 19 kelimededen oluşan “*düğünler, danslar, piknikte ip atlayan, top oynayan kocaman erkek ve kadınlar, sirkler, palyaçolar, lunaparklar, tiyatro, sinema, çocuk şenlikleri, parkları...*” (s. 28) ve “*çocuklar el ele tutuşup arada bir kollarını kanat gibi çırparak, ‘uç uç böceğim’ şarkısını söylerken Cıra kanatlarıyla onları alkışladı.*” (s. 35) cümleleridir. En kısa cümleler ise 1 kelimededen oluşan “*üzülme.*” (s. 18) ve “*affedersin.*” (s. 19) cümleleridir. Eserin hitap ettiği yaş seviyesi dikkate alındığında, çocukların anlayamayacağı uzunlukta cümlelere yer verildiği görülmektedir. Bu durum eserin anlaşılabilirliğini olumsuz etkilemektedir.

Eserin ilk 100 kelimesinde, 4 zor kelime bulunduğu görülmüştür. Dale Chall formülüne göre, zor kelimelerin sayısının, geriye kalan kelimelerin sayısına bölünmesinden elde edilen sonucun 100 ile çarpılmasıyla, eserdeki zor kelime oranı 4,16 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre, eserdeki zor kelime oranının, eserin hitap ettiği yaş seviyesine uygun olduğu söylenebilir.

4. 6. Çevrimiçinde Şerafettin

4. 6. 1. Biçimle İlgili Çözümleme

4. 6. 1. 1. Boyut

Kitap 12,5 x 19,5 cm ölçülerine sahiptir. Kitabın boyutu çocukların kolay tutabilecekleri ve rahat bir okuma yapabilecekleri şekilde düzenlenmiştir.

4. 6. 1. 2. Harfler

Kitapta yer alan harfler 13 punto büyüklüğünde yazılmıştır. Paragrafların arasında 1,15 satır aralığı tercih edilmiştir. Kitap 10-12 yaş grubunda ve daha üzerinde bulunan çocuklara hitap etmektedir. Bu nedenle kitaptaki harflerin puntosu da bu yaş grubuna uygun bir büyüklüktedir. Harfler okunaklı yazılmış, hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurularak çok büyük puntolu harfler tercih edilmemiştir.

4. 6. 1. 3. Kâğıt

Kitapta kaliteli ve mat yapıya sahip bir kâğıt kullanılmıştır. Bu özellikler sayesinde kitap rahat bir biçimde okunmakta ve kâğıt gözü yormamaktadır.

4. 6. 1. 4. Kapak ve Cilt

Kitabın ciltlenmesinde yapıştırıcı kullanılmıştır. Sayfalar çabuk dağılmayacak biçimde düzenlenmiştir. Bu nedenle kitabın kaliteli bir dış yüzeye sahip olduğu söylenebilir.

Kitabın kapağında romanın ana karakteri olan Şerafettin'in resmi bulunmaktadır. Kitabın içeriğinde tasvir edildiği gibi bir çocuk çizildiği için kitabın kapak resmiyle konusunun birbirine uygun olduğu söylenebilir.

4. 6. 1. 5. Resimler

Kitapta anlatılan konuyu pekiştirmek amacıyla herhangi bir resim kullanılmamıştır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin resimli olması, anlatılan konunun daha iyi anlaşılmasına yardım eder ve çocukların ilgisini çekerek onların kitap okuma sevgisini artırır. Çocuk kitaplarında resim kavramının bu kadar önemli bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde incelenen eserin görsel zenginlik açısından yetersiz olduğu, tamamı metinden oluşan kitabın ise zaman zaman okuma isteğinin kaybedilmesine sebebiyet verdiği söylenebilir.

4. 6. 1. 6. Sayfa Düzeni

Kitap 142 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptaki metin parçaları düzenli bir biçimde sayfaya yerleştirilmiştir. Sayfalarda gerekli kenar ve alt-üst boşlukları bırakılmış, okumanın rahat bir biçimde yapılması sağlanmıştır.

4. 6. 1. 7. Künye Bilgileri

Kitabın ilk sayfasında basım yeri, basım tarihi ve baskı sayılarına ait bilgiler yer almaktadır. Ayrıca yazarın hayatını anlatan özgeçmiş bölümüne ve kitabın içinde bulunan bölümleri gösteren içindekiler bölümüne de yer verilmiştir. Bu nedenle kitabın düzenli bir görünüme sahip olduğu söylenebilir.

4. 6. 2. İçerikle İlgili Çözümleme

4. 6. 2. 1. Konu

Kitapta on üç yaşında kekeme bir çocuk olan Şerafettin'in hayatı konu edilmiştir. Şerafettin çok zeki ve çalışkan bir çocuktur. Annesi ve babası ayrılıp kendilerine ait bir hayat kurduktan sonra Şerafettin, ablasıyla birlikte babaannesinde kalmaya ve onunla yaşamaya başlamıştır. Sevincini, üzüntüsünü, kızgınlığını ve diğer duygularını içinde düşlediği sembolik kuşlarla ve notaların ezgisiyle yaşayan Şerafettin, çevresi tarafından çok sevilmektedir. Ablası ve babaannesiyile sıradan bir yaşam süren Şerafettin'in hayatı dünya çapında tanınan Gökyüzü Koleji'ni burslu kazanmasıyla aniden değişir. Okula kayıt yaptırmadan önce sevinçten havalara uçan Şerafettin, okula başladıktan sonra işlerin istediği gibi gitmediğini fark eder. Okulda kendini beğenmiş, şımarık ve oyun bağımlısı çocuklarla karşılaşır. Sınıfta Berkay isimli bir çocuğun

liderlik yaptığı sekiz kişiden oluşan bir çetenin bulunduğunu, bu çetenin sınıftaki öğrencilerden zorla haraç aldığını ve öğrencilere baskı yaptığını görür. Buna karşılık kendi arkadaş grubunu oluşturan Şerafettin, çetenin yaptıklarına boyun eğmemeye karar verir. Arkadaşlarıyla birlikte drama etkinliklerine katılır, mim sanatıyla duygularını ifade eder. Uluslararası internet oyunu yarışması adı altında düzenlenen bir yarışmaya katılan Şerafettin, bu yarışma için bir oyun yazar. Oyunda günümüzdeki bilgisayar oyunlarını, savaş oyunlarının çocuklara verdiği zararları eleştirir. Yarışmada birinci olamasa da arkadaşı tarafından sosyal medyada paylaşılan oyunu çok ilgi görür. İnsanlar günümüzdeki bilgisayar oyunlarının çocukları ekrana bağımlı hale getirdiğini, savaş oyunlarının şiddet içerikli olup çocukları olumsuz etkilediğini anlar. Okuldaki öğrencilere baskı ve şiddeti iyice artıran çete ise Şerafettin'in şikayeti üzerine okuldan uzaklaştırma cezası alırlar. Romanın sonunda Şerafettin kekemelikten kurtulur, kendini özgür hisseder. Artık içindeki kuşların ezgisiyle notaların uyumu ihtişamlı bir orkestra müziğine dönüşmüştür.

Kitapta Şerafettin karakteri üzerinden günümüzde çocukların karşı karşıya kaldığı birtakım sorunlar anlatılmıştır. Küçük bir çocuğun yaşadığı olayların hikâyeleştirilmesiyle işlenen konu, çocuk düzeyine uygun bir biçimde ele alınmıştır. Bununla birlikte metnin bazı bölümlerinde şiddetin zararları anlatılırken çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek cümlelere yer verilmiştir.

Yazdıklarına göre evleri deniz kıyısında bir yalıymış. Sayısız odası varmış. Üç dört tane yardımcı. Berkay'ın odasında dev gibi gösteren bir ayna varmış. Sadece kendisi bakabilirmiş. Türkay'a bile izin vermiyormuş. Çünkü Türkay ondan uzunmuş. Aynaya yanaşınca itip düşürmüş ikizini. Çantasında da bir ayna varmış. Serdar kaç kez derste çıkarıp baktığını görmüş. İkisinin odası da oyuncak silahla doluymuş. Saçma atan silahla hedef aldığı bir kedinin gözünü çok fena yapmış Berkay. Bunu da gülererek anlatmış. (s. 67)

Metinden alınan yukarıdaki parçada, Berkay isimli çocuğun odasında oyuncak silahların bulunduğu ve bu silahlardan biriyle bir kedinin gözüne zarar verdiği anlatılmaktadır. Hayvanlara karşı şiddet içeren bu tür davranışlar, çocukların belleğinde olumsuz bir iz bırakacağı için kitapta yer verilen bu cümlelerin çocuk seviyesine hitap etmediği söylenebilir.

Ayrıca doludizgin konuştuğu ev, şimdi ne yazık eski ev değildi. Evde kavga vardı, para sorundu. Para kazanabilseydi. Ah! Servisle dönerken, gözü araba camı silen çocuklara takılıyordu. Acaba kaç para kazanırlardı günde? Ya da duvar panolarındaki, reklamlardaki çocuklar çok para kazandıkları için mi gülüyorlardı böyle? (s. 78)

Metnin başka bir bölümünden alınan yukarıdaki paragrafta ise Şerafettin, evlerindeki para sorunundan dolayı çalışmayı aklından geçirmekte ve reklamlardaki çocukların çok para kazandıkları için mutlu olduklarını düşünmektedir. Henüz okul çağında bulunan bir çocuğun paraya ihtiyacı olduğu için çalışmayı düşünmesi ve çaresiz kalmış olması okurlara umutsuzluk aşılatabileceği için çocuk kitaplarında yaşama sevincini, umutlu olmayı anlatan cümlelere yer verilmelidir.

4. 6. 2. 2. Tema

Kitapta akran zorbalığının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ve internet oyunlarının çocuklara verdiği zararlar yoğun bir biçimde işlenmiştir.

Kitabın ana karakteri olan Şerafettin, yeni okulundaki ilk gününde Berkay isimli bir çocuğun liderlik yaptığı sekiz kişiden oluşan bir çeteyle karşılaşmıştır. Sınıftaki bütün öğrenciler üzerinde baskı kuran bu çete, bazen öğrencilerden haraç almakta bazen de onlara zorbalıkla iş yaptırmaktadır. Sonunda Şerafettin'in şikayeti üzerine okuldan uzaklaştırma cezası alan bu çete üzerinden, akran zorbalığının yanlış bir davranış olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.

Kitapta internet oyunlarının karşısında saatlerce vakit geçiren çocukların elleri nasırlaşmakta ve sürekli yara olmaktadır. Bu nedenle Şerafettin'in arkadaşlarının parmaklarında sürekli yara bandı bulunduğu görülmektedir. Ayrıca sürekli savaş oyunu oynayan çocuklar şiddete eğilim göstermekte ve çevrelerine zarar veren davranışlarda bulunmaktadır. Şerafettin, Uluslararası internet oyunu yarışmasında çocuklara zarar veren internet oyunlarının gerçek yüzünü anlatan bir oyun üretmiş ve tüm insanların gerçeği görmesini sağlamıştır. Böylece internet oyunlarının başında saatlerce vakit geçiren çocukların fiziksel ve zihinsel açıdan zarar gördükleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Alt Temalar

Romanda; kitap okumanın önemi, ergenliğe geçiş sürecinde bireylerde meydana gelen değişimler, ailenin dağılmasının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, şiddete eğilimli olan çocukların çevrelerine verdikleri zararlar, çocukların özgüven kaybı yaşamalarına neden olan davranışların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, bireylerin çevrelerindeki sorunlara karşı duyarlı davranışlar sergilemelerinin önemi, drama, mim gibi sanatların toplumsal sorunları dile getirmedeki etkili işlevi, hızla değişen dünyada

ortaya çıkan toplumsal sorunlar ve maddi çıkarlar uğruna üretilen bilgisayar oyunlarının çocuklara verdiği zararlar, alt tema olarak işlenmiştir.

Kitapta akran zorbalığının çocuklara verdiği zararlar ve internet oyunlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri dışında farklı temalara da yer verildiği görülmektedir.

Şerafettin içindeki kuşları daha çok okulda düşünüyordu. Ders aralarında tek başına bir köşeye dikildiğinde, ıssız olduğunda yüzme havuzunun orada. İyi ki kuşlar, iyi ki kitaplar vardı. Birinde Türkçe öğretmenin önerisiyle kütüphaneden bir kitap almıştı. Sait Faik adlı bir yazarın kitabıydı. İçindeki Hişt Hişt adlı öyküye bayılmıştı. Öyküyü yaşar gibi olmuştu. Ada, yollar, hışırdayan otların mis gibi kokuları... (s. 62)

Metinden alınan yukarıdaki parçada Şerafettin'in kitaplara yönelik genel düşüncesi ve kütüphaneden aldığı bir kitabı çok sevdiği anlatılmıştır. Böylece eserde eleştirilen internet oyunlarının yerine kitap okumanın çok iyi bir alternatif olduğu vurgulanmıştır.

Eserde ele alınan temalar çocukların içinde bulunduğu gelişim dönemine uygundur. Günümüzde çocukların karşılaştığı önemli sorunları ele alan yazar, vermek istediği iletileri aktarırken hitap ettiği kitlenin düzeyini göz önünde bulundurmıştır.

4. 6. 2. 3. Plan

Sever'e göre, çocuklar için yazılan kitaplarda duygu ve düşünceler, olaylar mantıklı bir şekilde sıralanmalı, konu ile çocuklara hissettirilmek istenen duygu arasında bir bütünlük sağlanmalıdır. Olaylar, ilişki geçişleriyle çocuğun ilgisini sürekli canlı tutmalı, kitabın tamamında gereksiz ayrıntılara girmeden, ölçülü ve rahat bir anlatım şekliyle aktarılmalıdır (1995, s. 15). İncelenen kitaptaki olaylar, mantıksal bütünlük gözetilerek, tutarlı bir biçimde anlatılmıştır. Anlam akışını bozacak paragraflara yer verilmemiş, olay örgüsü sağlam bir kurguyla oluşturulmuştur. Bu nedenle kitaptaki olay örgüsünün, okurun ilgi ve merakını sürekli canlı tuttuğu söylenebilir.

4. 6. 2. 4. Kahramanlar

Şerafettin: Kitabın ana kahramanı on üç yaşındaki Şerafettin isimli zeki ve çalışkan bir çocuktur. Şerafettin, ailesinin dağılmasıyla birlikte ablası ve babaannesiyile yaşamaya başlamış, türlü sıkıntıların içinde dünya çapında üne sahip olan bir okulu birincilikle,

burslu kazanmıştır. Çevresi tarafından da çok sevilen Şerafettin, olumlu kişilik özelliklerine sahip bir karakter olarak yapılandırılmıştır. Bu durum çocukların Şerafettin ile özdeşim kurmalarını ve ona öykümlerini kolaylaştırmıştır. Eserin sonunda da olumlu davranış özellikleri göstermeye devam eden Şerafettin'in durağan bir karakter olduğu söylenebilir.

Eserde Şerafettin'in kuzeni Didem, Şerafettin'in babaannesi Melahat Hanım, Şerafettin'e her konuda yardımcı olan ve ona rehberlik yapan sahaf Boğaç Bey, Şerafettin'in yakın arkadaşları Şebnem ve Olgun, okulda zorbalık yapan çetenin üyeleri Berkay, Türkey, Mete, Oğuzkan, Volkan, Alara, Deniz, Sündüz gibi yardımcı karakterler de bulunmaktadır. Bu karakterlerden Melahat Hanım ve Boğaç Bey, Şerafettin ile sürekli ilgilenmekte, Şerafettin de onları sevip saymakta ve fikirlerine değer vermektedir. Bu nedenle bu iki karakterin çocuklara rol model olma açısından uygun özelliklere sahip olduğu söylenebilir.

Didem: Şerafettin'in beş yaşındaki kuzenidir.

Melahat Hanım: Şerafettin'in babaannesidir. Şerafettin'in annesiyle babası ayrıldıktan sonra ona bakmaya başlamıştır. Şerafettin'in her sıkıntısında onun yanında olan, yardımsever ve anlayışlı bir karakterdir.

Boğaç Bey: Fiziksel özellikleri bakımından esmer, kırışık yüzlü, hep gülümseyen, kır, seyrek ve kıvrıkcık saçlı bir karakterdir. Sahaflık yapan Boğaç Bey, Şerafettine her zaman yol göstermektedir. Zeki, bilgili ve tecrübelidir. Şerafettin'in umutsuzluğa kapıldığı zamanlarda ona destek olmakta ve onu yönlendirmektedir. Bu özelliklerini romanın sonuna kadar koruyan Boğaç Bey, durağan bir karakter yapısına sahiptir.

Şebnem: Şerafettin'in sınıf arkadaşısıdır. Çok konuşan, aceleci bir kızdır. Şerafettine okula alışma sürecinde yardımcı olmuş ve ona her projesinde destek vermiştir.

Olgun: Şerafettin'in sınıf arkadaşısıdır. Okuldaki çete üyeleri tarafından sık sık zorbalığa maruz kaldığı için çekingen bir kişiliğe sahiptir.

Berkay: Şerafettin ile aynı sınıfta olan ve kendi güvendiği arkadaşlarıyla bir çete kuran, bu çetenin liderliğini yapan bir çocuktur. Sınıftaki öğrencilere baskı yapmakta ve bu yolla istediği her şeyi yaptırmaktadır. Acımasız, kibirli ve zorba bir karakterdir.

Türkay: Uzun boylu, sarışın bir çocuktur. Berkay'ın ikiz kardeşidir.

Mete: Kumral, atletik yapılı, az konuşan bir çocuktur. Berkay'ın kurduğu çetenin üyelerinden biridir. Şerafettin ve arkadaşlarına sürekli baskı yapmakta ve onları rahatsız etmektedir.

Oğuzkan: Acımasız ve sürekli kendisini öven, kibirli bir çocuktur. Arkadaşları tarafından 'ukala' olarak nitelendirilmektedir.

Volkan: Uzun boylu, asık yüzlü bir çocuktur. Çete üyelerinden biridir. Berkay'ın sözünden çıkmamakla birlikte çok fazla konuşmamaktadır.

Alara: Kısa boylu, esmer bir kızdır. Sürekli siyah elbiseler giymekte ve arkadaşları tarafından tuhaf davranışlara sahip bir karakter olarak görülmektedir. Çete üyelerinden biridir.

Deniz: Kısa saçlı, uzun boylu ve sarışın bir kızdır. Çete üyelerinden biridir.

Sündüz: Romanın başında çete üyelerinden biri olmasına rağmen romanın akışı içerisinde Şerafettin ve sınıftaki diğer çocuklarla arkadaşlık etmeye başlamıştır. Şımarık ve olumsuz kişilik özelliklerine sahip bir şekilde tanımlanan Sündüz'ün roman boyunca geçirdiği değişimler ve sergilediği olumlu davranışlar onu devingen bir karakter haline getirmiştir.

4. 6. 2. 5. Dil ve Üslup

Eserde genel olarak sade, anlaşılır ve çocuğun seviyesine uygun bir anlatım biçimi benimsenmiştir. Bununla birlikte çocukların anlamını çıkaramayacağı “seğirtmek, teklemek, tünemek, yadırgamak, pörsüme, ilenmek, semirmek, alaca, cümbüş, dingin, mürüvvet, iğreti, varis, kerevet, nalbur, tonlama, pervaz, rumuz, ksilofon, uzuv, jest, taraz” kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimelerin açıklamalarını içeren bir bölümün bulunmaması bazı cümlelerin anlaşılmasını zorlaştırmıştır.

4. 6. 2. 6. Eğitsel Yönü

Kitapta Şerafettin'in anne ve babası ayrıldıktan sonra Şerafettin'e yeteri kadar ilgi göstermemişlerdir. Şerafettin'in ailesine özlem duyduğu ve anne-babasının sevgisine ihtiyacı olduğu şu cümlelerden anlaşılmaktadır:

Meloş'un bunları söyleyip iç çekmeleri nedense Şerafettin'i de hüzünlendirdi. İçindeki kuşlar pır pır ettiler çaresizlikle. Aklına hemen annesi geldi. "Kızla oğlanı bu hafta alacağım," diyen, çoğunlukla almayan, işi çıkan annesini düşündü. Telefonla sevincini bile paylaşamadığı annesi. Bulduğu küçük işlerde zaman zaman çalışan, bazen uzak kentlere gidip birkaç gün gelmeyen, gelince de odaya kapanıp sigara üstüne sigara içen babasını anımsadı. (s. 12)

Metinde, Şerafettin'in ailesiyle ilgili duygularından hareketle aile kavramının önemi vurgulanmıştır. Bu hassas dönemde anne-babaları tarafından çocuklara gösterilecek sevgi ve şefkatin çok önemli bir yere sahip olduğu, ailelerin çocuklardan hiçbir zaman kopmamaları gerektiği belirtilmiştir.

Kitapta empati kurma becerisinin önemine de değinilmiştir. Drama dersinde öğretmen, öğrencilerine birbirlerini anlamak ve duyarlılık geliştirmek amacıyla bir oyun oynayacaklarını söylemiş, her öğrenciye bir rol vermiştir. Çocuğun karşısındaki insanları anlaması ve onların duygularının farkında olması için empati kurma becerisiyle tanışması önemlidir. Bu nedenle eserde yer verilen empati kurma etkinliğinin çocuklara olumlu değer aktarımında bulunduğu söylenebilir.

Eserde teknolojinin yanlış kullanılmasından kaynaklanan olumsuzluklar anlatılmıştır. Bununla birlikte teknolojinin doğru kullanım şekli de Boğaç Bey'in ağzından şu şekilde aktarılmıştır:

"Olabilir. Anladığım kadarıyla teknolojiyi kastediyorsun. Bu insanın yaşamı kolaylaştırmak için ürettiği bir şey. İyi amaçlar için kullanırsan, onun esiri olmazsan, sana daha rahat yaşamak için zaman kazandırdığı için iyidir. Zaten bu yüzden üretilmiştir. Ama kötü niyetli birinin elinde silaha dönüşebilir. Büyük kitleler de bilinçsiz ise yandık. Bilinç çok önemli. Neyi ne için kullandığımızı bilmeliyiz. Düşünmeliyiz. Kurallara uymalıyız. Amacımızla, araç olarak kullandığımız şeyleri ayırt etmeliyiz. Teknoloji amaç olamaz. Doğru kullanılması gereken bir araçtır yalnızca. Örneğin araba bizi istediğimiz yere hemen ulaştırır ama birine çarparsak öldürürüz. Öyle değil mi?" (s. 70)

Kitapta internet oyunlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ve teknolojinin yanlış kullanımının yol açacağı sonuçlar anlatılmış, bu konuda bilinçlenmek için gerekli tavsiyeler verilmiştir. Çocukların teknolojiyi doğru kullanması amacıyla verilen bu bilgilerin önemli mesajlar içerdiği söylenebilir.

Eserde Şerafettin'in kekeme olduğu için duygularını rahat bir biçimde ifade edememesi, mim sanatıyla tanışmasını sağlamıştır. Jest ve mimiklerle kendini ifade etme anlamına gelen mim sanatı, Şerafettin'in ilgisini çekmiş ve bir oyun yazıp kendini istediği biçimde anlatmasına yardım etmiştir. Burada sanatın duygu ve düşünceleri etkili bir biçimde aktardığı vurgulanmış ve bireylerin alternatif iletişim yollarına da başvurması gerektiği belirtilmiştir.

Kitapta çocukluk döneminden sonra gelen ve insanların gelişim dönemlerinin doğal bir parçası olan ergenlik döneminden de söz edilmiştir. Şerafettin'in yüzünde çıkan sivilceleri ve kendinde meydana gelen değişimleri fark etmesi üzerine Boğaç Bey bunun doğal bir durum olduğunu, hızla uzayan boyunun ve hafif terleyen bıyıklarının Şerafettin'e çok yakıştığını söylemiştir. Böylece ergenlik döneminde bireylerin fiziksel ve zihinsel açıdan değişimler yaşamasının normal bir durum olduğu belirtilmiştir.

4. 6. 2. 7. Cümle Uzunluğu

Kitap 3129 cümleden oluşmaktadır. Kitaptaki cümlelerin uzunluğu, Dale Chall formülü kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 7. Dale Chall Formülüne Göre Çevrimiçinde Şerafettin'in Okunabilirlik Düzeyi

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Cümle Uzunluğu	Zor Kelime Sayısı	Geriye Kalan Kelime Sayısı	Zor Kelime Oranı
100	10	10	1	99	1,01

Eserin ilk 100 kelimesinde, 10 cümle bulunmaktadır. Dale Chall formülüne göre, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle cümle uzunluğu 10 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, Dale Chall formülüne göre okunabilirlik düzeyleri tablosunda 16 yaş ve üzerinde olan bireylerin bulunduğu gruba karşılık gelmektedir.

“Sosyal bilgiler dersi, sekiz kişinin ailelerine haber verileceği, bir hafta okuldan uzaklaştırmalar, ders arasında tüm sınıfın Şerafettin'in çevresini sarıp bir kahramanmış

gibi davranması, hayal meyal anımsadığı, sisler içinde eriyip dağılan görüntülerdi.” (s. 132) Metinden alınan 31 kelimelik bu cümle, metnin en uzun cümlesidir. Cümlelerin uzun olması ve cümlede sık sık noktalama işaretlerinin kullanılması çocukların cümleyi kolay bir biçimde anlamasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca 26 kelimedenden oluşan “içinde oturmayı dilediği o kocaman evleri, büyüyünce almayı düşlediği bilmem kaç beygirli lüks otomobilleri, ablasının duydukça iç çektiği güzellik ürünlerini fısıldayan gizemli kadın, erkek seslerini anımsadı.” (s. 95-96) cümlesi de noktalama işaretlerinin sık kullanılması nedeniyle zor anlaşılabilir. Kitaptaki en kısa cümleler ise 1 kelimedenden oluşan “kekemeydi.” (s. 8), “haklısınız.” (s. 56), “üzülmemiş.” (s. 68), “vurun.” (s. 103), “keyifliydi.” (s. 106), “güldüler.” (s. 110), “uyudu.” (s. 126), “bitmişti.” (s. 132), “sağlıklıyım.” (s. 136), “ürktü.” (s. 138) ve “bilemedi.” (s. 142) cümleleridir. Eserin hitap ettiği yaş kitlesi göz önünde bulundurulduğunda, çocukların anlayamayacağı uzunlukta cümlelere yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte, uzun ve karmaşık yapıdaki cümlelerin çok sayıda olmaması, metnin anlaşılabilirliğini olumlu etkilemiştir.

Eserdeki ilk 100 kelimedede, 1 zor kelime bulunduğu görülmüştür. Dale Chall formülüne göre, zor kelimelerin sayısının, geriye kalan kelimelerin sayısına bölünmesinden elde edilen sonucun 100 ile çarpılmasıyla, eserdeki zor kelime oranı 1,01 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre, eserdeki zor kelime oranının, eserin hitap ettiği yaş kitlesine uygun olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. Sonuçlar

Çocuklar, okul eğitiminden önce temel eğitimini ailede alır. Daha sonra okul hayatına başlayan çocuk, bu dönemde gelişimini tamamlamasına yardımcı olacak birçok kitapla karşılaşır. Fakat günümüzde bilginin büyük bir hızla yayıldığı düşünüldüğünde çocuklara sunulacak kitapların doğru incelenip seçilmesi çok önemlidir. Çocukların eğitim hayatında vazgeçilmez bir kaynak olan kitaplar, biçim ve içerik açısından çocuk düzeyine uygun olmalıdır. Bu nedenle çocuk yazınında eser veren yazarlar çocuk edebiyatı ölçütlerine hakim olmalı, nitelikli eserler ortaya çıkarma bilinciyle hareket etmelidir.

Bu çalışma Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Aksoy'un eserleri biçimsel açıdan incelendiğinde, ilk olarak kitapların boyutunun çocuklara uygun bir biçimde düzenlendiği görülmektedir. Aksoy'un çocuk romanları, çocukların rahatça tutabileceği, okumayı sürdürebileceği bir yapıda ve çocuk edebiyatının boyut bakımından belirlenen ölçütlerine uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Bu bakımdan Aksoy'un kitaplarının dış yapı bakımından çocuklara göre hazırlandığı söylenebilir.

Aksoy'un çocuk romanlarında kullanılan harflerin boyutu ve büyüklüğü incelendiğinde, bu özelliklerin çocuk edebiyatı için belirlenmiş olan ölçütlerle uygunluk gösterdiği görülmüştür. Harfler göz yormayacak ve rahat bir okuma sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu durum kitabın kolay anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Aksoy'un kitapları kullanılan kâğıt açısından incelendiğinde genel olarak kaliteli ve mat yapıda kâğıt türlerinin tercih edildiği görülmüştür. Çocuk kitaplarında özellikle 1. kalite ve mat kâğıt kullanılması, kitabın biçim açısından kaliteli bir yapıda olmasını sağlamaktadır. Bu özellikler, okur açısından kitaba olan bakış açısını olumlu

etkilemekte ve okuma isteğini artırmaktadır. Bu nedenle Aksoy'un kitaplarında kullanılan kâğıdın okurda kitaplara karşı olumlu bakış açısı geliştireceği söylenebilir.

Aksoy'un kitapları genel olarak sağlam bir biçimde ciltlenmiştir. Bu nedenle kitapların dayanıklı olduğu ve kolay dağılmasının engellendiği görülmüştür. Çocukların kitabı bir oyuncak olarak gördüğü göz önünde bulundurulursa, sağlam bir şekilde ciltlemenin önemi anlaşılacaktır. Ciltleme bakımından dayanıklı olan bir kitap gelecek nesillere de yıpranmadan kalmakta ve tüm çocukların faydalanabileceği bir şekilde kendini muhafaza etmektedir.

Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan resimlerin genel olarak basit çizimler şeklinde bulunduğu görülmüştür. Resimlerin renklendirilmemesi metnin anlaşılmasına olumsuz etki yapmıştır. Bazı resimlerin metinlerden önce ya da sonra gelmesi olay örgüsüyle resimlerin bütünlüğünü bozmuştur. Ayrıca bazı romanlarda kara kalem çalışmasıyla sivri hatlara sahip resimlere yer verildiği görülmüştür. Bu durum resimlerin ilgi çekici özelliğini ortadan kaldırmış ve resimleri olumsuz izlenim uyandıran bir yapıya büründürmüştür.

Aksoy'un eserlerinde sayfa düzeni, resim ve metinlerin bütünlük gösterdiği bir biçimde oluşturulmuştur. Sayfa kenarlarında okurların not alması için gerekli boşluklar bırakılmıştır. Sayfalar okurken gözü yormayacak şekilde düzenlenmiştir.

Aksoy'un kitapları incelendiğinde kitaba ait baskı sayısı, basım yılı, basım yeri ve yayınevi bilgilerine yer verildiği görülmektedir. Yazarın hayatını anlatan özgeçmiş bölümüne ve kitabın içinde bulunanları gösteren içindikiler bölümüne her kitapta rastlanmamıştır.

Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanları içerik olarak incelendiğinde ilk olarak çocuklara yönelik birçok eğitsel konuya yer verildiği görülmüştür. Aksoy; arkadaşlığın önemi, çıkarsız dostluğun insana kazandırdıkları, çocuklar için gelişmiş bir hayal gücünün önemi vb. durumları konu olarak seçmiş ve çocuklara olumlu değer aktarımı yapmıştır. Aksoy'un eserlerinde zaman zaman çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek sigara içme, şans oyunu oynama, yoksullara ayrımcılık yapma gibi davranış biçimlerinin de bulunduğu görülmüştür. Çocuklar buldukları gelişim dönemi

itibariyle çevrelerinde gördükleri olayları model almaktadırlar. Bu nedenle söz konusu davranışların, çocukların zihninde olumsuz bir izlenim bırakacağı söylenebilir.

Aksoy'un eserlerinde birlik ve beraberlik, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma, hayvan sevgisi, doğa sevgisi ve vatan sevgisi değerlerine ait temaların işlendiği görülmüştür. Bu temalar okuyucuya olay örgüsüyle harmanlanarak verilmiştir. Temaların sezdirme yöntemiyle metnin dokusuna yerleştirilmesi hem çocukların sıkılmadan kitap okumasını sağlamakta hem de bu değerlerin etkin bir biçimde kazandırılmasına ortam hazırlamaktadır. Bu nedenle yazar, söz konusu temaları kazandırmak için etkili bir yöntem kullanmıştır.

Aksoy'un kitaplarında olay örgüsünün genel olarak belirli bir sıra izlediği söylenebilir. Bazı kitaplarda zaman zaman olay akışı kesilerek farklı bir hikâye anlatılmasına karşın genel itibariyle tutarlı ve planlı bir akış oluşturulmuştur.

Seza Kutlar Aksoy'un kitaplarına karakterler yönüyle bakıldığında genellikle çocukların ana kahraman olarak seçildiği görülmektedir. Kitapta bulunan çocuk karakterler genellikle birbirine yardım eden, paylaşmayı seven veya gelişmiş hayal gücü sayesinde farklı düşünen bir yapıdadır. Bu nedenle Aksoy'un kitaplarındaki çocuk kahramanların rol model almaya uygun olduğu söylenebilir. Kitapta yer alan yetişkin karakterler ise çocukların içinde buldukları gelişim düzeylerini tamamlamalarına yardımcı olan, onların merak ettiği soruları cevaplayan ve onlara adeta bu dönemde rehberlik yapan bir görev üstlenmişlerdir. Kitaplarda yetişkinlerin çocuklara olan bu tutumu, okurları da olumlu etkileyecek ve onların merak ettikleri sorulara cevap bulmalarını sağlayacaktır.

Aksoy'un kitaplarında genellikle sade ve çocukların anlayabileceği bir dil kullanılmıştır. Anlatımı uzatacak şekilde gereksiz sözcüklere yer verilmemiştir. Fakat kitapta çocukların ilk defa karşılaştıkları kelimelerle ilgili herhangi bir açıklama bölümünün bulunmaması bu kelimelerin geçtiği parçaların anlaşılmasını zorlaştırmıştır.

Seza Kutlar Aksoy'un eserleri eğitsel yönden incelendiğinde, eserlerin bu bakımdan çok zengin bir birikime sahip olduğu söylenebilir. Aksoy eserlerinde doğanın korunmasının önemi, hayvanların çok iyi bir dost olabileceği, çocukların hayal gücüne önem verilmesi gerektiği, insanların birlik ve beraberlik içinde yaşamasının önemi ve

vatanımızı koruyup değerlerimize sahip çıkmanın gerekliliği gibi birçok farklı konuda eğitsel mesajlar vermiştir. Aksoy bu eğitsel mesajları kitabın tamamıyla bütünlük oluşturacak şekilde olay örgüsüne dahil ederek vermiştir. Bu durumun kitapları sıkıcılıktan kurtardığı ve eğitsel iletilerin de okurlara etkili bir şekilde verilmesini sağladığı söylenebilir.

Aksoy'un kitaplarında yer alan cümlelerin uzunluğu çocuk edebiyatının bu konuda belirlenmiş genel ölçütlerine uygunluk göstermektedir. Cümle yapıları çocukların anlayabileceği şekilde oluşturulmuştur. Cümleler gereksiz sözcüklerden arındırılmış, olabildiğince sade bir şekilde aktarılmıştır. Bununla birlikte, Aksoy'un eserlerinde zaman zaman, hitap edilen yaş kitlesinin anlayamayacağı kadar uzun cümlelere de yer verildiği görülmüştür.

5. 2. Öneriler

Çalışmada ulaşılan sonuçlardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Çocuk edebiyatı alanında ürünler ortaya koyan farklı yazarların eserleri de biçim ve içerik açısından incelenmelidir.
- Çocuklar için kaleme alınan eserler sağlam bir biçimde ciltlenmeli, dayanıklı ve kaliteli bir yapıda olmalıdır.
- Çocuk edebiyatı eserlerinde çocukların anlamını çıkaramayacağı kelimelere yönelik bir bölüm oluşturulmalı, bu bölümde ilgili kelimelerin anlamları açıklanmalıdır.
- Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde sıklıkla yer verilen iyilik, paylaşma, yardımlaşma, dostluk, hayvan sevgisi ve doğa sevgisi gibi olumlu davranış biçimleri kazandıran temalar, çocuk edebiyatı eserlerinde işlenmelidir.
- Seza Kutlar Aksoy'un eğitsel yönden zengin bir içeriğe sahip olduğu tespit edilen romanlarına ait metinler, ders kitaplarında kullanılabilir.
- Aksoy'un eserleri çocuklara okutulmalı ve onların da çocuk bakış açısıyla değerlendirmeleri sağlanmalıdır.

- Kitaplarda olumsuz davranışlar sergileyen karakterlerin yaptıkları yanlışlar üzerinden, çocuklara davranışların doğrusu sezdirilmelidir.
- Kitaplarda kullanılan resimler renklendirilerek daha ilgi çekici hale getirilebilir.
- Kitaplardaki cümlelerin uzunlukları, Dale-Chall formülüne göre yeniden düzenlenmeli ve kitapların hitap ettiği yaş seviyesine uygun olmayan cümleler gözden geçirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, S. K. (1981). *Arsa*. İstanbul: Oda Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2006). Çocuk Yazınında Nesnellik. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirisi*, 807-813.
- Aksoy, S. K. (2011). *Başodanın Gizemi*. Ankara: TMMOB Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2013). *Düşler Tramvayı*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2014). *Çevrimiçinde Şerafettin*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2015). *Şeker Kız ve Büyülü Elma*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2016). *Uğurböceğinin Mutluluk Hapları*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2013). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Arslan, A., Şimşek T. ve Yakar, Y. M. (2016). Çocuk Edebiyatı Tarihi. T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* içinde (s. 45-70). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Atalay, E. (2017). *Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Eğitsel Değerler ve Bu Değerlerin Davranışa Yansıma Biçimleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bolat, K. K. (2016). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Çer, E. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-27.
- Doğan, Y. (2019). *Seza Kutlar Aksoy'un Çocuk Kitaplarında Özüne Duyarlılık*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Dursunoğlu, H. (2010). Çocuk-Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı. Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* içinde (s. 1-36). Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karatay, H. (2016). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* içinde (s. 81-129). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kavaz Özcan, E. (2017). *Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerinin Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Bağlamında İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Kıbrıs, İ. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayınları.
- MEB (2013). *Çocuk Edebiyatına Giriş*. 05 Haziran 2019 tarihinde http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C3%87ocu%20Edebiyat%C4%B1na%20Giri%C5%9F.pdf adresinden alınmıştır.
- Miles, M. B. ve Huberman A. M. (2015). *Nitel Veri Analizi* (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev.). Ankara: Pegem Akademi (Orijinal çalışma 1994 yılında yayımlanmıştır)
- Nas, R. (2014). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sarıyüce, H. L. (2012). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi* (1. bs., C.2). İstanbul: Nar Yayınları.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14-15.

- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şahin, A. (2010). Çocuk-Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı. Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.), *Çocuk Edebiyatı içinde* (s. 1-36). Ankara: Pegem Akademi.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayınları.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Tekin, M. (2018). *Roman Sanatı 1*. İstanbul: Ötüken Neşriyat Yayınları.
- Temizyürek, F. ve Çevik, A. (2014). Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuk Edebiyatı Sahasındaki Eserlerinin Dil ve Kavram Bağlamında İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 155-175.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Toz, H. (2010). Çocuk Edebiyatı Tarihi. Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.), *Çocuk Edebiyatı içinde* (s. 225-252). Ankara: Pegem Akademi.
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 7, 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Mehmet Alperen MERTAŞ
Uyruğu: Türkiye (T.C)
Doğum Tarihi ve Yeri: 11.10.1994 - Selçuklu
Medeni Durum: Bekar
e-mail: mertasalperen@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi, Türkçe Eğitimi	2019
Lisans	Erciyes Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği	2016
Lise	Şehit Cemalettin Avcı Anadolu Lisesi Uşak	2012

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2017-Halen	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkçe Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce